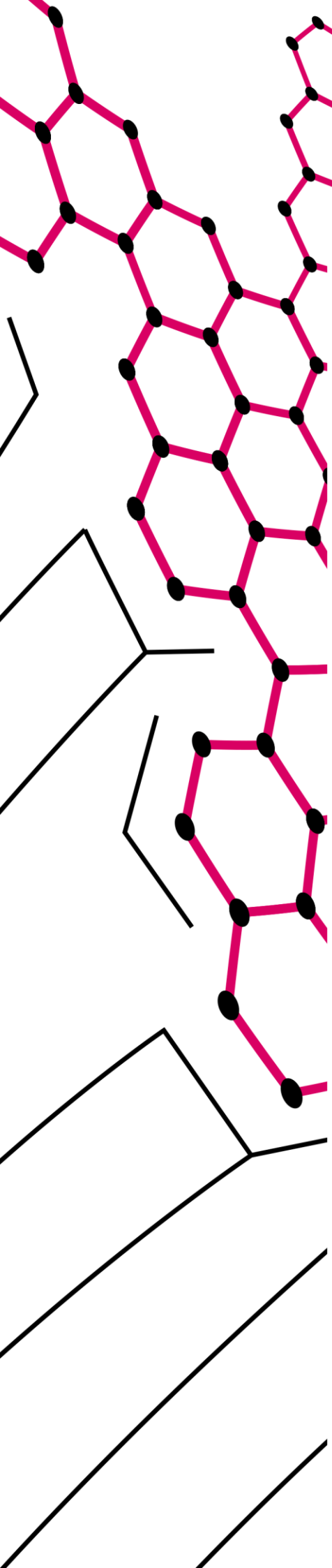

MASTER THESIS

The current situation of the food environment at a Dutch secondary school: A case study with insights from students and other stakeholders

Fleur Achterkamp

S1842501

University of Twente

Faculty of Electrical Engineering, Mathematics and Computer Science (EEMCS)

Faculty of Science and Technology (TNW)

MSc Health Sciences, track Innovation in public health

EXAMINATION COMMITTEE

First supervisor: Dr. J.H.W. van den Boer

Second supervisor: Dr. F. Nijboer

Additional supervisor: Dr. R.A.J. de Vries

July 8, 2020

UNIVERSITY OF TWENTE.

Preface

In front of you is the thesis: 'The current situation of the food environment at a Dutch secondary school: A case study with insights from students and other stakeholders'. This thesis is the final component before obtaining the title 'Master of Health Sciences' at the University of Twente. From February 2020 to July 2020 I have been conducting this research. Only 1.5 months after starting my research, the Coronavirus broke out in the Netherlands. This meant that the method had to be changed slightly, because all face to face contact had to be avoided as much as possible. Therefore, I did my research completely from home. Despite the strange period, I have learned a lot and I am proud of the results that I eventually obtained.

However, without the excellent guidance throughout the process this would not have been possible. That is why I want to thank my supervisors Janet van den Boer and Roelof de Vries for their good guidance, ideas, motivation and help where necessary.

I would also like to thank the director of het Bonhoeffer College Bruggertstraat for her help. Without her the interviews and the distribution of the questionnaire would not have been possible. Furthermore, I would like to thank everyone who took part in the interviews or the questionnaire for taking time and efforts to help me with this thesis.

Lastly, I would like to thank my family and friends for their support, advice, and trust in me.

I wish you a lot of reading pleasure.

Fleur Achterkamp
Deventer, July 2020

Summary

Background The unhealthy diets of adolescents in the western world are of increasing concern since there has been a high prevalence of overweight and low compliance with dietary guidelines among adolescents worldwide. The environment adolescents are in, especially the school environment, plays an important role on their diet choices. Most interventions aimed at improving the school food environment are currently still limited to changes in the food supply or physical factors, but more research is needed on the other elements of the food environment to further assist these interventions

Objective The primary goal of this study was to determine the current food environment of a Dutch secondary school and the key factors that influence eating habits of the students at the school. The study approach was to have a holistic view. From thereon suggestions for improvement can be made.

Method This study investigated the food environment of 1 Dutch secondary school, with HAVO and VWO students, that already implemented the Healthy School Canteen program. This study has not only focused on the physical environment but also investigated the social, cultural, economic and political factors of the food environment. Semi-structured interviews were held with different stakeholders of the food environment of the secondary school about their roles in the food environment, observations and suggestions for improvement. A digital questionnaire was distributed among all students of the secondary school.

Results 7 interviews with different stakeholders were conducted. Reactions from stakeholders about the school's food environment were predominantly positive. The questionnaire was completed by 105 students (m/f=28/73, age: 12±17 years). Of this sample, more than half of the students indicated that they believe they eat healthy during lunch breaks. For students, the most important factor when buying food turned out to be the price and taste was the second most important factor. Peers also seemed to play a role in the eating and buying habits of the students. The reactions about the canteen were mainly positive but students indicated that is very busy in the canteen during breaks and food is sold out very quickly. Students furthermore indicated that they do not eat healthier because of the healthy school canteen and that they do not feel encouraged by the school to eat healthy. They also indicated that there is not enough attention in the classes for healthy nutrition.

Conclusion We assume that only offering more healthy food and less unhealthy food in the canteen will not actually lead to improvement of dietary habits of students because there are more factors of importance in the canteen, and the entire school food environment, such as the quantity offered, the variety, the price and the involvement and informing of students. Every school food environment is unique, therefore every situation should be examined separately with a holistic view, involving different stakeholders.

Samenvatting

Introductie De ongezonde voeding van adolescenten in de westerse wereld baart steeds meer zorgen, aangezien er onder adolescenten wereldwijd een hoge prevalentie van overgewicht en een lage naleving van voedingsrichtlijnen is. De omgeving waarin adolescenten zich bevinden, vooral de schoolomgeving, speelt een belangrijke rol bij hun voedingskeuzes. De meeste interventies die gericht zijn op het verbeteren van de voedselomgeving op school zijn momenteel nog beperkt tot veranderingen in de voedselvoorziening of fysieke factoren, maar er is meer onderzoek nodig naar de andere elementen van de voedselomgeving om deze interventies verder te ondersteunen.

Doelstelling Het primaire doel van dit onderzoek was om de huidige voedselomgeving van een Nederlandse middelbare school en de factoren die een rol spelen bij de voedselgewoontes van scholieren op de school te bepalen. De studiebenadering was om een holistische kijk te hebben op de voedselomgeving van een Nederlandse middelbare school. Vanuit daar kunnen verbetervoorstellen worden gedaan.

Methode Deze studie onderzocht de voedselomgeving van 1 Nederlandse middelbare school, met havo- en vwo-leerlingen, die het Gezonde Schoolkantine programma al heeft geïmplementeerd. Deze studie richtte zich niet alleen op de fysieke omgeving, maar onderzocht ook de sociale, culturele, economische en politieke factoren van de voedselomgeving. Er zijn semigestructureerd interviews gehouden met verschillende belanghebbenden in de voedselomgeving van de middelbare school over hun rol in de voedselomgeving, observaties en suggesties voor verbetering. Onder alle leerlingen van de middelbare school is een digitale vragenlijst verspreid.

Resultaten Er zijn 7 interviews met verschillende belanghebbenden gehouden. De reacties van belanghebbenden over de voedselomgeving van de school waren overwegend positief. De vragenlijst is ingevuld door 105 studenten (m/v = 28/73, leeftijd: 12 ± 17 jaar). Van de steekproef gaf meer dan de helft van de studenten aan tijdens de lunchpauze gezond te eten. Voor studenten bleek de smaak de belangrijkste factor bij het kopen van eten en de prijs de een na belangrijkste factor. Vrienden leken ook een rol te spelen in het eet- en koopgedrag van de studenten. De reacties over de kantine waren overwegend positief, maar studenten gaven aan dat het tijdens de pauzes erg druk is in de kantine en dat eten snel uitverkocht is. Studenten gaven verder aan dat ze niet gezonder eten vanwege de gezonde schoolkantine en dat ze zich niet aangemoedigd voelen door de school om gezond te eten. Ook gaven ze aan dat er in de lessen onvoldoende aandacht is voor gezonde voeding.

Conclusie We gaan ervan uit dat alleen het aanbieden van gezondere voeding en minder ongezonde voeding in de kantine niet leidt tot een verbetering van de voedingsgewoonten van studenten omdat er meer factoren van belang zijn in de kantine, en de gehele voedselomgeving op school, zoals de aangeboden hoeveelheid, de variëteit, de prijs en de betrokkenheid en voorlichting van studenten. Elke schoolvoedingsomgeving is uniek, daarom moet elke situatie afzonderlijk worden onderzocht met een holistische visie, waarbij verschillende belanghebbenden worden betrokken.

Table of contents

1.	Introduction	5
2.	Theoretical framework	7
2.1	Importance healthy diet	7
2.1.1	Importance healthy diet in adolescents	7
2.1.2	Dietary guidelines	7
2.1.3	General recommendations wheel of five	8
2.2	Eating behavior adolescents	9
2.2.1	Factors that play a role in the eating behavior of adolescents	9
2.2.2	Obesogenic environment	10
2.3	The Healthy School Canteen Program	11
2.4	Exploratory research	13
2.5	Conclusion	13
3.	Method	14
3.1	Study design	14
3.2	Study setting	14
3.3	Recruitment and consent	15
3.4	Study procedures	15
3.5	Data analysis	16
3.6	Ethical considerations	17
3.7	Coronavirus COVID-19	17
4.	Results	18
4.1	stakeholder interviews	18
4.1.1	School employees	18
4.1.2	Health promoters	21
4.1.3	External food providers	22
4.2	Results Questionnaire	23
5.	Discussion	30
6.	Conclusion	34
	References	35
	Appendix 1: Specific Suggestions for the school to improve the food environment	39
	Appendix 2: Extra Results Questionnaire	41
	Appendix 3: Questionnaire	50
	Appendix 4: Transcripts interviews	71
	Appendix 5: Pricelist School Canteen	135

1. Introduction

The unhealthy diets of adolescents in the western world are of increasing concern [1]. Over the past decade there has been a high prevalence of overweight and obesity and low compliance with dietary guidelines among adolescents worldwide [2]. In the Netherlands, compliance with dietary guidelines amongst adolescents is low as well [3] since only 16% of children in the 12 to 16-year-old age group are eating the recommended amount of fruit every day and only 10% are eating the recommended amount of vegetables every day [3]. Around 18% of teenagers between the age of 12 and 17 are overweight or obese in the Netherlands [4]. In the Twente region the prevalence of overweight appears to be slightly higher, with an average of 21% of the teenagers in the second class of secondary school that are (seriously) overweight [5].

Especially in adolescence, unhealthy diets are problematic. There are two reasons for this. The first reason is that the bodies of adolescents are still developing which requires good nutrition. Being overweight during adolescence is associated with being overweight as an adult and high fat intake during adolescence is associated with a higher risk of heart diseases [6]. The second reason is that transition from childhood into adolescence is linked to more autonomy and greater interdependence over health-related behavior and particularly eating behavior [7]. For example, adolescents have more room to make their own choices about what they want to eat. As adolescents are transitioning into adulthood this stage of life is important for establishing healthy eating habits. Also eating habits that are formed early in life may persist into adulthood because unhealthy habits will be difficult to change later in life [8]. Targeting adolescents can therefore offer great potential to improve eating habits.

The environment adolescents are in, plays an important role in their diet choices since the food environment is an important determinant of diet [9]. A food environment can be defined as; the physical, social, economic, cultural and political factors that influence the accessibility, availability and adequacy of food within a region or community [10]. In this study, physical factors refer to physical characteristics of the environment such as quality of foods, presentation of foods, accessibility, portions and ambiance [11]. Economic factors refer to the cost of foods and the amount of money students have to spend [11]. Social factors refer to forces within society, for example the impact that one or more persons have on the eating behavior of others [12]. Cultural factors refer to norms, beliefs, tradition and habits and political factors refer to rules that have been drawn up within an environment [12].

Especially the school food environment happens to be an important out of home setting to target the eating habits of adolescents. In the Netherlands, adolescents consume at least one main meal a day at school, since they spend many hours there each day, including lunchtime [8]. Research already showed that a healthy school food environment could positively influence adolescent's diet or food purchases at school [4]. Therefore, it is crucial to create a healthy school food environment that facilitates students to make healthy choices easier given the influence environments can have on adolescents' food choices.

In literature, improvement of the school food environment has received increased attention in the past years. An intervention aimed at improving the school food environment and consequently improving eating habits of adolescents in secondary schools is the Healthy school canteen program [13]. Health promotion interventions tend to be more effective when they are structurally implemented and their set-up is comprehensive. Therefore, the Healthy school canteen program not only motivates schools to change the food offerings in their school cafeteria but also encourages the

schools to embed knowledge of healthy nutrition within their school curriculum and to develop healthy food policies [8].

Although research [14] showed that the Healthy school canteen program can contribute to a healthier food supply at secondary schools this is not expected to be sufficient in actually improving eating habits of adolescents at school. This applies generally, but especially for the Dutch situation because in the Netherlands it is not common to provide full meals at school because no national school meal program exists [14]. Most students bring a packed lunch from home. Another reason is that students at Dutch secondary schools do not have to stay within the school boundaries during breaks. This results in a large proportion of the students purchasing foods and drinks from outlets in the direct surroundings of the school [4]. Since there are already certain rules and habits within schools, it is not expected that interventions that mainly focus on changing the physical factors will be sufficient in improving eating habits of adolescents.

Most interventions aimed at improving the food environment are currently still limited to changes in the food supply or physical factors, but more research is needed on the other elements of the food environment to further assist these interventions. Some research [4,7] has already been done on social factors that play a role in the school food environment, but these studies mainly focus on the views of adolescents and do not include other stakeholders. Understanding all elements of the food environment from different stakeholder perspectives will help to be a step closer in creating a healthy school food environment.

This study will focus on all aforementioned elements of the school food environment with a holistic view. The primary goal of this study was to determine the current food environment of a Dutch secondary school and the key factors that influence eating habits of the students. This was done by gaining insights in the current food environment from different stakeholders including students (1), the opinion of different stakeholders about the current situation (2) and how stakeholders deal with this situation (3). On the basis of these 3 insights opportunities for improvement could be identified. This study is an exploratory case study that will serve as a basis for further research. It was conducted at a Dutch secondary school that already implemented a healthy school canteen. To determine the current food environment and the key factors that influence the eating habits of students interviews with different stakeholders were conducted and a digital questionnaire was distributed among students.

2. Theoretical framework

In this chapter the importance of a healthy diet will be explained with a focus on the importance of a healthy diet in adolescents. Because this research focuses on the school environment, it concerns adolescents. Thereafter guidelines will be discussed that provide advice on a healthy diet. Then it will be explained how eating behavior of adolescents is established and the role of the obesogenic environment on their eating behavior. After that, a school intervention aimed at improving the dietary habits of adolescents will be discussed and lastly the research method will be briefly explained.

2.1 Importance healthy diet

A healthy diet is essential for good health and nutrition. A healthy diet can protect against many chronic noncommunicable diseases such as heart disease, diabetes and cancer [15]. If people do not have the right balance of nutrients in their diet, the risk of developing certain health conditions may increase [16].

2.1.1 Importance healthy diet in adolescents

The World health organization (WHO) defines adolescence as one of the most rapid phases of human development. Adolescence can be seen as a period of life where the transition from childhood into adulthood takes place [17]. Besides the first year of life, adolescence is considered to be the period of greatest growth and development across the lifespan because height, weight, muscle mass and blood volume increases and the size of the heart, brain, lungs, kidney and liver increases. As a result of this, nutritional requirements increase dramatically [18]. As previously stated, adolescence can be seen as an important period to intervene in dietary habit formation since nutrient intake is critical to determining a healthy pathway into adulthood [19]. Many health-related behaviors that arise during adolescence will have implications for both present and future development and health.

2.1.2 Dietary guidelines

Different guidelines have been drawn up to inform consumers about healthier food choices. An example is the 'Guidelines good nutrition 2015' drawn up by the Dutch health council giving advice on a healthy diet [20]. These guidelines are based on scientific research.

Next to the Dutch Health Council, the Netherlands Nutrition Centre is a body that communicates nutritional guidelines [21]. On the individual level, the Netherlands Nutrition Centre [22] advises to follow 'the wheel of five' guidelines. The wheel of five is a Dutch information model about nutrition and provides insight into what constitutes a healthy diet, specified per target group. Also, it is practically applicable for both consumers and professionals. To be able to give the consumer more targeted advice, the wheel of five translated the Guidelines good nutrition 2015 into advice for different target groups, such as children and vegetarians. The wheel of five guidelines are so called Food Based Dietary Guidelines (FBDG). FBDG provide advice to the general public on foods, food groups and dietary patterns to provide the required nutrients and promote overall health while considering culture-specific food preferences. This is important to realize a shift to a healthier diet [22].

Figure 1: The wheel of five; a Dutch information model containing 5 product groups that support a healthy diet [22]

2.1.3 General recommendations wheel of five

The base of the wheel of five consists of product groups that, according to the latest scientific insights, are good for the body and health, prevent chronic diseases and promote overall health. Since the wheel of five is specified per target groups it considers culture-specific food preferences. The wheel of five contains five food groups namely; *Fruit and vegetables*, *Lubricating and cooking fats*, *Fish, legumes, meat, egg, nuts and dairy*, *Bread, cereals and potatoes* and *Drinks* (Fig. 1). The recommendation for fruit and vegetables is to eat 200 grams of fruit every day and to eat 250 grams of vegetables every day. It is advised to vary as much as possible between different kinds of fruits and different kinds of vegetables. Vegetables within the wheel of five are:

- fresh vegetables
- pre-cut vegetables
- frozen vegetables without added sugar or salt
- canned or glass vegetables without added sugar or salt
- pureed vegetables without added sugar or salt

Fruits within the wheel of five are:

- fresh fruits
- pre-cut fruits
- frozen fruits without added sugar
- dried fruit without added sugar
- drained canned fruit on juice.

The recommendation for lubricating and cooking fats is to spread sandwiches with soft-margarine or low-fat margarine because this is a simple way to consume fat and thus also vitamins A, D and E. When preparing hot meals, it is wise to vary between oil and liquid margarine or liquid cooking and frying fat because oils do not contain vitamins A and D. Products in the wheel of five mainly contain unsaturated fat since these are good for your blood vessels. In the group Fish, legumes, meat, egg, nuts and dairy it is about alternation between animal and vegetable products. Eating fish once a week is recommended since this reduces the risk of cardiovascular disease. Eating legumes lowers LDL cholesterol. Eating meat and eggs provides the body with nutrients such as iron and vitamin B12.

However, it is recommended to eat no more than 500 grams of meat per week, of which a maximum of 300 grams of red meat. A daily dose of dairy products reduces the risk of colon cancer. Dairy also provides the body with calcium and vitamin B12. High fat dairy products and dairy products with added sugar do not occur in the wheel of five. The recommendation for nuts is to eat only unsalted nuts and peanuts. The recommendation for Bread, cereals and potatoes is to replace white grain products with whole grain products. Bread is an important source of iodine in the Netherlands. The wheel of five contains:

- whole grain products such as whole wheat bread and whole wheat crispbread
- rye bread
- oatmeal
- muesli without added sugar
- whole wheat pasta or noodles
- brown rice
- couscous with sufficient fiber.

The recommendation for drinks is to drink water, tea or coffee. All drinks with added sugar or alcohol, diet soft drinks or boiled coffee are not included in the wheel of five.

2.2 Eating behavior adolescents

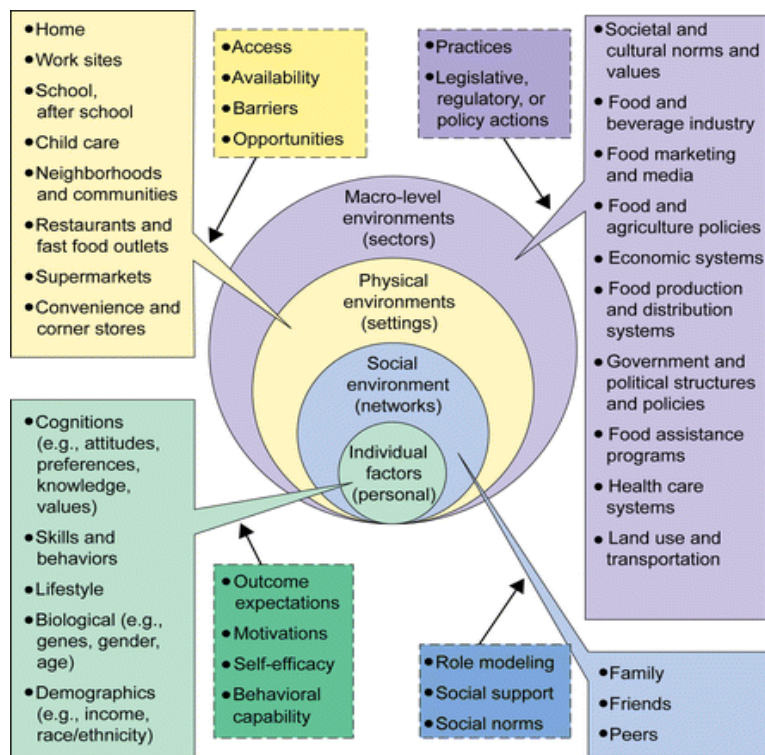
Adolescence is a period of increasing autonomy with reduced parental supervision of meals. As mentioned before, unhealthy dietary habits are common among adolescents in the Netherlands as well as in other western countries [23]. Examples of unhealthy dietary habits that are common among adolescents are low fruit and vegetable consumption, a frequent consumption of high-fat snacks and skipping breakfast. These unhealthy dietary habits have been associated with an increased risk of obesity, a higher risk of difficulties concentrating in school and in the longer run a higher risk for chronic diseases such as diabetes, cardiovascular diseases and certain types of cancer. However, research [24] found that health had no priority in the decision making of adolescents. To understand why unhealthy dietary habits are common among adolescents it is important to understand the factors that influence the food choices of adolescents.

2.2.1 Factors that play a role in the eating behavior of adolescents

Eating behavior is highly complex and results from the interaction of multiple influences across different levels [25]. Story et al [25] developed an integrated, composite, theoretical framework which is based on social cognitive theory and an ecological perspective. In this model (Fig. 2), the eating behavior of adolescents is viewed as being a function of different levels of influence. The model describes four different levels of influence namely; individual influences, social environmental influences, physical environmental influences and macrosystem influences. *Individual influences* are about individual characteristics that can influence eating behavior. Examples of these characteristics are food preferences, attitudes, beliefs, knowledge, physiological factors and self-efficacy. *Social environmental influences* are about the forces within society, for example the impact that one or more persons have on the eating behavior of adolescents, which include parents, peers, family and friends. Also, the *physical environment* can influence eating behavior. The physical environment can be described as anything we can physically experience through our senses, including school settings, fast-food outlets, restaurants, shopping malls and vending machines. *Macrosystem influences* include mass media and advertising, social and cultural norms about eating and policies and laws that

regulate or support food-related issues. Examples of these food-related issues are pricing and availability. Glanz et al [26] found that cost has been reported as the second most important factor in food decisions behind taste.

What can be concluded from the framework is that individual levels as well as the food environment have influences on the eating behavior of adolescents. The influences from the food environment are social environmental influences, physical influences and macrosystem influences. This can be linked to the definition of the food environment which is described earlier: a food environment is defined as the physical, social, economic, cultural and political factors that influence the accessibility, availability and adequacy of food within a region or community since in the framework macrosystem influences include economic, cultural and political factors (Fig. 2).

Story M. et al. 2008.
Annu. Rev. Public Health. 29:253–72

Figure 2: An ecological framework of eating behavior: eating behavior of adolescents is viewed as being a function of macro-level environments, physical environments, social environments and individual factors [25]

2.2.2 Obesogenic environment

Research has been suggesting that the food environment may play an equally important role in the increasing epidemic of obesity as individual-level factors [25]. Also, individual level factors such as advice to eat less and to move more ignores the influences of the social and built environments on individuals' access to food [26]. A healthy food environment provides equitable access to healthy foods, opportunities for food production and distribution networks, as well as community programs and infrastructure to support healthy eating [10]. The environment in which an individual is situated is co-determining for the food choices that are made. Making healthier choices is easier in an

environment where healthy choices are widely represented. However, in daily practices it is often not the case that healthy choices are widely represented.

Research [27] suggest that the food environment in the Netherlands is a so-called obesogenic environment. This means that there is an abundant availability, easy accessibility and aggressive marketing of unhealthy foods [27]. The Dutch government always assumed an autonomous and independent consumer who can make a rational and well-considered choice [28], but this can be questioned. Indeed, there is a lot of information available for consumers about healthy nutrition and a healthy dietary behavior but on the other hand, there is an food environment that is not supportive of healthy choices since energy-rich foods are easily accessible in the Netherlands [29]. Furthermore, research consistently shows that most foods advertised on TV do not fit the dietary recommendations and more general, marketing practices targeted at children mainly promote foods and beverages with low nutritive values [30]. Altogether, this makes it difficult for adolescents to make rational and well-considered food choices. Another environmental aspect is that the need for physical activity is low in the Netherlands since there is a good road network available and public transport is good [29]. The obesogenic environment is mentioned as an important cause of the increased number of people with overweight and obesity [29].

Although adolescents can be encouraged to increase their self-control when facing temptation, and can helped to understand the context of their life choices by teaching them knowledge and skills, the environments they are in are linked to the behaviors that encourage or discourage healthy body weights [31]. Children and adolescents may be particularly vulnerable to environmental and social influences that increase the risk of gaining weight. Research has identified that the physical environment surrounding adolescents' home and schools may negatively impact their food choices. The accessibility and availability of fast-food outlets and convenience stores are examples of physical factors that may negatively impact adolescent's food choices. Therefore, efforts of schools to improve eating behavior of students may be limited to the extent of co-evolved contextual factors such as a supermarket in the direct surrounding of the school [30]. Also, students indicate that they are influenced by the presence of unhealthy food in the school canteen [8]. For this reason, analyzing the immediate school food environment is indicated as a crucial area for research in public health nutrition [30].

2.3 The Healthy School Canteen Program

The Healthy school canteen program developed by the Netherlands Nutrition Centre stimulates healthy food choices by improving the food environment and food supply in school canteens and vending machines. The guidelines regarding the Healthy school canteen program are, for the largest part, in line with the wheel of five guidelines. A healthy appearance and better food choices are important in a healthy school canteen. The decoration of the canteen is meant to promote healthier choices. This will encourage students even more towards healthier choices.

The program consists of a 4-step roadmap for working groups in the school. The first step of the roadmap is an inventory, this part describes the current state of affairs regarding cafeteria offerings, curriculum and policy. As part of the first step of the program, schools can be visited by a dietician who will make an inventory of the food offer at schools. After this inventory schools will receive a customized advice and if desired support with the implementation of this advice. However, the school is completely responsible for the implementation of the advice [32]. The second step of the roadmap is an action plan wherein the setting goals and corresponding actions are described. The third step of the roadmap is an implementation phase where the action plan will be

implemented. The fourth and last step of the roadmap is an evaluation about what has been achieved [8].

One of the underlying techniques of the Healthy school canteen program is nudging. Nudging is defined as changing the presentation of choice options in a way that it makes the desired choice the easy, automatic and default option, without forbidding any options [33]. The willpower of consumers is not always resistant to temptations that are offered in their environment and can become exhausted by always having to exercise self-control for temptations. Creating an environment wherein it is easier to make healthier choices helps the consumer since their self-control is not constantly invoked [22], which can be achieved with nudges. Nudges are quite easy to implement and are relatively simple, inexpensive interventions. Furthermore, consumers preservation of liberty of choice is a key characteristic of nudging. Also, nudging is effortless for consumers [27]. Examples of nudges are product placement or product labelling. Research of children's diets indicate that they prefer foods high in fat, sugar and salt [33]. Children regularly indulge in these kinds of foods but fail to consume fruits and vegetables in spite of being aware of the associated health benefits of a diet rich in fruits and vegetables [33]. The selection of target healthy food items by these children can be increased by making choosing unhealthy foods more effortful [33], but also by displaying attractive posters and videos promoting healthy food which is in line with the aim of the Healthy school canteen program.

Within the guidelines regarding the healthy school canteen program, a distinction is made between gold and silver canteens (Table 1). A gold canteen offers a larger proportion of healthy options and has an even healthier appearance than a silver canteen. Silver and gold canteens emphasize healthier choices without banning unhealthy choices. Furthermore, in both canteens the consumption of water will be promoted [34].

Table 1: Distinction between silver award canteen and gold award canteen

<i>Silver award Canteen</i>	at least 60% wheel of five products	at least unprocessed fruits or vegetables are offered
<i>Gold award Canteen</i>	at least 80% wheel of five products	both unprocessed fruits and vegetables are offered

Previous studies concluded that the Healthy school canteen program is successful at increasing the proportion of healthy foods offered at participating schools in contrast to non-participating schools [8, 14]. However, at both the participating and non-participating schools less healthy products were also widely available but to a lesser extent at participating schools. In that study they did not investigate actual purchase behavior and dietary behavior of students. It is therefore not clear to what extent contributing in the Healthy school canteen program is enough to make it easier for students to make healthy food choices. Also, schools often report that it is challenging to engage their students in the program. A lack of student involvement may impact the effectiveness of the Healthy school canteen program as behavior change is less likely to occur when students do not consider healthy behavior to be important for themselves [4].

2.4 Exploratory research

Exploratory research is research used to investigate a problem which is not clearly defined yet. The aim of exploratory research is to get a better understanding of the existing problem. From thereon it will be easier to find opportunities for improvement. Therefore, it is important to involve stakeholders in this process, especially the adolescents since one of the challenges with adolescents is that they are in an developmental stage where a sense of autonomy develops [35] and many adolescents are resistant to interventions they feel impede their independence [35].

2.5 Conclusion

In this chapter relevant concepts and theories have been described. To understand the school food environment, it was important to understand the importance of a healthy diet and especially a healthy diet in adolescents. That is why it was also decided to describe relevant guidelines that focus on a healthy diet. Also, these guidelines play a role in the Healthy school canteen program. Furthermore, we now understand which factors play a role in adolescent eating behavior and how the obesogenic environment plays a role in this. This is very useful to take into account when designing the research method because we know what factors to look at. It was also decided to describe the Healthy school canteen program since the school where this research took place already implemented the Healthy school canteen program and we therefore already understand part of the current food environment.

3. Method

In this chapter the study design will be described first, second the study setting, then the participants with inclusion and exclusion criteria and ethical considerations, then study procedure and finally the data analysis will be described.

3.1 Study design

Since this study is an exploratory research with the aim to get a better understanding of the food environment of a Dutch secondary school, a mixed-method approach was adopted. Interviews and a questionnaire were included to get a complete picture. Semi-structured interviews were held with different stakeholders involved in the food environment of a secondary school. Interviewing in this way is sufficiently structured by means of a guidebook with topics, but also gives space of a flexible course of the conversation, in which the topics can be deviated from. Semi-structured interviews therefore provide liberty for participants to discuss and talk about their perspective, thoughts, feelings, experiences and expectations [36]. Also, a digital questionnaire was distributed to all the students of the secondary school. This questionnaire was a so called 'self-administered questionnaire', which means that respondents answer questions by completing the questionnaire themselves [36]. Self-administered questionnaires are convenient for respondents since they can complete the questionnaire when they want and at the speed that they want to go [36]. The study was executed within a period of three months, between April 2020 until July 2020.

3.2 Study setting

This study was conducted at a secondary school that has already implemented the Healthy school canteen program, namely 'Bonhoeffer College, location Bruggertstraat, Enschede'. The location Bruggertstraat is part of a bigger group of Bonhoeffer College schools in Enschede. This secondary school group is the biggest school group in Enschede. The school had 1269 students in the 2019-2020 school year. Information about the distribution of the students can be found in table 1. The location Bruggertstraat is a secondary school with two levels namely: Senior general secondary education (HAVO) and pre university education (VWO). The school had a total of 77 HAVO/ VWO students, 467 VWO students, 81 Gymnasium (which is a VWO branch) students and 644 HAVO students.

The 'Twentse Gezondheidsverkenning' from GGD Twente showed higher percentages of overweight in the second grade of pre-vocational education than in the second grade of HAVO/VWO [5]. When the percentages of the municipalities in the Twente region are compared, it can be seen that Enschede together with Almelo have slightly higher percentages of overweight in the second class than other municipalities. Overall, the percentages in Twente are higher than in surrounding regions [37].

The school has two break times, a morning break from 10:15 am to 10:35 am and an afternoon break from 12:35 pm to 1:00 pm. The entire school has the breaks at the same time. The canteen is only open during these breaks. The school has experienced that despite the introduction of the healthy school canteen there are still a lot of students with unhealthy dietary habits. To learn more about the situation of the school before the interviews were conducted and the questionnaire was spread, the janitor of the school shared the results of the canteen scan and the pricelist of the canteen. The pricelist can be found in Appendix 5.

Table 2: Distribution boys and girls Bonhoeffer

Distribution of number of boys and girls per grade 2019 2020			
Grade + Education	Boys	Girls	Age
1 VWO	42	26	12-14
1 Gymnasium	14	16	12-14
1 HAVO	57	31	12-14
1 HAVO/VWO	47	30	12-14
2 VWO	43	40	13-15
2 Gymnasium	12	13	13-15
2 HAVO	75	57	13-16
3 VWO	44	30	14-16
3 Gymnasium	16	10	14-16
3 HAVO	97	54	14-17
4 VWO	24	34	15-17
4 HAVO	77	53	15-19
5 VWO	53	52	16-19
5 HAVO	74	69	17-19
6 VWO	52	27	17-20
Total	727	542	
	1269		

3.3 Recruitment and consent

Interviews

Recruitment of the interviews was done by sending an email to the stakeholders. The contact details of stakeholders have been shared by the director of the school. In the emails the study was briefly introduced and stakeholders were asked if they are interested in participating in the study.

Additional information was sent to stakeholders that showed interest in participating. This additional information consisted of an information letter and an informed consent form. Interviews were scheduled after participants agreed with participation. An online informed consent form was signed by the participants before the interviews started.

Questionnaire

Recruitment of the questionnaire was done by distributing the questionnaire by email. This email was distributed by the secretary of the school. The questionnaire started with information about the questionnaire including its purpose, that it is completely anonymous, and what will be done with the collected information. If the students accepted the study conditions by checking a box, thereby providing consent, they could continue with the questionnaire.

3.4 Study procedures

Interviews

Semi-structured online interviews were conducted with 7 stakeholders. A list of questions was prepared beforehand but this list only served as a guidebook. This made it possible to ask further to obtain more in depth understanding and to start discussions where possible. The interviews determined how stakeholders experience the current food environment of the school and what their

role is in this food environment. They were also asked about suggestions for improvement of the food environment. The interviews were held in Dutch. Topics that were discussed during the interviews are:

- What is the interviewee's role in the food environment of the school
- What do stakeholders observe in the current food environment
- Ideas and suggestions for improvement of the food environment

The interviews were done through Skype, Microsoft Teams and by phone depending on the preference of the participant, and audio-recording of each interview were made.

Questionnaire

A digital questionnaire was distributed by an e-mail from the secretary, among all students of the school except the graduate students. The questionnaire mainly consisted of closed questions and was in Dutch. The questions were drafted with the aforementioned definition of the food environment in mind in order to include all aspects of the definition in the questionnaire [10]. The questionnaire therefore obtained a wide view about student's buying habits during school breaks, social influences and student's opinions about the food environment of their school. The following topics were addressed:

- General characteristics such as gender and age
- Food consumption during lunch breaks
- Food buying patterns at school
- Usage and opinion of healthy school canteen
- Social factors such as parents and friends
- Opinion on the school approach
- Suggestions for improvement food environment

The questionnaire consisted out of 6 blocks from which 1 block had open questions. The order of the blocks in the questionnaire was followed when describing the results. The questionnaire mainly consisted out of Likert-scale questions where a 5-point Likert scale was used. A Likert scale was chosen because the intensity of feelings about the area in question can be measured [36]. Also, the Likert scale is one of the most frequently encountered formats for measuring attitudes [36]. The values of the scale are as follows: totally agree=1, agree=2, neutral=3, disagree=4, totally disagree=5. It took students about 10 minutes to complete the questionnaire. The questionnaire was made with Qualtrics and was completely anonymous since no questions were asked about information that could be traced back to individuals. The questionnaire can be found in Appendix 3.

3.5 Data analysis

Interviews

Audio-recordings of the interviews and the focus groups were fully transcribed manually or using the program Amberscript. This has been approached differently for different interviews based on the length of the interview, interviews longer than 30 minutes have been done with Amberscript. The transcripts were coded with the program Atlas.ti version 8. First, transcripts were coded open and codes were assigned to certain pieces of text. Examples of open codes are: buying outside school, increase supply, promotions and presentation food. When all the transcripts were open coded, overarching codes were created to group the open codes. Examples of overarching codes are: healthy school canteen – observations and healthy school canteen – suggestions. From these overarching codes results were described.

Questionnaire

Analysis of the questionnaire was be done in SPSS Statistics version 25. Means and standard deviations are given, unless stated otherwise. Also, frequencies were performed. P values of $<0,05$ were considered statistically significant. A Friedman's test was used to determine if a ranking was significant. It was tested in an exploratory way whether other significant differences in the responses between groups (gender, educational attainment, grade), these were analyzed with independent T-tests and One-way ANOVA's. When responses significantly differed between subgroups, further investigation was done by post-hoc tests.

3.6 Ethical considerations

This study has been approved by the Ethics Committee of the Faculty of Electrical Engineering, Mathematics and Computer Science (EEMCS) of the University of Twente (Reference number: RP 2020-20). All participants in this study agreed with the informed consent form.

3.7 Coronavirus COVID-19

This study was executed before July 2020, so while the Corona-crisis was still ongoing. Therefore, we made sure that the study avoided any face-to-face interactions and did not burden people that play a crucial role in tackling the Corona-crisis. This is reflected in the chosen methods.

4. Results

In this chapter the results of the interviews and the questionnaire will be described. Full transcripts of the interviews can be found in Appendix 4. Frequencies of the given answers in the questionnaire and the results of the exploratory testing can be found in Appendix 2.

4.1 stakeholder interviews

Online interviews were conducted with 7 different stakeholders of the food environment of the secondary school. The stakeholders that participated are:

- The principal of the school
- The head-janitor of the school
- The canteen employee of the school
- The manager of a supermarket near the school
- The manager of a cafeteria near the school
- A 'Healthy school advisor' from the municipal health service Twente
- Someone from 'The Healthy School Canteen-brigade' from the Netherlands Nutrition Centre

4.1.1 School employees

Roles

The director of the school has an initiating role in the food environment. She explained that she indicated what vision and mission the school has with regard to the healthy school canteen and the food environment. She has no role in the organization of the canteen, nor does she interfere with innovations. She initiates what the school wants to achieve and she instructs people to work on that.

The janitor of the school is the theoretical executor of the healthy canteen. She has contacted the Netherlands Nutrition Centre and ensured the change from the old canteen to the healthy canteen. In addition, she often exchanges ideas with the canteen employee about new meals. Furthermore, she supervises breaks and chats with students about healthy food. When there are new products in the canteen, she sometimes orally promotes these new products during breaks. The janitor is also in contact with food suppliers outside school.

The canteen employee is the practical executor of the healthy canteen. She does the daily management of the canteen and determines what is sold.

The canteen employee: *"I do everything from purchasing to sales and I do everything in between. I make sure that the products arrive at school and that they are prepared for the canteen for breaks and then sales. Actually, I do that on my own and during the break I get help from sales students, but otherwise I do everything myself".*

Current situation

The director of the school indicated that at the school, there are still too many students with overweight in combination with the fact that many students make unhealthy food choices and that students have too little physical activity. But overall, opinions about the food environment at the school are positive. Another positive point mentioned about the food environment in the school mentioned by the director was that very little food is thrown away. The school has a few rules regarding food. For example, no large packages such as bags of chips are allowed inside the school

building. Nor are the pupils of grades 1 and 2 allowed to leave the schoolyard during school hours. The school also does not want food to be delivered to the schoolyard. However, the janitor of the school had the opinion that not everyone always follows the rules.

An example the janitor gave was: *“What we are currently still experiencing is that students come in after the break, for example, with a whole pie that happens to be on offer at the supermarket and that they are all eating tasty pieces of pie. We then speak to them that this is not allowed, that is a large package that is not allowed inside. But teachers do not always go along with that rules as well”*.

To discourage students from getting food and drinks outside of school during breaks, the morning break lasts 20 minutes and the lunch break lasts 25 minutes. Which is estimated to not be enough time to leave the schoolyard and visit a food vender.

The director: *“We limit the breaks to 20 and 25 minutes. That way students have to be very quick to cycle back and forth on time. They have already made several requests to have breaks of more than 30 or 35 minutes. But we deliberately don't do that so that it is less feasible to cycle back and forth”*.

The school has removed the candy and soda machines. The director and the janitor of the school explained that the school is looking for new vending machines which they can fill and organize themselves and which can meet the guidelines for the gold canteen. Furthermore, the school has a water tap and plans to offer coffee and tea to the students. Also, the school offers free fruit to students who have fewer financial resources at home. Another aspect the school performs to create awareness amongst students is that attention is paid to healthy nutrition during biology classes and mentor hours. During biology lessons, dieticians sometimes come to explain more about nutritional values with concrete examples of food that is often eaten by students. The director explains that many times this is an eyeopener for students.

A specific aspect of the food environment of the school is the canteen. As mentioned before the school has a gold healthy school canteen. This canteen is proprietary in which 1 employee works. The canteen employee stated that the workload was a lot less before the canteen became a ‘healthy canteen’, but the healthy canteen gives her more satisfaction. She makes almost the entire assortment on her own.

The canteen employee: *“Every day I make yogurts with fruit and muesli, healthy sandwiches, cheese sandwiches, ham sandwiches, chicken breast sandwiches with honey mustard sauce and then we have the warm bite, which differs per day, we then have a hamburger sandwich or wraps with chicken and salmon and ham, a soup, a sausage sandwich, things like that. I make salad cups every day with lettuce with tomato and cucumber and corn and then they can choose a topping: either in tuna or in chicken”*.

The janitor and the director of the school stated that the canteen is not for profit and that is why they try to keep the prices low. Occasionally the school canteen offers something unhealthy for example around holidays, then they do not follow the rules of the healthy canteen. When there are new products, the canteen employee sometimes offers a combination deal to promote these new products. Furthermore, the school has a so called ‘business school project’. In this project students have to develop a meal, promote this meal and sell this meal themselves in the canteen. Besides the

promotion of this project the school does not promote the healthy school canteen by for example, posters hung in school. What they do is promoting the healthy canteen at information evenings and there are also special information evenings for parents.

Overall, the opinions about the canteen at the school are positive.

The director: *"The healthy canteen is a canteen that in my view stands for quality, stands for hygiene and stands for variation"*.

The janitor of the school stated that she thinks the school is on the right track, but the quantity of the food is still a difficult thing. Therefore, a bottleneck of the canteen is that the supply in the canteen is too little, often there is a long queue in the breaks and the food is sold out very quickly.

The janitor: *"Pressing 100 sausage rolls in an oven is a bit faster than making 100 wraps with salmon and we have been running into this for a while now, everything is sold out in our canteen within 10 minutes. But we don't have the number of people to make more. The production time is just a little longer than if you simply press something in the oven or in the fryer and that is why we do not reach the numbers we want to sell in time, or never really. It is always empty. The canteen employee starts in the morning with sandwiches for the canteen and yoghurt with muesli and yoghurt with fruit, these are standard things that are always there, but that is just finished within 5 minutes in the first break. And then she still has 2 hours for other sandwiches for the afternoon. It is simply very labor intensive and that makes it a real challenge. I think if we had 2 employees that we can make even more children happy with the healthy canteen as we do now"*.

The janitor of the school furthermore indicated that teachers can also use the canteen and that they are able to reserve food. For her, this was a bottleneck of the canteen because it means that the food runs out even faster than it already is.

Reactions and behavior students

Stakeholders have noticed that since the introduction of the healthy canteen, students have started to appreciate healthy eating more. The janitor observed that there are more and more students who bring their own fruit from home and that healthy eating has become more common among the students. However, they still love to go to the McDonalds. What the director and the janitor of the school also observed is that since the school has a water tap, the water consumption has increased enormously. Because of the water tap many students started to drink water. Furthermore, students have the opportunity to make suggestions for new or existing products in the canteen through various channels, namely 'Bruggertsnuggertnieuws', the student council and the canteen employee. However, the canteen employee indicated that this rarely happens and that when it happens, they mainly concern unhealthy products.

Suggestions

Suggestions that came from the director, janitor and canteen employee are mainly to increase the quantity in the canteen. The director indicated that the canteen employee may sometimes take a bit more risk when purchasing products. It was also suggested to give students more information about the rules and the rationale behind them, and that the teachers also know and enforce these rules. A

specific suggestion from the director was to improve the open dialogue culture and to create more awareness among adolescents. This can go further than only discussing overweight, the director gave an example that things like acne can also be discussed since food can also affect the skin.

4.1.2 Health promoters

Roles

The GGD employee and the Canteen Brigade employee had supporting roles in the food environment of the school. The GGD employee did not have a direct link to the school, however the function of the GGD employee is health promotion advisor and one of her tasks is to help schools with guidance of the healthy school approach, which is a program of the GGD. This made her an interesting stakeholder to talk with, to see whether there are opportunities for the future since the school does not participate in the healthy school program yet. The Canteen Brigade employee works for the Netherlands Nutrition Centre and helps schools with setting up a healthy canteen. In addition, she serves as a point of contact for schools with regard to the healthy canteen.

The Canteen Brigade employee: *"I am a school canteen brigade employee and I have guided het Bonhoeffer in the steps they can take towards a healthier school canteen".*

Current situation

The employee of the Canteen Brigade was positive about the healthy canteen of het Bonhoeffer College. She indicated that the school scored very good at the canteen scan from the Netherlands Nutrition Centre.

The employee of the Canteen Brigade: *"I just think that they are doing very well and that they can still take steps. Also, with regard to 2020 that transitional arrangement that the criteria become a bit stricter, but in the end, they are already doing very well yes. They present all healthy choices at the front, they help the students to make healthier choices more easily, price can sometimes be something why students choose cheaper unhealthy options, that is still a possibility, but yes, I think they are doing very well".*

Suggestions

The GGD employee suggested to consider if it is possible to organize things during breaks, for example a basketball tournament to keep students within school boundaries. She also suggested that you have to teach students why you are doing something but that you have to keep showing that it is a school for everyone and not just for healthy children.

The employee of the Canteen Brigade from the Netherlands Nutrition Centre suggested to take a look at the school policy to see where possibilities are to improve the canteen or the food related rules to keep the theme of healthy nutrition vibrant within school. To achieve this she suggested to start a workgroup with different stakeholders such as a student, the canteen employee, the director, a janitor and a teacher to discuss about the subject and to see which steps can still be taken. In addition, she suggests talking to students about why they leave school during breaks, but also to tell them why the school considers nutrition so important, to create support among the students. She also finds it important to look at how the policy is communicated to the students and

how this can be improved. Furthermore, the school can look at things like the possibility of paying by pin, recipes on the website and other small things like that. The school can get support from the Netherlands Nutrition Centre and they also have convenient tools like posters and a private Facebook group where experiences of schools can be exchanged.

4.1.3 External food providers

Roles

Another important aspect in the food environment of the school are the shops in the close surrounding of the school. The manager of a cafeteria close to the school and the manager of a supermarket close to the school had important roles in the food environment since students visit their shops during breaks and school hours to buy food and drinks.

Current situation

What the supermarket manager observed was that students often come for unhealthy things like sandwiches and sugar sweetened drinks. The supermarket and the cafeteria both think an important reason why students still buy unhealthy things outside school is to get away from school during breaks, which is associated with conviviality. They both also do not have specific offers/deals aimed at the students. What is observed by the supermarket manager is that the majority of the students who come to visit the supermarket during school hours are boys.

The supermarket manager: *"I think as many as 80 percent boys and 20 percent girls bother going here during breaks".*

Both the supermarket and the cafeteria do nothing to promote healthy nutrition among adolescents. However, they both agree with the idea of a healthy canteen.

The supermarket manager: *"Of course we have a social responsibility when it comes to feeding the Dutchman, so to speak, but I think that the school has more of an educational task than the supermarket, and certainly when it comes to that age category, I think it is good to teach children that there is more than just those Snickers or Coca cola with sugar available, I can only appreciate that. But then again, I think that is especially something in the Netherlands that is more a function of a school than a function of a supermarket".*

Both the cafeteria and the supermarket do not have agreements with the school about food since they both do not want to refuse selling certain products. The supermarket manager, however, is open to have a conversation to see what is possible. At the same time, he thinks this will be a difficult issue and believes that the school should first resolve internal bottlenecks if there are any.

4.2 Results Questionnaire

Socio demographics

105 respondents completed the questionnaire. Socio demographics can be found in the table below. For tables with means and standard deviations the following values apply, unless stated otherwise: 1=totally agree, 2=agree, 3=neutral, 4=disagree, 5=totally disagree. Of the sample, more than half of the respondents agreed with the statement whether they eat healthy during lunch breaks. Around 44% of the respondents would like to eat (even) healthier than they do now. Both questions scored lower than 3 on a 5-point Likert scale (1= totally agree, 3=neutral, 5=totally disagree). The mean of the questions is lower than 3, which means that they agree with it. On average, women (M=2.49; SD=1.10) were more likely to agree to the question if they would like to eat (even) healthier than they are doing now, than men (M=3.04; SD=1.04). This difference was significant: $t(103)=2.27$, $p<0.05$.

Table 3: Socio demographics of the sample

Table 1: Basic demographics of the sample			
Variable	Number (n)		%
Sex			
	Male	28	27
	Female	77	73
Age			
	12	16	15
	13	23	22
	14	27	26
	15	16	15
	16	11	11
	17	12	11
Education			
	HAVO	33	32
	VWO	55	52
	Gymnasium	17	16
Grade			
	1	28	27
	2	22	21
	3	22	21
	4	17	16
	5	16	15

Table 4: Motivation of the sample

	Mean	SD
<i>I think I eat healthy during lunch breaks at school</i>	2.24	0.85
<i>I would like to eat (even) healthier than I do now</i>	2.64	1.11

Block 1: Purchasing behavior

Results of the buying patterns of respondents can be found in the tables below. The ranking in table 5 turned out to be significant with $C2(5) = 174.59$, $p < 0.001$. The factors taste and price turned out to be significantly different from all the other factors by a Wilcoxon test. Furthermore, the factors ease, and portion size turned out to be significantly different and also ease and nutritional value. The exact p-values can be found in table 6.

Table 5: Important factors when buying food

	Mean	SD
<i>Taste</i>	1.71	0.97
<i>Price</i>	2.68	1.38
<i>Nutritional values</i>	3.90	1.77
<i>Portion size</i>	4.01	1.37
<i>How it looks</i>	4.13	1.46
<i>Ease</i>	4.56	1.36

Table 6: P values Wilcoxon test

	Taste	Price	Nutritional values	Portion size	How it looks	Ease
<i>Taste</i>	-					
<i>Price</i>	<0.0001	-				
<i>Nutritional values</i>	<0.0001	<0.0001	-			
<i>Portion size</i>	<0.0001	<0.0001	0.745	-		
<i>How it looks</i>	<0.0001	<0.0001	0.358	0.647	-	
<i>Ease</i>	<0.0001	<0.0001	0.011	0.004	0.072	-

Only one of the 105 respondents indicated that this person's lunch usually comes from the school canteen (1%). The other 104 respondents indicated that their lunch usually comes from home (99%). All the respondents indicated that they usually can be found at school during the lunch breaks, half of them in 'het Atrium' (50.5%) and half of them somewhere else in the school (49.5%).

There was no significant difference between men and women in the frequency of buying food outside school. However, there was a significant difference between the different grades ($F(4)=10.27$, $p < 0.001$) since grade 1 showed significant differences with all other grades and grade 3 and 4 showed significant differences. More students ($n=40$) indicated 'never' with the question how often respondents buy something outside school than 'never' was indicated with the question how often respondents buy something in the canteen ($n=22$).

Table 7: Frequency of buying food (1= never, 2=rarely, 3=sometimes, 4=regularly, 5=daily)

	Mean	SD
How often do you buy something in the school canteen?	2.09	0.76
How often do you buy food outside of school during the lunch hour?	1.98	0.95

83 out of 105 respondents indicated that they buy food or drinks from the canteen. These respondents were asked what they buy in the canteen. This was a multiple-response question. Results can be found in table 6. In the category other respondents mainly indicated hamburgers, soup or yoghurt with muesli.

Table 8: What food products do respondents buy in the canteen

	Number of responses	Percentage (%)
Fruit or vegetables	5	5
Cake	18	13
Savory snacks	26	19
Sweetened drinks	12	9
Unsweetened drinks	7	5
Healthy sandwiches	54	40
Other	12	9

65 respondents indicated that they buy food or drinks from outside school. These respondents were asked what they buy outside school. Results can be found in the table below. In the category other, respondents indicated ice coffee, smoothies and sandwiches

Table 9: What do respondents buy outside school

	Number of responses	Percentage (%)
Fruit or vegetables	6	4
Healthy sandwiches	8	6
Sweet snacks	48	34
Savory snacks	48	34
Unsweetened drinks	5	4
Sweetened drinks	21	15
Other	5	3

Results from the same 65 respondents about their main reasons to buy something outside school can be found below. In the category other, respondents indicated main reasons such as 'when I forgot my lunch', and things like 'it is tastier and there is more choice'. Another reason that was mentioned is that you do not have to wait in line as long as at school.

Table 10: Main reasons for buying food outside school

	Number of responses	Percentage (%)
Price	25	19
More choice	30	22
Away from school	28	21
Conviviality	40	30
Other	12	8

Block 2: The school canteen

Of the respondents, 87.6% (n=92) were aware that the school has a healthy canteen and only 12.4% (n=13) of the respondents were not aware of this fact. Most questions about the canteen scored lower than 3 on a 5-point Likert scale (1= totally agree, 3=neutral, 5=totally disagree). The mean of the question whether it is busy in the canteen during breaks is low, which means that they agree with it. Respondents generally disagree with the with the statements that they eat healthier because of the healthy canteen, that there are enough seats available and that they want to know the nutritional value of products in the canteen.

More than half of the respondents thought the portion size in the canteen was sufficient. There was a significant difference ($t(103)=2.73$, $p=0.007$) between men and women. Men ($M=3.04$; $SD=1.11$) were less likely to agree to that question than women ($M=2.44$; $SD=0.94$).

Table 11: Assessment of the canteen

	Mean	SD
<i>I think the offer in the school canteen is healthy</i>	2.19	0.72
<i>I think the offer in the school canteen is affordable</i>	2.71	0.92
<i>I think the offer in the school canteen is tasty</i>	2.50	0.88
<i>The portion size of the food in the school canteen is enough</i>	2.60	1.02
<i>I think the offer in the school canteen is varied</i>	2.51	0.95
<i>It is often busy at the school canteen / in The Atrium during the lunch break</i>	1.38	0.53
<i>The school canteen / The Atrium is cozy/sociable</i>	2.17	0.81
<i>There are enough seats during the breaks</i>	3.47	1.03
<i>I should be able to buy unhealthy food in the canteen</i>	2.37	1.02
<i>I would like to know the nutritional value</i>	3.31	1.18
<i>I would like it to include technology in the school canteen</i>	2.14	1.11
<i>I eat healthier because of the healthy canteen</i>	3.93	0.72

Block 3: Presentation of food and drinks in school

Results about the presentation of food and drinks in school can be found in table 12. Most respondents agreed with the statements of this block since most questions score lower than 3 on a 5-point Likert scale except for the statement whether respondents would buy healthy products more often if their school competed with other schools. Respondents seem to neutral when it comes to buying food from a vending machine.

Table 12: Assessment of the food presentation at school

	Mean	SD
<i>Food looks attractive in the canteen</i>	2.41	0.92
<i>I rather opt for something unhealthy if it is cheaper than healthy eating</i>	2.67	1.14
<i>I prefer to buy food and drinks from a vending machine than from the canteen</i>	2.95	1.01
<i>If I could save points for free products, I would use the school canteen more often</i>	2.40	1.03
<i>If my school competed with other schools to become the healthiest school, I would buy healthy products more often so that my school would win</i>	3.38	1.20

Results about what respondents would trigger to buy fruit or vegetables can be found in table 13. In the category other it was mainly mentioned that it would trigger respondents to buy fruit or vegetables if it looks tasty and attractive but it was also mentioned that more variety in different types of fruits and vegetables would trigger them to buy it. Another thing mentioned was that some people already bring fruit from home so that they would not buy it in the school canteen.

Table 13: What triggers respondents to buy fruit or vegetables

	Number of responses	Percentage
<i>As a topping on bread</i>	27	19
<i>If it is pre-cut</i>	17	12
<i>it is offered as an offer/deal</i>	36	25
<i>If it is the cheaper option</i>	46	31
<i>Other</i>	19	13

Block 4: Social aspects

What can be seen in table 14 is that most respondents agree with the statement if their parents think it is important that they eat healthy. For 53 of the respondents the question if they buy food earlier during school hours if their parents/caregivers do not make their lunch, did not apply. For that reason, the mean of that question is higher. For the 52 respondents for which the question did apply, 14 respondents totally agreed, 13 agreed, 5 were neutral, 10 disagreed and 10 totally disagreed. Also, most respondents agreed with the statements whether they think it is important to eat together with others, whether they think they eat healthier than their classmates and whether they earlier buy food outside school when their friends do too. However, most respondents disagreed with the statement whether they are more likely to eat something unhealthy if their friends do too. Respondents seemed to be neutral about the statement whether they earlier buy something from the canteen if their friends do too.

Table 14: Social aspects regarding eating at school

	Mean	SD
<i>My parents think it is important that I eat healthy</i>	1.75	0.65
<i>I am used to my parents / caregivers making my school lunch for me</i>	3.28	1.66
<i>I buy food earlier during school hours if my parents / caregivers do not make lunch for me</i>	4.41	1.93
<i>I think I eat healthier than most of my classmates</i>	2.65	0.89
<i>I think it is important to eat together with others</i>	2.06	0.90
<i>I buy something in the school canteen earlier if my friends do too</i>	2.94	1.22
<i>I buy food or drinks outside of school earlier when my friends do too</i>	2.56	1.23
<i>I am more likely to eat something unhealthy when my friends do</i>	3.22	1.21

Block 5: How the school deals with healthy food

Most respondents agreed with the questions whether they get the feeling from school that they think it is important that they eat healthy and whether they think it is important to be able to make suggestions about the canteen. Most respondents disagreed with the other questions in this block since the means are higher than 3 on a 5-point Likert scale. Also, 74 (70%) of the 105 respondents indicated that they are not able to make suggestions at my school for new or existing products in the school canteen, the same percentage also did not know who to contact if they want to make a suggestion.

Table 15: Opinion on the school towards healthy nutrition

	Mean	SD
<i>I get the feeling from school that they think it is important that I eat healthy</i>	2.61	1.02
<i>I feel encouraged by school to eat healthy</i>	3.39	0.89
<i>I think that students should be discouraged from buying (unhealthy) food outside school, for example at the supermarket or snack bar</i>	3.45	1.01
<i>I think I am discouraged from buying (unhealthy) food outside of school, for example at the supermarket or snack bar</i>	3.56	0.88
<i>I think there is enough attention in the classes for healthy food</i>	3.75	1.08
<i>I think it is important to be able to make suggestions for new or existing products in the school canteen</i>	2.31	0.89

Table 16: Suggestion making (in %)

	True	False
<i>I can make suggestions at my school for new or existing products in the school canteen</i>	30	70
<i>I know who to contact if I want to make a suggestion for new or existing products in the school canteen</i>	30	70

Block 6: Suggestions for improvement

Suggestions from respondents for improving the canteen can be found in the table 17. What was mentioned very often as suggestion for the canteen was to offer more because everything sells out very quickly. The long queue is often referred to as annoying, things mentioned as examples to reduce this are an extra pin device or taking the vending machine back in school. Another frequently mentioned suggestion was to offer more variety and alternation between healthy and unhealthy food such as more vegan and vegetarian options, more variety in fruit and gluten free products. Also lowering the price was frequently mentioned. For the presentation of the canteen things as more seating, better presentation of food, clearer price overview, not an own meal every day of the week and saving points were mentioned.

Table 17: Suggestions for the canteen

<i>Suggestion</i>	Frequency
<i>More variety in the canteen (also unhealthy options)</i>	34
<i>Less bustle in the canteen</i>	29
<i>Amount of supply (offering more)</i>	25
<i>Making the food cheaper</i>	15
<i>Better presentation of the canteen</i>	7
<i>Nothing has to change</i>	2

Suggestions from respondents what the school could further improve to support healthy eating even more for students can be found in the table 18. Things that were frequently mentioned were lowering the price of (healthy) food or offering things for free and offering more variety in (healthy) food such as offering fruit salads and smoothies, a vending machine with healthy food and less soft drinks but also things like more presentation in the canteen such as promotion posters for new products, make the canteen and atrium look nicer, place nameplates with nutritional values with the products, develop an app where you can order and see nutritional values, using less plastic, a separate counter for healthy food, being able to put your own topping on your sandwich, giving discount on healthy food, giving students the opportunity to make suggestions and listen to these suggestions, and more attention to healthy nutrition in class.

Table 18: Suggestions on how to support healthy eating

<i>Suggestion</i>	Frequency
<i>Reducing the food prices</i>	26
<i>More variety in the canteen</i>	17
<i>Look/presentation of the canteen</i>	14
<i>Promotions/deals on healthy food</i>	4
<i>Offering more healthy food</i>	4
<i>Listening to feedback students and giving them more information in class</i>	4
<i>Reducing queues in the canteen</i>	3

5. Discussion

The aim of this study was to explore the current situation of the food environment of a Dutch secondary school and the key factors that influence eating habits of the students by gaining insights in the current food environment (1), the opinion of different stakeholders about the current situation (2) and how stakeholders deal with this situation (3). To that end, interviews with different stakeholders were conducted and a questionnaire was spread among students of the school. Although the interviews showed that stakeholders feel the school is on the right track with the provision of healthy food, it also showed that there are still too many students who are overweight and / or have a poor diet. With regard to the healthy school canteen, the interviews showed that the school is struggling to offer the desired amount of supply which results in a canteen that is mostly sold out within minutes after the start of the break. The results of the questionnaire showed that in general the students believe that they eat healthy during lunch breaks at school. Also, the opinions from the students about the school canteen are mainly positive. However, they indicated that they do not eat healthier because of the healthy canteen. This is in line with the aforementioned expectation that a healthier food supply will not be sufficient in actually improving eating habits of adolescents at school. Students indicated that if they use the canteen, they mainly use it to buy healthy sandwiches. In contrast, when students buy food outside school, they mainly buy sweet or savory snacks. The questionnaire furthermore revealed that students feel that there is not enough attention for healthy nutrition during the lessons even though the director and the janitor of the school indicated that attention is paid to nutrition during biology lessons and the mentor hours.

Participants of this study had the opportunity to give suggestions for improvement of the food environment of the school. Common suggestions in both the questionnaire and the interviews were to increase the supply, to offer more variety and to reduce the bustle in the canteen. Furthermore, students suggested to make the food in the canteen cheaper. However, the researcher has compared the prices of the food in the canteen with prices of the same food in the nearby supermarket and the canteen prices seem to be comparable to the prices in the supermarket. Students also suggested to make healthy options cheaper than the unhealthy options. Furthermore, it was suggested by the health promoters to involve students and make them aware why the school does this.

The school has rules regarding leaving the school during breaks since the first and second grade are not allowed to leave the schoolyard during breaks. Grade 1 showed a significant lower frequency of buying food outside school than all other grades but grade 2 did not. This may be because students indicated that they believe they should not be discouraged from buying (unhealthy) food outside school and therefore still do it. This result can be linked to the results of the study of Hermans et al [4] which showed that food choice autonomy appeared to be an important theme for adolescents.

Previous research has been conducted into adolescents' food behavior at school and interventions to improve the food environment at schools. Almost all respondents (99%) in this study indicated that their lunch usually comes from home, which means that canteen is mostly used for buying something extra. This might be explained by the fact that in the Netherlands it is not common to provide full meals at school [14]. When respondents use the canteen, they indicated that they think they also should be able to buy unhealthy food. This is in line with the study of Hermans et al [4], in which adolescents indicated that they fully agree that healthy food should be widely available in the school canteen but they also expressed that access to unhealthy food should not be prohibited.

The results showed that women were more likely to agree to the statement whether they would like to eat (even) healthier than they do now than men. This may be explained by the fact that women have a higher awareness and better knowledge of nutrition than men [38]. The results furthermore showed that men were less likely to agree to the statement whether they think the portion size in the canteen is enough. This may be explained by the fact that adolescent males take in more energy than adolescent females [38].

Overall, respondents disagreed with the statement whether they would like to know nutritional values in the canteen. An explanation for this can be that nutritional knowledge is not the main determinant of food choice for adolescents [39]. The questionnaire confirmed this and showed that for respondents the most important factor when buying food is the taste of it and that the second most important factor is price. This is in line with the article of Glanz, et al [26] that found that cost has been reported as the second most important factor in food decisions behind taste.

Another thing that was in line with previous research [4,40], is that peers played a role in the eating behavior of adolescents since respondents indicated that they buy food or drinks outside school earlier when their friends do too. This can also be linked to the result that the most important reason for students to buy food outside school is conviviality. However, students disagreed with the statement whether they are more likely to eat something unhealthy when their friends do too. This is in contrast to a study that found that adolescent's snack and soft drink consumption are highly associated with intake of their peers [41].

Previous research [4,8] furthermore indicated that student involvement is crucial to ensure the success of a healthy school canteen strategy. Despite the fact that students have the opportunity to make suggestions for the canteen, the results of questionnaire showed that 70% of the respondents were not even aware of the fact that they are able to make suggestions and they also did not know who to contact. The advice of Hermans et al, is that schools should have a process in place to ensure that adolescents are consistently involved and feel that their suggestions are valued. Consequently, adolescents may feel more encouraged to come up with ideas and suggestions to improve their canteen [4].

The study approach was to have a holistic view about the food environment of a Dutch secondary school. Studies that focus on the food environment of secondary schools that include both students and other involved stakeholders at school as well as outside school, and therefore have a holistic view are limited. The study of Hermans et al [4], indicates that to improve school-based programs that aim to promote healthy food choices, it is essential to understand the views and behaviors of the target group. However, we believe that in addition to the target group, the opinions of all other stakeholders involved are also important, because it is precisely these people who can make choices and realize changes. If this study for example only included students in this research we would have found that they indicated that the prices of the canteen are too high while in fact the canteen does not have a profit motive and therefore can keep the prices low which was found through the interviews with involved stakeholders. Also, stakeholders who are experts in the field of school-based programs that aim to promote healthy food choices, were involved in this study, in order to also include their opinions and expertise in the research.

Another strength of this study is that social, cultural, economic, physical and political factors of the school food environment are examined. In literature, studies that focus on improvement of the school food environment mainly focus on one aspect, for example policies that improve the food environment or certain programs that change the physical environment. This study looked at multiple aspects of the food environment such as the role of peers, prices, school rules, the canteen

and other factors. An example is that this study found that students indicated that it is often busy in the canteen during breaks and that there are not enough seats. Other studies about the Healthy School Canteen Program have not investigated barriers like these.

This study provides valuable information about the food environment of a Dutch secondary school and will be a basis for further research. However, the results should be interpreted with the study limitations in mind. Graduate students of the schools did not participate in the study. Due to the COVID-19 measures these students graduated earlier than usual. Also, more girls than boys participated while the school has more boys than girls. Of the school's students 57% were boys while in the questionnaire only 26% of the respondents were boys. This may be explained by the fact that women are more interested in nutritional questions than men [38]. Also, the questionnaire was based on self-reports which may have caused students to provide socially desirable answers but since the questionnaire was anonymous, we think that providing socially responsible answers was largely prevented. We aimed to carry out focus groups in addition to the questionnaire to obtain more in-dept information just like the study of Hermans et al. Unfortunately, it was not possible to carry out focus groups with students. In contrast to the study of Hermans et al, we did not offer gift vouchers to respondents which may have caused the lack of interest in participation. However, despite only conducting the questionnaire among adolescents, we found similar results to the study of Hermans et al [4]. In general, it is expected that the results of this study are representative of the school since many results from both the questionnaire and the interviews correspond to each other and many results correspond to previously done research.

However, care should be taken with directly translating the general findings to other settings, regions and other countries. What the current school has in common with other schools in the Twente region is that food providers can be found within a 5-minute walk from the school. Local newspaper 'Tubantia' has drawn up a map which shows that at almost every secondary school in Twente, a food provider is located within a 5-minute walk [37]. This is not clear for other regions. Moreover, the problem of overweight in secondary school students is greater in the Twente region than in surrounding regions [37]. Also, research showed that the prevalence of overweight is negatively associated with the educational level, ranging from 4.7% at the highest educational level (VWO) and 15.9% at the lowest educational level (preparation for secondary vocational education) [42]. This research is being conducted at a secondary school with the educational levels HAVO and VWO in the municipality of Enschede, so pre-vocational secondary education was not included in this study. Furthermore, every school situation is unique. Therefore, it is not sure whether the results of this study can be generalized to the entire secondary school population in the Netherlands. However, the methods from previous research overlook certain things. This shows that it is necessary to adopt a more holistic approach, which is expected to apply to other schools.

Besides offering more healthy products in the school canteen, schools should not ignore the importance of other factors such as product price, variety, taste and appearance/advertisement to be able to compete with other vendors in the direct surrounding of the school. However, there is no one-size-fits-all solution. By understanding the current situation of schools and the factors that influence buying and eating behavior of secondary school students, school food environments can be further improved. In future research it would therefore be worthwhile to include schools in different regions of the Netherlands, or even in different countries, and to include all educational levels. Also, because in this research it was not possible to carry out focus groups with students, it would be very interesting to carry out focus-groups with students to gain more in-dept information from them.

Since every school situation is unique, it is suggested to examine each situation separately with a holistic view.

6. Conclusion

This study provides insight in the current situation of the food environment of a Dutch secondary school. Interviews with stakeholders showed that because of the healthy school canteen the school is on the right track with the provision of healthy food but there is room for improvement. For students of the school the most important factor when buying food is the taste of it, price is the second most important factor. The students of the school furthermore indicated that they do not eat healthier because of the healthy school canteen. We assume that only offering more healthy food and less unhealthy food in the canteen will not be sufficient in improving dietary habits of students because there are more factors of importance in the canteen, and the entire school food environment, such as the quantity offered, the variety, the price and the involvement and informing of students. We found this because we adopted a holistic approach. If we did not adopt a holistic approach we probably would not have found things such as, the bustle in the canteen during breaks which results in a canteen that is quickly sold out and the feeling from students that there is not enough attention for healthy nutrition during classes. This case study has determined bottlenecks of the food environment of a particular school, important factors for adolescents when buying food and suggestions from different stakeholders to improve the school food environment. Every school food environment is unique, therefore every situation should be examined separately with a holistic view, involving different stakeholders. Since the amount of secondary school students with overweight and obesity still increases, it is crucial to create a healthy food environment in schools that support students in making healthy choices. Follow-up research can focus on including other schools in other regions with all levels of education. It can also focus on addressing the bottlenecks in the current situation of the food environment of the school and evaluate whether this further improves the food environment.

References

- [1] Fitzgerald A, Heary C, Kelly C, Nixon E, Shevlin M. Self-efficacy for healthy eating and peer support for unhealthy eating are associated with adolescents' food intake patterns. *Appetite*. 2013;63:48-58.
- [2] World Health Organization Obesity and Overweight. February 16, 2018. Accessed via: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/> , on February 27, 2020.
- [3] CBS. Leefstijl en (preventief) gezondheidsonderzoek; persoonskenmerken. 17-10-2019. Accessed via: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83021NED/table?fromstatweb> on 11-02-2020
- [4] Hermans RCJ, de Bruin H, Larsen JK, Mensink F, Hoek AC. Adolescents' Responses to a School-Based Prevention Program Promoting Healthy Eating at School. *Frontiers in Public Health*. 2017;5(309).
- [5] GGD Twente. Twentse gezondheidsverkenning. (Ernstig) overgewicht (klas 2) 2019 – Twente. Accessed via: <https://www.twentsegezondheidsverkenning.nl/jive> , on March 24, 2020.
- [6] Story M, Neumark-Sztainer D, French S. Individual and Environmental Influences on Adolescent Eating Behaviors. *Journal of the American Dietetic Association*. 2002;102(3, Supplement):S40-S51.
- [7] C. T. McEvoy, J. Lawton, F. Kee, I. S. Young, J. V. Woodside, J. McBratney, M. C. McKinley, Adolescents' views about a proposed rewards intervention to promote healthy food choice in secondary school canteens. *Health Education Research*. 2014;29(5):799-811.
- [8] Mensink F, Schwinghammer SA, Smeets A. The Healthy School Canteen programme: a promising intervention to make the school food environment healthier. *Journal of environmental and public health*. 2012;2012:415746-.
- [9] Kirkpatrick SI, Reedy J, Butler EN, Dodd KW, Subar AF, Thompson FE, et al. Dietary Assessment in Food Environment Research: A Systematic Review. *American Journal of Preventive Medicine*. 2014;46(1):94-102.
- [10] Rideout K, Mah CL, Minaker L. Food Environments: An Introduction for Public Health Practice. December 2015. Accessed via: [http://www.ncceh.ca/sites/default/files/Food Environments Public Health Practice Dec 2015.pdf](http://www.ncceh.ca/sites/default/files/Food%20Environments%20Public%20Health%20Practice%20Dec%202015.pdf), on March 4, 2020.
- [11] Bordi PL. Impacts of the environment on food choices and eating habits of school-age children : a USDA-sponsored research agenda conference. *The Journal of child nutrition & management*. 2002;v. 26(no. 2):2002 v.26 no.2.
- [12] Eufic. The factors that influence our food choices. 2006. Accessed via: <https://www.eufic.org/en/healthy-living/article/the-determinants-of-food-choice>, on May 19 2020

- [13] Voedingscentrum. Richtlijnen gezondere kantines. 2019. Accessed via: <https://gezondeschoolkantine.voedingscentrum.nl/Assets/Uploads/de-gezonde-kantine/Documents/Brochure%20Richtlijnen%20Gezondere%20Kantines%202019.pdf> , on February 26, 2020
- [14] Milder IEJ, Mikolajczak J, van den Berg SW, van de Veen-van Hofwegen M, Bemelmans WJE. Food supply and actions to improve dietary behaviour of students – a comparison between secondary schools participating or not participating in the ‘Healthy School Canteen Program’. Public Health Nutrition. 2015;18(2):198-207.
- [15] World Health Organization. Healthy diet. n.d. Accessed from: <https://www.who.int/behealthy/healthy-diet> , on February 24, 2020
- [16] Newman, T. What is nutrition, and why does it matter? January 9, 2020. Accessed from: <https://www.medicalnewstoday.com/articles/160774#macronutrients> , on February 21, 2020
- [17] World health organization. Adolescents development. n.d. Accessed via: https://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/adolescence/development/en/, on April 1, 2020
- [18] Corkins MR, Daniels SR, de Ferranti SD, Golden NH, Kim JH, Magge SN, et al. Nutrition in Children and Adolescents. Medical Clinics of North America. 2016;100(6):1217-35.
- [19] Szabo K, Piko BF, Fitzpatrick KM. Adolescents’ attitudes towards healthy eating: The role of self-control, motives and self-risk perception. Appetite. 2019;143:104416.
- [20] Gezondheidsraad. Advies richtlijnen goede voeding 2015. November 4, 2015. Accessed via: <https://www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2015/11/04/richtlijnen-goede-voeding-2015> , on February 26, 2020
- [21] Voedingscentrum. Over ons, Over het voedingscentrum. n.d. Accessed via: <https://www.voedingscentrum.nl/nl/service/over-ons.aspx> , on February 21, 2020
- [22] Brink, E.; van Rossum, C.; Postma-Smeets, A.; Stafleu, A.; Wolvers, D.; van Dooren, C.; Toxopeus, I.; Buurma-Rethans, E.; Geurts, M.; Ocké, M., Development of healthy and sustainable food-based dietary guidelines for the Netherlands. Public health nutrition 2019, 22 (13), 2419-2435.
- [23] Martens MK, Assema Pv, Brug J. Why do adolescents eat what they eat? Personal and social environmental predictors of fruit, snack and breakfast consumption among 12– 14-year-old Dutch students. Public Health Nutrition. 2005;8(8):1258-65.
- [24] Ridder Monica AM, Heuvelmans Maartje A, Visscher Tommy LS, Seidell Jacob C, Renders Carry M. We are healthy so we can behave unhealthily: A qualitative study of the health behaviour of Dutch lower vocational students. Health Education. 2010;110(1):30-42.

- [25] Story M, Kaphingst KM, Robinson-O'Brien R, Glanz K. Creating Healthy Food and Eating Environments: Policy and Environmental Approaches. *Annual Review of Public Health*. 2008;29(1):253-72.
- [26] Glanz K, Sallis JF, Saelens BE, Frank LD. Healthy Nutrition Environments: Concepts and Measures. *American Journal of Health Promotion*. 2005;19(5):330-3.
- [27] Velema E, Vyth EL, Steenhuis IHM. Using nudging and social marketing techniques to create healthy worksite cafeterias in the Netherlands: intervention development and study design. *BMC public health*. 2017;17(1):63-.
- [28] De Jong, R., & Plochg, T. (2015). Dialoog Gedragsbeïnvloeding door de overheid: risico's en grenzen. *Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen*, 93(5), 177-179.
- [29] Voedingscentrum. Overgewicht. n.d. Accessed via: <https://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/overgewicht.aspx> , on 12-02-2020
- [30] Missbach B, Pachschröck C, Kuchling D, König J. School food environment: Quality and advertisement frequency of child-oriented packaged products within walking distance of public schools. *Preventive Medicine Reports*. 2017;6:307-13.
- [31] He M, Tucker P, Gilliland J, Irwin JD, Larsen K, Hess P. The influence of local food environments on adolescents' food purchasing behaviors. *International journal of environmental research and public health*. 2012;9(4):1458-71.
- [32] Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. De voedingsomgeving op scholen. 2016. Accessed from: <https://rivm.openrepository.com/bitstream/handle/10029/608989/2016-0006.pdf?sequence=3&isAllowed=y>, on February 25, 2020
- [33] Marcano-Olivier MI, Horne PJ, Viktor S, Erjavec M. Using Nudges to Promote Healthy Food Choices in the School Dining Room: A Systematic Review of Previous Investigations. *Journal of School Health*. 2020;90(2):143-57.
- [34] Voedingscentrum. Richtlijnen gezondere kantines. 2019. Accessed via: <https://gezondeschoolkantine.voedingscentrum.nl/Assets/Uploads/de-gezonde-kantine/Documents/Brochure%20Richtlijnen%20Gezondere%20Kantines%202019.pdf> , on February 26, 2020
- [35] Rose T, Barker M, Maria Jacob C, Morrison L, Lawrence W, Strömmer S, et al. A Systematic Review of Digital Interventions for Improving the Diet and Physical Activity Behaviors of Adolescents. *Journal of Adolescent Health*. 2017;61(6):669-77.
- [36] A. Bryman. *Social Research Methods*. 2012. Oxford University Press: Oxford.
- [37] Tubantia. Een op vijf Twentse jongeren is te dik: 'Jongeren moeten kans krijgen om gezond te eten'. 2020. Accessed via: <https://www.tubantia.nl/enschede/een-op-vijf-twentse-jongeren-is-te-dik-jongeren-moeten-kans-krijgen-om-gezond-te-eten~a23c72a6/>, on 9 June 2020

- [38] Kiefer I, Rathmanner T, Kunze M. Eating and dieting differences in men and women. *The Journal of Men's Health and Gender*. 2005;2(2):194-201.
- [39] Fitzgerald A, Heary C, Nixon E, Kelly C. Factors influencing the food choices of Irish children and adolescents: a qualitative investigation. *Health Promotion International*. 2010;25(3):289-98.
- [40] Salvy S-J, de la Haye K, Bowker JC, Hermans RCJ. Influence of peers and friends on children's and adolescents' eating and activity behaviors. *Physiology & Behavior*. 2012;106(3):369-78.
- [41] Robinson E, Otten R, Hermans RCJ. Descriptive peer norms, self-control and dietary behaviour in young adults. *Psychology & Health*. 2016;31(1):9-20.
- [42] Meiklejohn S, Ryan L, Palermo C. A Systematic Review of the Impact of Multi-Strategy Nutrition Education Programs on Health and Nutrition of Adolescents. *Journal of Nutrition Education and Behavior*. 2016;48(9):631-46.e1.

Appendix 1: Specific Suggestions for the school to improve the food environment

A common suggestion in both the questionnaire and the interviews was to increase the supply in the canteen. Respondents of the questionnaire also suggested to offer more variety in the canteen. For example, more different kinds of fruit such as blueberries and strawberries or smoothies but also other healthy things such as adding avocado on sandwiches and more vegan/vegetarian options. It can be challenging to increase the supply in the canteen since there is only one employee working in the canteen. However, for the school it might be possible to simplify things or to engage students in the food preparation. For example, sandwiches or soup can be made in large quantities and then frozen for later use. The canteen employee can also look at ready-made things such as pre-cut cheese, fresh frozen fruit for in the yoghurt/smoothies or simple healthy recipes such as (rice) crackers with chicken and tomato or with avocado and tomato. It was also suggested by the Nutrition Centre not to have a super extensive assortment each single day, only focusing on 2 kind of sandwiches for example, but to alternate between these kinds of sandwiches. Another thing mentioned by the Nutrition Centre is to work with an order app so that the canteen employee exactly knows the demand and where students can save healthy points for example as motivation to eat healthy.

One of the reasons why the canteen is sold out very quickly might be the crowds in the canteen during breaks. A result of the questionnaire was that respondents indicated that it is often busy in the canteen during the breaks and that there are not enough seats. According to the Nutrition Centre, this can be solved by dividing the breaks. For example, separate breaks for the substructure and separate breaks for the superstructure. Another thing to create more diversion in the canteen during breaks is to extend the opening hours of the canteen and not only opening it during breaks, this way students can also get a sandwich in between hours. The school could also look at a so-called refrigerated vending machine where fresh products such as fruit can be put in and where contactless payments can be made to reduce the queue in the canteen. Overall, it can be interesting for the school to consider contactless payments in the canteen since this might be faster than cash payments and it is also more hygienic with the current Corona measures in mind.

Respondents of the questionnaire furthermore suggested to make healthy food cheaper than the unhealthy options available in the canteen. Overall, respondents of the questionnaire suggested to make the food in the canteen cheaper. However, as mentioned before the canteen prices seem to be very reasonable. What can be considered however, is to offer deals to students since respondents of the questionnaire indicated that it would trigger them to buy fruit or vegetables when it is the cheaper option or when it is offered as a deal. For example, the canteen can offer a combination deal of a healthy sandwich and a piece of fruit for a special price to promote healthy nutrition even more.

It is also important to create support for the healthy canteen. The results of the questionnaire showed that 70% of the respondents were not even aware of the fact that they are able to make suggestions for the canteen and this same percentage also does not know who to contact if they want to make suggestions. During the interviews with the director and canteen employee of the school it was said that students have the opportunity to make suggestions for the canteen through various canals, but that this rarely happens. Students are therefore probably not aware of the fact that this possibility exists. Therefore, a suggestion is to make them aware and talk with students about their needs. A study of Hermans et al, concluded that student involvement is crucial to ensure the success of a healthy school canteen strategy. Their advice was to provide them with recognition and/or rewards to praise their time and effort, but most importantly: listen to them seriously and follow-up on their ideas in concrete and visible actions [4]. A suggestion made by the canteen

brigade employee of the Nutrition Centre is to start a working group with various stakeholders such as students, teachers, the canteen employee, a janitor and the director. In this group bottlenecks can be discussed and there can be brainstorming about possible solutions. In this workgroup the school policy can also be discussed. A striking result of the questionnaire was that respondents indicated that they do not feel discouraged from buying (unhealthy) food outside of school. Therefore, it can be good to take a look at how the policy is communicated to students and teachers so that everyone is aware of the rules and complies with the rules. Also, it was suggested to tell students why the school does this. The director suggested that the theme nutrition not only has to be communicated to the students with regard to obesity and overweight, but that healthy nutrition is also good for other things, such as feeling fit or purer skin. Thus, putting healthy nutrition in a more positive light.

The questionnaire also revealed that respondents feel that there is not enough attention for healthy nutrition during the lessons even though the director and the janitor of the school explained that attention is paid to nutrition during biology lessons and the mentor hours. As suggestion, the school can take a look at an online program by the Netherlands Nutrition Centre which is called “Weet wat je eet”. This is a free online teaching package focused on secondary schools. Furthermore, the school can always contact the nutrition center for advice. They also offer useful tools such as posters to promote healthy food since the results of this research showed that not much promotion for the canteen is being done within the school. The Nutrition Centre also has a private Facebook group in which schools can exchange experiences regarding the healthy canteen.

Another advice from the GGD employee is to organize things during breaks, for example a basketball tournament or other activities to keep students within school boundaries during breaks. This, for example, can be discussed within the working group which was suggested earlier. Organizing things during breaks to keep students within the school boundaries can be very interesting for the school since respondents of the questionnaire indicated that they buy food or drink outside school earlier when their friends do too. The last recommendation is, since the supermarket manager indicated that he was open to a conversation, go talk with him and look for opportunities to stimulate healthy nutrition among adolescents in collaboration with the supermarket.

Appendix 2: Extra Results Questionnaire

Table Block 1: Important factors when buying food or drinks (in %)

	Nutritional values	Price	Portion Size	Taste	Ease	How it looks
<i>Position 1</i>	13	20	3	55	5	4
<i>Position 2</i>	12	34	13	26	2	12,
<i>Position 3</i>	16	21	18	14	13	18
<i>Position 4</i>	13	11	29	4	24	19
<i>Position 5</i>	18	9	20	2	25	26
<i>Position 6</i>	26	4	17	0	32	21

Table block 1.1: Motivation of the sample (in %)

	Totally agree (1)	Agree(2)	Neutral (3)	Disagree (4)	Totally disagree (5)
<i>I think I eat healthy during lunch breaks at school</i>	22	37	36	5	0
<i>I would like to eat (even) healthier than I do now</i>	18	26	35	16	5

Table block 1.2: Frequency of buying food (in %)

	Never (1)	Rarely (2)	Now and then (3)	Regularly (4)	Daily (5)
<i>How often do you buy something in the school canteen</i>	21	53	22	4	0
<i>How often do you buy food outside of school during the lunch hour?</i>	38	35	20	6	1

Table Block 2: How is the canteen received (in %)

	Totally Agree (1)	Agree (2)	Neutral (3)	Disagree(4)	Totally disagree (5)
<i>I think the offer in the school canteen is healthy</i>	14	56	26	4	0
<i>I think the offer in the school canteen is affordable</i>	8	35	37	19	2
<i>I think the offer in the school canteen is tasty</i>	11	39	41	6	3
<i>The portion size of the food in the school canteen is enough</i>	10	43	28	14	5
<i>I think the offer in the school canteen is varied</i>	10	49	24	14	3

<i>It is often busy at the school canteen / in The Atrium during the lunch break</i>	64	34	2	0	0
<i>The school canteen / The Atrium is cozy/sociable</i>	20	47	29	3	1
<i>There are enough seats during the breaks</i>	4	14	28	40	14
<i>I should be able to buy unhealthy food in the canteen</i>	24	31	29	16	0
<i>I would like to know the nutritional value</i>	10	13	30	31	16
<i>I would like it to include technology in the school canteen</i>	34	34	18	10	4
<i>I eat healthier because of the healthy canteen</i>	0	0	30	48	23

Table Block 3: Food presentation characteristics (in %)

	Totally Agree	Agree	Neutral	Disagree	Totally disagree
<i>Food looks attractive in the canteen</i>	11	53	25	8	4
<i>I rather opt for something unhealthy if it is cheaper than healthy eating</i>	15	36	20	24	5
<i>I prefer to buy food and drinks from a vending machine than from the canteen</i>	10	20	41	25	5
<i>If I could save points for free products, I would use the school canteen more often</i>	21	35	29	13	2
<i>If my school competed with other schools to become the healthiest school, I would buy healthy products more often so that my school would win</i>	10	13	25	34	18

Table Block 4: Social aspects of eating at school (in %)

	Totally agree	Agree	Neutral	Disagree	Totally disagree
<i>My parents think it is important that I eat healthy</i>	35	55	9	1	0
<i>I am used to my parents / caregivers making my school lunch for me</i>	27	9	12	15	37
<i>I buy food earlier during school hours if my parents / caregivers do not make lunch for me</i>	13	12	5	10	10
<i>I think I eat healthier than most of my classmates</i>	12	26	47	15	0
<i>I think it is important to eat together with others</i>	28	48	17	7	1

<i>I'd rather buy something in the school canteen if my friends do too</i>	11	31	19	28	11
<i>I buy food or drinks outside of school earlier when my friends do too</i>	19	40	16	15	10
<i>I am more likely to eat something unhealthy when my friends do</i>	11	19	22	35	13

Table Block 5: Opinion on the school towards healthy nutrition (in %)

	Totally agree	Agree	Neutral	Disagree	Totally disagree
<i>I get the feeling from school that they think it is important that I eat healthy</i>	13	36	30	18	3
<i>I feel encouraged by school to eat healthy</i>	2	12	40	36	10
<i>I think that students should be discouraged from buying (unhealthy) food outside school, for example at the supermarket or snack bar</i>	4	11	39	30	16
<i>I think I am discouraged from buying (unhealthy) food outside of school, for example at the supermarket or snack bar</i>	0	12	35	39	14
<i>I think there is enough attention in the classes for healthy food</i>	6	4	28	35	2
<i>I think it is important to be able to make suggestions for new or existing products in the school canteen</i>	17	45	28	9	1

Differences between men and women

As can be seen in the table below, there was a significant difference between men and women when asked if there are enough seats available at school during the lunch break. Men (M=3.07; SD=1.18) were more likely to agree to this question than women (M=3.61; SD=0.934). Men (M=2.36; SD=0.91) were more likely to agree to the question if they think they eat healthier than most of their classmates than women (M=2.75; SD=0.86). This difference was also significant.

Table block 1: differences between man and women

	T	Sig (2 tailed)
<i>I think I eat healthy during lunch breaks at school</i>	0.35	0.731
<i>I would like to eat (even) healthier than I do now</i>	2.27	0.025*
<i>Where can you usually be found during the lunch breaks?</i>	1.38	0.170
<i>How often do you buy something in the school canteen?</i>	-0.40	0.678
<i>How often do you buy food outside of school during lunch breaks?</i>	0.94	0.347

Table block 2: differences between man and women

	T	Sig (2 tailed)
<i>I think the offer in the school canteen is healthy</i>	0.81	0.418

<i>I think the offer in the school canteen is affordable</i>	1.70	0.092
<i>I think the offer in the school canteen is tasty</i>	1.04	0.301
<i>The portion size of the food in the school canteen is enough</i>	2.73	0.007 *
<i>I think the offer in the school canteen is varied</i>	1.07	0.288
<i>It is often busy at the school canteen / in The Atrium during the lunch break</i>	-0.70	0.500
<i>The school canteen / The Atrium is cozy/sociable</i>	0.87	0.388
<i>There are enough seats during the breaks</i>	-2.43	0.017*
<i>I should be able to buy unhealthy food in the canteen</i>	0.78	0.445
<i>I would like to know the nutritional value</i>	0.79	0.435
<i>I would like it to include technology in the school canteen</i>	-0.20	0.829
<i>I eat healthier because of the healthy canteen</i>	0.26	0.793

Table block 3: differences between man and women

	<i>T</i>	<i>Sig (2 tailed)</i>
<i>Food looks attractive in the canteen</i>	1.58	0.122
<i>I rather opt for something unhealthy if it is cheaper than healthy eating</i>	-0.51	0.608
<i>I prefer to buy food and drinks from a vending machine than from the canteen</i>	-0.15	0.885
<i>If I could save points for free products, I would use the school canteen more often</i>	0.17	0.864
<i>If my school competed with other schools to become the healthiest school, I would buy healthy products more often so that my school would win</i>	1.73	0.087

Table block 4: differences between man and women

	<i>T</i>	<i>Sig (2 tailed)</i>
<i>My parents think it is important that I eat healthy</i>	-0.36	0.718
<i>I am used to my parents / caregivers making my school lunch for me</i>	0.83	0.406
<i>I buy food earlier during school hours if my parents / caregivers do not make lunch for me</i>	-0.28	0.779
<i>I think I eat healthier than most of my classmates</i>	-2.04	0.043*
<i>I think it is important to eat together with others</i>	0.59	0.557
<i>I buy something in the school canteen earlier if my friends do too</i>	1.20	0.233
<i>I buy food or drinks outside of school earlier when my friends do too</i>	1.12	0.264
<i>I'm more likely to eat something unhealthy when my friends do</i>	1.26	0.212

Table block 5: differences between man and women

	<i>T</i>	<i>Sig (2 tailed)</i>
<i>I get the feeling from school that they think it is important that I eat healthy</i>	0.85	0.399
<i>I feel encouraged by school to eat healthy</i>	1.26	0.212

<i>I think that students should be discouraged from buying (unhealthy) food outside school, for example at the supermarket or snack bar</i>	0.54	0.592
<i>I think I am discouraged from buying (unhealthy) food outside of school, for example at the supermarket or snack bar</i>	-0.18	0.855
<i>I think there is enough attention in the classes for healthy food</i>	0.19	0.850
<i>I think it is important to be able to make suggestions for new or existing products in the school canteen</i>	0.79	0.431
<i>I can make suggestions at my school for new or existing products in the school canteen</i>	0.13	0.899
<i>I know who to contact if I want to make a suggestion for new or existing products in the school canteen</i>	-0.35	0.726

Differences between grades

What can be seen in the tables below is that there is a difference in whether student prefer to buy food from a vending machine between different grades. There is a significant difference between grade 1 and grade 3 ($p=0.048$) and between grade 1 and grade 5 ($p=0.023$). Grade 1 is more likely to agree to the question whether they prefer buying food from a vending machine than grade 3 and grade 5. Furthermore, there is a difference between grades whether they would like to include technology in the school canteen. These significant differences are between grade 1 and grade 4 ($p=0.013$). Grade 1 is more likely to totally agree to the question whether they would like to include technology in the canteen. Also, there is a difference between grades whether they like there is enough attention for healthy nutrition in the classes between grade 2 and grade 4 ($p=0.049$). Grade 4 is more likely to disagree to the question whether there is enough attention for healthy nutrition during classes.

Table block 1: differences between grades

	F	Sig
<i>I think I eat healthy during lunch breaks at school</i>	0.31	0.871
<i>I would like to eat (even) healthier than I do now</i>	2.27	0.067
<i>Where can you usually be found during the lunch breaks?</i>	2.23	0.071
<i>How often do you buy something in the school canteen?</i>	1.16	0.336
<i>How often do you buy food outside of school during lunch breaks?</i>	10.27	<0.001*

Table block 2: differences between grades

	F	Sig
<i>I think the offer in the school canteen is healthy</i>	1.82	0.130
<i>I think the offer in the school canteen is affordable</i>	0.93	0.451
<i>I think the offer in the school canteen is tasty</i>	1.75	0.145
<i>The portion size of the food in the school canteen is enough</i>	1.13	0.349
<i>I think the offer in the school canteen is varied</i>	1.17	0.327
<i>It is often busy at the school canteen / in The Atrium during the lunch break</i>	1.76	0.143
<i>The school canteen / The Atrium is cozy/sociable</i>	1.15	0.339
<i>There are enough seats during the breaks</i>	0.88	0.481
<i>I should be able to buy unhealthy food in the canteen</i>	0.45	0.776

<i>I would like to know the nutritional value</i>	1.41	0.235
<i>I would like it to include technology in the school canteen</i>	3.27	0.014*
<i>I eat healthier because of the healthy canteen</i>	0.43	0.783

Table block 3: differences between grades

	F	Sig
<i>Food looks attractive in the canteen</i>	0.80	0.530
<i>I rather opt for something unhealthy if it is cheaper than healthy eating</i>	0.50	0.734
<i>I prefer to buy food and drinks from a vending machine than from the canteen</i>	3.14	0.018*
<i>If I could save points for free products, I would use the school canteen more often</i>	0.72	0.578
<i>If my school competed with other schools to become the healthiest school, I would buy healthy products more often so that my school would win</i>	2.43	0.053

Table block 4: differences between grades

	F	Sig
<i>My parents think it is important that I eat healthy</i>	0.45	0.737
<i>I am used to my parents / caregivers making my school lunch for me</i>	1.53	0.199
<i>I buy food earlier during school hours if my parents / caregivers do not make lunch for me</i>	1.04	0.391
<i>I think I eat healthier than most of my classmates</i>	0.73	0.573
<i>I think it is important to eat together with others</i>	0.43	0.787
<i>I buy something in the school canteen earlier if my friends do too</i>	0.09	0.986
<i>I buy food or drinks outside of school earlier when my friends do too</i>	2.33	0.061
<i>I'm more likely to eat something unhealthy when my friends do</i>	2.30	0.064

Table block 5: differences between grades

	F	Sig
<i>I get the feeling from school that they think it is important that I eat healthy</i>	1.97	0.105
<i>I feel encouraged by school to eat healthy</i>	1.36	0.255
<i>I think that students should be discouraged from buying (unhealthy) food outside school, for example at the supermarket or snack bar</i>	1.02	0.400
<i>I think I am discouraged from buying (unhealthy) food outside of school, for example at the supermarket or snack bar</i>	0.94	0.444
<i>I think there is enough attention in the classes for healthy food</i>	2.67	0.037*
<i>I think it is important to be able to make suggestions for new or existing products in the school canteen</i>	0.50	0.735
<i>I can make suggestions at my school for new or existing products in the school canteen</i>	0.31	0.870
<i>I know who to contact if I want to make a suggestion for new or existing products in the school canteen</i>	2.47	0.050

Differences between educational attainment

What can be seen in the tables below is that there were quite a lot of significant difference found between the different educational attainments. In the first block of the questionnaire, there was a significant difference in the place where respondents can be found during breaks between HAVO and VWO ($p < 0.001$) students and between VWO and Gymnasium students ($p = 0.004$). VWO students are more likely to stay in the Atrium during breaks than HAVO students and Gymnasium students.

In the second block of the questionnaire, there was a significant difference in whether respondents indicate that the food in the school canteen is affordable between HAVO and VWO ($p = 0.043$) students and between HAVO and Gymnasium students ($p = 0.009$). HAVO students were less likely to find the canteen affordable. Furthermore, in the third block there was a significant difference in whether respondents are more likely to buy something from a vending machine than from the canteen between HAVO and Gymnasium students ($p = 0.009$). HAVO students were more likely to buy something from a vending machine than from the canteen than Gymnasium students. There also was a significant difference in whether respondents like it when technology is used in the canteen. There was a significant difference between HAVO and VWO students ($p = 0.026$) and between HAVO and Gymnasium students ($p = 0.017$). There is no significant difference between VWO and Gymnasium students ($p = 0.918$).

In the fourth block, there was a significant difference in whether respondents were used to parents making their lunch between HAVO and VWO students ($p = 0.028$). HAVO students were more likely to agree to that question than VWO students. Also, there was a significant difference in whether respondents were more likely to buy lunch at school when their parents did not prepare their lunch between HAVO and VWO students ($p = 0.012$). HAVO students were also more likely to agree to this question than VWO students.

In the fifth block, there was a significant difference in whether respondents felt encouraged by school to eat healthily between HAVO and Gymnasium students ($p = 0.010$). Gymnasium students were more likely to agree to this question than HAVO students. There was also a significant difference in whether respondents think they should be discouraged from buying food and drink outside of school between HAVO and VWO students ($p = 0.020$) and between HAVO and Gymnasium students ($p = 0.027$). VWO and Gymnasium students are more likely to agree to this question than HAVO students. The last difference found was that there was a significant difference in whether respondents know to whom they can make suggestions about the canteen between HAVO and VWO students ($p = 0.006$). VWO students are more likely to agree to the question whether they know to whom they can make suggestions than HAVO students.

Table block 1: differences between educational attainment

	F	Sig
<i>I think I eat healthy during lunch breaks at school</i>	0.43	0.651
<i>I would like to eat (even) healthier than I do now</i>	0.28	0.757
<i>Where can you usually be found during the lunch breaks?</i>	11.49	<0.001*
<i>How often do you buy something in the school canteen?</i>	0.91	0.405
<i>How often do you buy food outside of school during lunch breaks?</i>	1.67	0.157

Table block 2: differences between educational attainment

	F	Sig
<i>I think the offer in the school canteen is healthy</i>	0.54	0.583
<i>I think the offer in the school canteen is affordable</i>	5.27	0.007*

<i>I think the offer in the school canteen is tasty</i>	0.13	0.879
<i>The portion size of the food in the school canteen is enough</i>	0.40	0.673
<i>I think the offer in the school canteen is varied</i>	0.55	0.580
<i>It is often busy at the school canteen / in The Atrium during the lunch break</i>	0.29	0.748
<i>The school canteen / The Atrium is cozy/sociable</i>	0.21	0.815
<i>There are enough seats during the breaks</i>	0.29	0.751
<i>I should be able to buy unhealthy food in the canteen</i>	2.49	0.088
<i>I would like to know the nutritional value</i>	0.16	0.850
<i>I would like it to include technology in the school canteen</i>	3.58	0.031*
<i>I eat healthier because of the healthy canteen</i>	2.61	0.079

Table block 3: differences between educational attainment

	F	Sig
<i>Food looks attractive in the canteen</i>	1.56	0.216
<i>I rather opt for something unhealthy if it is cheaper than healthy eating</i>	3.06	0.051
<i>I prefer to buy food and drinks from a vending machine than from the canteen</i>	3.32	0.040*
<i>If I could save points for free products, I would use the school canteen more often</i>	0.99	0.373
<i>If my school competed with other schools to become the healthiest school, I would buy healthy products more often so that my school would win</i>	0.04	0.936

Table block 4: differences between educational attainment

	F	Sig
<i>My parents think it is important that I eat healthy</i>	0.69	0.503
<i>I am used to my parents / caregivers making my school lunch for me</i>	4.20	0.018*
<i>I buy food earlier during school hours if my parents / caregivers do not make lunch for me</i>	5.19	0.007*
<i>I think I eat healthier than most of my classmates</i>	0.05	0.955
<i>I think it is important to eat together with others</i>	0.72	0.491
<i>I buy something in the school canteen earlier if my friends do too</i>	1.70	0.187
<i>I buy food or drinks outside of school earlier when my friends do too</i>	0.05	0.955
<i>I'm more likely to eat something unhealthy when my friends do</i>	0.06	0.938

Table block 5: differences between educational attainment

	F	Sig
<i>I get the feeling from school that they think it is important that I eat healthy</i>	1.06	0.352
<i>I feel encouraged by school to eat healthy</i>	3.91	0.023*
<i>I think that students should be discouraged from buying (unhealthy) food outside school, for example at the supermarket or snack bar</i>	4.93	0.009*
<i>I think I am discouraged from buying (unhealthy) food outside of school, for example at the supermarket or snack bar</i>	0.03	0.969
<i>I think there is enough attention in the classes for healthy food</i>	0.36	0.699
<i>I think it is important to be able to make suggestions for new or existing products in the school canteen</i>	0.33	0.721

<i>I can make suggestions at my school for new or existing products in the school canteen</i>	0.20	0.817
<i>I know who to contact if I want to make a suggestion for new or existing products in the school canteen</i>	4.04	0.021

Appendix 3: Questionnaire

Beste scholier, Doe jij mee aan dit onderzoek?

Het is belangrijk om gezonde voedingskeuzes zo makkelijk en aantrekkelijk mogelijk te maken. Daarom ga ik voor mijn afstudeeronderzoek kijken wat er nog verder verbeterd kan worden aan de voedselomgeving op jullie school. Maar dit kan ik niet zonder jullie input! Het gaat uiteindelijk om hoe jullie het ervaren en dat kan iemand anders niet voor jullie invullen.

Je hebt in deze vragenlijst de mogelijkheid om ideeën aan te dragen en jouw school zal bij het maken van nieuwe beslissingen de resultaten van dit onderzoek meenemen, daarom is jouw zo mening belangrijk!

Goed om te weten:

- De vragenlijst is volledig **anoniem**
- Je bent **niet verplicht** om mee te doen
- Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer **10 minuten**
- **Je mag altijd stoppen** met de vragenlijst als je niet meer mee wilt doen
- Je mag alleen meedoen als je **12 jaar of ouder** bent

Als je nog vragen hebt over de vragenlijst mag je mij altijd een mailtje sturen!
Met vriendelijke groeten,

Fleur Achterkamp
Student Health Sciences, Universiteit Twente
Email: f.achterkamp@student.utwente.nl

Wil je meedoen aan deze vragenlijst?

☐ Ja (1)

☐ Nee (2)

Skip To: End of Survey If Beste scholier, Doe jij mee aan dit onderzoek? Het is belangrijk om gezonde voedingskeuzes zo m... = Nee

End of Block: Inleiding

Start of Block: Algemeen

Wat is je geslacht?

☐ Man (1)

☐ Vrouw (2)

☐ Anders, (3) _____

Wat is je leeftijd?

In welk leerjaar zit je?

☐ 1 (1)

☐ 2 (2)

☐ 3 (3)

☐ 4 (4)

☐ 5 (5)

☐ 6 (6)

Welk niveau volg je?

☐ Havo (1)

☐ VWO (2)

☐ Gymnasium (3)

Wat is voor jou belangrijk bij het kopen van eten? Sleep in volgorde (1 = het meest belangrijk, 6 = het minst belangrijk)

_____ Voedingswaarde (calorieën, vezels, suiker etc.) (1)

_____ Prijs (2)

_____ Smaak (3)

_____ Portiegrootte (4)

_____ Gemak (5)

_____ Hoe het eruit ziet (6)

Waar komt je school lunch meestal vandaan?

☐ Van thuis (1)

☐ Uit de schoolkantine (2)

☐ Uit de winkel (3)

Ik vind dat ik tijdens de lunchpauzes op school gezond eet

☐ Helemaal eens (1)

☐ Eens (2)

☐ Neutraal (3)

☐ Oneens (4)

☐ Helemaal oneens (5)

Ik wil graag (nog) gezonder gaan eten dan dat ik nu doe

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Waar ben je meestal te vinden tijdens de lunchpauze?

- ☐ In het Atrium (1)
 - ☐ Ergens anders op school (2)
 - ☐ Niet op school (3)
-

Hoe vaak koop je iets in de kantine op school

- ☐ Nooit (1)
- ☐ Zelden (1-2 keer per maand of minder) (2)
- ☐ Soms (1 keer per week) (3)
- ☐ Regelmatig (meerdere keren per week) (4)
- ☐ Dagelijks (5)

Skip To: gebruik buiten school If Hoe vaak koop je iets in de kantine op school = Nooit

Wat koop je dan meestal in de kantine? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ☐ Groente of fruit (1)
 - ☐ Koek (bijvoorbeeld Sultana of Snelle Jelle) (2)
 - ☐ Hartige snacks (bijvoorbeeld Wraps) (3)
 - ☐ Gesuikerde dranken (bijvoorbeeld cola of dubbel friss) (4)
 - ☐ Ongesuikerde dranken (bijvoorbeeld water, thee of melk) (5)
 - ☐ Gezonde belegde broodjes (6)
 - ☐ Anders, namelijk (7) _____
-

Hoe vaak koop je eten buiten school tijdens de lunchpauze?

- ☐ Nooit (1)
- ☐ Zelden (1-2 keer per maand of minder) (2)
- ☐ Soms (1 keer per week) (3)
- ☐ Regelmatig (meerdere keren per week) (4)
- ☐ Dagelijks (5)

Skip To: End of Block If Hoe vaak koop je eten buiten school tijdens de lunchpauze? = Nooit

Wat koop je dan meestal buiten school? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ☐ Groente of fruit (1)
 - ☐ Gezonde belegde broodjes (2)
 - ☐ Zoete snacks (bijvoorbeeld koekjes, snoep of donuts) (3)
 - ☐ Hartige snacks (bijvoorbeeld chips of frikandelbroodjes) (4)
 - ☐ Gesuikerde dranken (bijvoorbeeld cola of energy drank) (5)
 - ☐ Ongesuikerde dranken (bijvoorbeeld water of thee) (6)
 - ☐ Anders, namelijk (7) _____
-

Wat zijn voor jou de belangrijkste redenen om eten of drinken buiten school te kopen? (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

- ☐ Prijs (1)
 - ☐ Meer keuze (2)
 - ☐ Even weg van school (3)
 - ☐ Gezelligheid (4)
 - ☐ Anders, namelijk (hier mag je meerdere redenen invullen) (5)
-

End of Block: Algemeen

Start of Block: Schoolkantine

De volgende vragen gaan over de kantine op jouw school

Het aanbod in de schoolkantine vind ik gezond

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Het aanbod in de schoolkantine vind ik betaalbaar

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Het aanbod in de schoolkantine vind ik lekker

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Het aanbod in de schoolkantine vind ik gevarieerd

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

De portiegrootte van het eten in de schoolkantine is genoeg

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik ben me ervan bewust dat mijn school een 'gezonde schoolkantine' heeft

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nee (2)
-

Ik eet gezonder doordat mijn school veel gezonde producten aanbiedt in de schoolkantine

- ☐ Helemaal eens (1)
- ☐ Eens (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Oneens (4)
- ☐ Helemaal oneens (5)
-

Het is vaak druk bij de schoolkantine/in Het Atrium tijdens de lunchpauze

- ☐ Helemaal eens (1)
- ☐ Eens (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Oneens (4)
- ☐ Helemaal oneens (5)
-

De schoolkantine / Het Atrium is gezellig

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Tijdens de lunchpauze zijn er genoeg zitplekken beschikbaar op school

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik vind dat ik in de schoolkantine ook ongezonde voeding moet kunnen kopen

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik wil weten wat de voedingswaarde is van de producten in de schoolkantine (bijv. hoeveel calorieën of vezels erin zitten)

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik zou het leuk vinden als er technologie in de schoolkantine zou worden verwerkt (bijv. een app voor op je telefoon waarmee je eten en drinken kunt bestellen en punten kan sparen of een LED vloer waar je een spel kunt spelen over gezond eten)

- ☐ Helemaal eens (1)
- ☐ Eens (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Oneens (4)
- ☐ Helemaal oneens (5)

End of Block: Schoolkantine

Start of Block: Block 6

De volgende vragen gaan over hoe eten en drinken wordt gepresenteerd op jouw school

Ik vind dat het eten in de schoolkantine er aantrekkelijk uit ziet

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik zou eerder kiezen om groente of fruit te eten als... (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Het is voorgesneden (1)
 - ☐ Het als beleg op een broodje wordt gebruikt (2)
 - ☐ Het als een aanbieding wordt aangeboden (bijvoorbeeld een deal dat als je een broodje koopt je er een mandarijn bij krijgt) (3)
 - ☐ Het de goedkopere optie is (4)
 - ☐ Anders, namelijk (5) _____
-

Ik kies eerder voor iets ongezonds als dit goedkoper is dan gezond eten

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik vind het fijner om eten en drinken uit een automaat te kopen dan uit de kantine

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Als ik punten kon sparen voor gratis producten, dan zou ik vaker gebruik maken van de schoolkantine

- ☐ Helemaal eens (1)
- ☐ Eens (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Oneens (4)
- ☐ Helemaal oneens (5)

Als mijn school een competitie zou hebben met andere scholen om de gezondste school te worden, zou ik vaker gezonde producten kopen zodat mijn school zou winnen

- ☐ Helemaal eens (1)
- ☐ Eens (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Oneens (4)
- ☐ Helemaal oneens (5)

End of Block: Block 6

Start of Block: Sociaal

De volgende vragen gaan over jouw ouders/verzorgers en over eten met vrienden op school

Mijn ouders/verzorgers vinden het belangrijk dat ik gezond eet

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik ben gewend dat mijn ouders/verzorgers mijn schoollunch voor mij maken

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik koop eerder eten tijdens schooltijd als mijn ouders/verzorgers **geen** lunch voor mij maken

- ☐ Helemaal Eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
 - ☐ Niet van toepassing (6)
-

Ik denk dat ik gezonder eet dan de meeste van mijn klasgenoten

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik vind het belangrijk om samen met anderen te eten

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik koop eerder iets in de schoolkantine als mijn vrienden dat ook doen

- ☐ Helemaal eens (1)
- ☐ Eens (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Oneens (4)
- ☐ Helemaal oneens (5)

Ik koop eerder eten of drinken buiten school als mijn vrienden dat ook doen

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik eet eerder iets ongezonds als mijn vrienden dat ook doen

- ☐ Helemaal eens (1)
- ☐ Eens (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Oneens (4)
- ☐ Helemaal oneens (5)

End of Block: Sociaal

Start of Block: School

De volgende vragen gaan over hoe jouw school omgaat met gezond eten

Ik krijg van school het idee dat ze het belangrijk vinden dat ik gezond eet

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik voel me door school aangemoedigd om gezond te eten

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik vind dat scholieren ontmoedigd moeten worden om (ongezonde) voeding buiten school te kopen, bijvoorbeeld bij de supermarkt of snackbar

- ☐ Helemaal eens (1)
- ☐ Eens (2)
- ☐ Neutraal (3)
- ☐ Oneens (4)
- ☐ Helemaal oneens (5)

Ik vind dat ik word ontmoedigd om (ongezonde) voeding buiten school te kopen, bijvoorbeeld bij de supermarkt of snackbar

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik vind dat er in de lessen genoeg aandacht is voor gezonde voeding

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik vind het belangrijk om suggesties te kunnen maken voor nieuwe of bestaande producten in de schoolkantine

- ☐ Helemaal eens (1)
 - ☐ Eens (2)
 - ☐ Neutraal (3)
 - ☐ Oneens (4)
 - ☐ Helemaal oneens (5)
-

Ik kan suggesties maken op mijn school voor nieuwe of bestaande producten in de schoolkantine

- ☐ Waar (1)
 - ☐ Niet waar (2)
-

Ik weet bij wie ik moet zijn als ik een suggestie wil maken voor nieuwe of bestaande producten in de schoolkantine

- ☐ Waar (1)
- ☐ Niet waar (2)

End of Block: School

Start of Block: Mening

Voor de volgende vragen is jouw mening belangrijk

Wat kan er nog verbeterd worden aan jullie schoolkantine?

Wat kan jouw school verder nog doen om gezond eten voor jou makkelijker en aantrekkelijker te maken?

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst! De resultaten van dit onderzoek zullen worden verspreid via de nieuwsbrief van jullie school.

Als je nog vragen of opmerkingen hebt over de vragenlijst mag je altijd een mailtje naar mij sturen naar f.achterkamp@student.utwente.nl.

Met vriendelijke groet,
Fleur Achterkamp

End of Block: Mening

Appendix 4: Transcripts interviews

Interview director

Speaker 2: Oké, dan ga ik eerst beginnen met de vragen even kijken. Nou, het gaat dus allemaal over de voedsel omgeving bij jullie op school, dat weet je allemaal. Ik heb wel een aantal stakeholders gesproken. Ik heb gesproken met de conciërge, met de medewerker van de kantine. Ik heb ook gesproken met een mevrouw van het voedingscentrum en met iemand van de GGD Twente, en ik heb gesproken met een snackbar bij jullie in de buurt en ik heb morgen nog een interview, samen met de manager van Albert Heijn bij jullie in de buurt.

Speaker 1: Ach wat goed! Met meneer ...?

Speaker 2: Ja klopt!

Speaker 1: Je mag hem aangeven dat we het waarderen dat hij ook meedoet!

Speaker 2: Oké, zal ik doen, maar goed, die heb ik allemaal gehad en ik moet zeggen dat waren allemaal best wel interessant interviews, dus ik ben heel benieuwd wat er vandaag uitkomt.

Speaker 1: Nou laat maar horen!

Speaker 2: Mijn eerste vraag is: wat is uw rol in de voedselomgeving op het Bonhoeffer?

Speaker 1: Nou mijn rol is eigenlijk alleen maar een sturende rol in de vorm van dat ik aangeef welke visie en missie hebben wij met betrekking tot de gezonde kantine. En daarin is het niet zo dat ik echt zeg maar in de organisatie zit of dat ik in de innovatieve sfeer zit. Het is meer dat ik aangeef van nou deze missie en visie hebben wij, en wij zouden graag zien dat, en willen jullie hiermee verder aan het werk gaan. Dat is eigenlijk mijn rol. Het initiëren.

Speaker 2: Oké, welke gezondheids gerelateerde problemen ziet u vooral bij jullie op school.

Speaker 1: Echt het feit dat wij, wel minder in verhouding dan bij andere niveaus, maar ook bij ons op de locatie, zwaarlijvigheid dus te dikke kinderen, ook in combinatie met het feit dat we eigenlijk al vanaf jonge leeftijd er eigenlijk een verkeerd voeding keuze aan ten grondslag ligt die misschien nog niet meteen uit in, nou, ja, zwaarlijvigheid maar waarbij je wel denkt van nou, deze keuzes die jij nu maakt, dat is gewoon niet goed. Ja, en wat gewoon het punt is, is dat gewoon te veel leerlingen te weinig bewegen in die combinatie bij verkeerde voeding te weinig bewegen? Ja, dat is niet in orde.

Speaker 2: Mmm en zijn ook dingen die die healthwise zeg maar wel goed gaan bij u op school?

Speaker 1: Nou, ik vind wel dat wij ten opzichte van een paar jaar geleden de bewustwording echt wel heel erg veranderd hebben en dan is dat op verschillende manieren, het belang van bijvoorbeeld ontbijten, maar ook de bewustwording van voedingswaarden van producten, bijvoorbeeld als ze een blikje cola light opdrinken of een pakje sinaasappelsap drinken waarvan ze zeggen dat is gezond, maar wat je nu dat de leerlingen zeggen: oh, maar daar zit heel veel suiker in. En dan denk ik: o. Dat is een mooie bewustwording en de bewustwording van de vette happen. Dus dat jij eigenlijk een gezonde kantine hebt van nou, hoe slecht dan eigenlijk die vette hap zijn, maar ook hoe lekker gezond voedsel kan zijn als je kijkt hoeveel leerlingen er toch zo'n yoghurtje nemen met met vers fruit of een salade nemen, met daarbij een stukjes kip gesneden of die croutons of wat dan ook dat

ze daar dan echt wel van kunnen genieten. Dan denk ik: nou ja, dat hebben we toch maar mooi bereikt.

Speaker 2: Ja, precies en hebben jullie, hebben jullie als school verder nog ambities.

Speaker 1: Nou, wat ik heel erg mooi zou vinden is dat we bijvoorbeeld naast de gezonde voeding nog verder gaan in de vorm van nou 10000 stappen op een dag. Ik noem maar even een dooddoener. Maar wel in die vorm van dat je eigenlijk zegt dat je de brug slaat, naar bijvoorbeeld het sportveld, hoe belangrijk is bewegen, hoe slecht is zitten eigenlijk, het zitten is heel slecht, we moeten eigenlijk veel meer staan. Eh. Nou ja, dat dat soort dingen, hoe belangrijk is dat je fiets die in plaats van dat je op z'n scootertje gaat zitten. Nou ja dat stukje! dat zou ik nog wel heel erg mooi vinden. Het roken hebben we ook al helemaal onderdrukt door middel van het feit dat we een rookvrije school zijn en ook binnen 50 meters roken verbieden.

Speaker 2: Oke!

Speaker 1: Dat roken hebben we dus eigenlijk al meegepakt, tegelijkertijd met een gezonde kantine

Speaker 2: Oké. Ik heb dus wel een interview gehad met een mevrouw van de GGD Twente en zij vertelde mij dat jullie school niet meedoet aan het gezonde schoolprogramma. Heeft u daar wel eens van gehoord van het programma.

Speaker 1: Jazeker.

Speaker 2: Hebben jullie dit al eens overwogen als school om daaraan mee te doen?

Speaker 1: Het feit dat wij uh, voor ons gevoel maar dat is echt voor ons gevoel hè, wel aan heel veel verplichtingen moeten voldoen met betrekking tot de GGD, waardoor ons de vrijheid wordt ontnomen om het zelf zo uit te zetten, als dat we willen. en dan heb ik het bijvoorbeeld over het inhuren van een diëtist, dan heb ik het bijvoorbeeld over het aanbod wat wij in de kantine hebben en dat soort zaken, uh maakt dat wij eigenlijk vinden dat wij, uh dat stukje vrijheid willen wij eigenlijk niet opgeven. Wij vinden dat wij door middel van een programma te erg verbonden zijn aan aan de GGD, en daarnaast missen wij ook een klein beetje de havo vwo populatie in dit verhaal. We vinden het zijn een klein beetje kinderachtig.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: En we zijn wel een havo, vwo, locatie tot en met zes vwo, dus we willen eigenlijk iederéén aanspreken, niet alleen maar, wij vinden dat het iets te veel gericht is op het vmbo. En dan tot en met het vierde leerjaar, dus, dat is je beetje de afweging geweest waarom we er uiteindelijk niet voor hebben gekozen.

Speaker 2: Oké, oké, dat is wel interessant om te horen, want deze mevrouw was er natuurlijk zelf heel enthousiast over.

Speaker 1: Snap ik snap ik, het is ook niet zo dat wij niet enthousiast zijn, alleen je maakt een afweging en je hebt de voors en tegens en dan zeg je ja eigenlijk vind je wel dat je mee moet doen, want ja, je hebt een gezonde kantine en je wil een gezonde school zijn. Dus eigenlijk vind je dat je je daar aan moet verbinden. Maar ja, die verbinding houdt eigenlijk ook weer in dat je dan aan weer zoveel eisen moet voldoen. Je moet het eigenlijk zo zien: een zelfstandig hotel. Wat denkt dat goed draait die moet zich bij een fletcher hotel aansluiten en moet daardoor aan allerlei eisen voldoen waarvan diegene zegt: ja, maar dat wil ik nou eigenlijk niet.

Speaker 2: Ja, oké, nee, dat begrijp ik helemaal. Even kijken hoor dan de volgende paar vragen gaan over dingen die gebeuren tijdens de pauzes, wat zijn opvallende dingen die u ziet gebeuren tijdens lunchpauzes?

Speaker 1: Tijdens de lunchpauzes, wat ik echt vervelend vind om te zien is dat leerlingen groot verpakkingen dat soort zaken uit een tas halen. En wanneer ik dan vraag hoe ze daaraan komen omdat ze weten dat het niet is toegestaan bij ons op school, dat zij dan aangeven dat ouders het hebben meegegeven. Eh dus. Dat vind ik, dat vind ik gewoon heel erg betreurenswaardig. Dat je dus toch ouders hebt die, tenminste dat is het woord van de leerlingen, daar geloven we dan maar op, maar dat zij dat eigenlijk de kinderen stimuleren om vette hap mee te geven of chips mee te geven of een broodje frikandel mee te geven wat zo in is bij de Albert Heijn en dat soort zaken dus, dat vind ik, vind ik gewoon heel erg jammer maar waar ik trots om ben, is dat er in verhouding weinig voedsel wordt weggegooid. Wij hebben als we de tonnen bekijken, dan komen wij weinig voedsel tegen wat weggegooid wordt, met dien verstande dat we nog wel in de toiletten emmertjes bij de damestoiletten brood vinden.

Speaker 2: Oh ja.

Speaker 1: Ja dat is voor ons een, een teken dat we zeggen: oei. In hoeverre is er, nouja kinderen die willen verdoezelen dat ze niet eten, anorexia achtige toestanden. Wat ik heel jammer vind is dat we nog steeds de Albert Heijn, de weg naar de Albert Heijn niet kunnen hebben versperren dus dat er nog steeds leerlingen zijn die in een tussenuur of voor de lessen of tijdens de pauze snel naar de Albert Heijn sjezen om daar wat te halen.

Speaker 2: Oké. Hoe denkt u dat dat komt dat scholieren naar de Albert Heijn blijven gaan?

Speaker 1: Er is gewoon nog steeds een enorme behoefte aan die vieze zoetigheid en die vieze vette happen en zo. Leerlingen hebben daar nog steeds toch wel behoefte aan. En die sputteren natuurlijk ook wel een beetje dat wij dat niet aanbieden, want dat is natuurlijk dan toch ook wel. Kijk, je moet niet denken Fleur, dat wij hier alleen maar applaus ontvangen hoor.

Speaker 2: Nee, nee, dat begrijp ik.

Speaker 1: Toen ik vijf, zes jaar geleden hier met een gezonde kantine begon, nou, de drempel die was nog net niet kaal. Wat hebben we hier een protest gehad. We hadden hier een leerlingenraad en een actiecomité, want het balletje gehakt van .., dat was met een dikke klodder mayonaise, dat was toch wel heel erg favoriet.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Dus dat is nee, het is zeker niet zo dat de leerlingen daar applaus voor geven. Maar wat je bijvoorbeeld wel ziet, is we zijn begonnen met de watertank, een half jaar geleden. Onvoorstelbaar veel afname.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: We gaan nu straks koffie en thee aanbieden. Nou, ik zou bijna zeggen: ze staan nu al in de rij om een kopje thee of een kopje koffie te halen. Dus je ziet daarin ook al weer een verschuiving.

Speaker 2: Ja, ja precies, en u gaf eerder al aan dat jullie bepaalde afspraken hebben over groot verpakkingen. Hebben jullie verder nog afspraken op school, over voedsel?

Speaker 1: Nou we willen gewoon geen grootverpakking zien. Wanneer we leerlingen bijvoorbeeld echt buitengewoon slecht zien eten, dan hebben we afgesproken dat we de leerlingen er gewoon

naar bevragen en we willen bijvoorbeeld ook geen domino met pizzas, cafetaria spul hier in school hebben, dus dat zijn zaken die we gewoon hier niet accepteren. Daarnaast hebben we afgesproken dat we dus de frisdrankautomaten, allemaal uit school gaan doen.

Speaker 2: Wat denkt u dat leerlingen daarvan vinden.

Speaker 1: Nou, dat is eigenlijk wel opvallend, de reacties waren zeg maar een aantal jaren geleden sterker dan dat ze nu zijn.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: Je merkt gewoon dat de groentensoep en tomatensoep die de kantinemedewerkster maakt en de wraps enzo, je merkt gewoon dat de leerlingen dat toch wel heel erg waarderen.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Dus daar is ook wel iets voor in de plaats gekomen.

Speaker 2: Oké, en hebben jullie verder nog afspraken met bijvoorbeeld de snackbar of de Albert Heijn of andere?

Speaker 1: Uh, met de snackbar hebben we niet zoveel contacten, dat is ook wel een beetje lastig, omdat het een eenmansbedrijf is die natuurlijk ook een heel commercieel oogpunt heeft want die willen gewoon zo veel mogelijk omzet. Dus dat is niet aan hen te verwijten – zijn overigens ze hele aardige mensen en hun kinderen zitten ook bij ons op school, maar wij merken wel dat daar het heel lastig is om natuurlijk afspraken te maken. Want je vraagt aan hen wil je een drempel opwerpen voor de verkoop, terwijl zij juist omzet willen maken en bij de Albert Heijn merk je juist dat zij, met name meneer ..., heel erg met ons wil meedenken en dus ook echt de problematiek van de leerlingen die tijdens schooltijden wat komen halen, ook echt heel erg wil beperken en hij heeft bijvoorbeeld ook al het initiatief genomen om nu met ons contact te leggen over vanaf twee juni en dat soort zaken dus wij merken daarin bij hem een hele proactieve houding om te ontmoedigen dat leerlingen producten kopen die minder gezond zijn.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: Dus dat is wel anders dan bij de cafetaria, maar dat is zeker niet verwijtbaar aan de cafetaria, want het is ook te begrijpen hoe zij handelen.

Speaker 2: Ja, precies begrijp ik! En doen jullie als school verder nog dingen om scholieren te ontmoedigen om eh in de pauze naar de Albert Heijn te gaan of naar de snackbar te gaan?

Speaker 1: Nou klas één en twee mag formeel niet van het schoolplein af en daarnaast hebben we de lengte van de pauze, ondanks dat leerlingen vragen, mogen we een langere pauze, die houden we op 20 minuten of 25 minuten de tweede pauze en dan moet je wel van goede huize komen om op tijd heen en weer de fietsen dus ze hebben al meerdere malen het verzoek gedaan van mogen we meer dan 30 minuten of 35 minuten, en dat doen we express niet zodat het minder haalbaar is om heen en weer te fietsen.

Speaker 2: Begrijp ik – dan wou ik het nog even specifiek over de kantine hebben. Wat is uw mening over de gezonde kantine bij jullie op school.

Speaker 1: De gezonde kantine is een kantine die in mijn optiek staat voor kwaliteit, staat voor hygiëne en staat van variatie. De kantine is qua aanbod veelzijdig en qua hoeveelheid zou ik het mooier vinden als het nog wat meer is maar dat moet ook wel haalbaar zijn voor de uitvoerder. Dus

in dit geval ..., dus ik zou nog wel iets meer willen naar een wat royaler assortiment. Maar ik besef ook dat dat ja druist tegen het haalbaarheidsprincipe.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: Maar het feit dat we elke dag thema's hebben, dat vind ik wel een heel mooi gegeven. Daarvan zeg ik wel van ja, dat vind ik wel mooi dat we dat op die manier hebben gedaan.

Speaker 2: Oke, wie bepaalt die thema's?

Speaker 1: De kantinemedewerkster.

Speaker 2: Oké, dus die heeft zeg maar de vrije hand.

Speaker 1: Ja, ze hoeft ook nooit bang te zijn dat ze een keer te veel heeft ingekocht of wat dan ook, wat dan zeg ik altijd, ik huldig altijd het principe dan had ik het zelf moeten doen en ik kan het niet allemaal zelf, dus dat is geen enkel probleem.

Speaker 2: Ja, oké, en wat denkt u dat scholieren van de kantine vinden?

Speaker 1: Dat is heel wisselend. Er is een groep die aangeeft van nou, fantastisch en er is een groep die aangeeft waardeloos, en er is een groep die aangeeft, ik maak geen gebruik van, dus het interesseert me niet, dus het is zeker niet zo dat de leerlingen volop applaudisseren.

Speaker 2: Oké, en heeft u, sinds de invoering van de kantine, heeft u bepaalde veranderingen gezien in het gedrag van scholieren?

Speaker 1: Zeker, ik heb wel gezien dat de leerlingen het gezonde voedsel meer zijn gaan waarderen, en dat ze ook hebben kunnen inzien dat het ook lekker kan zijn. Bij de start van de invoering van de gezonde kantine heeft het ons wel leerlingen gekost.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: Dus we hebben wel leerlingen die niet naar onze locatie zijn gekomen om reden van het beperkte aanbod in de kantine.

Speaker 2: Oké, en u gaf eerder al aan, dat scholieren soms wel eens aangeven dat ze het dus van ouders meekrijgen. Doen jullie nog bepaalde dingen om ouders ook te betrekken in het hele voedingsproces? Zeg maar.

Speaker 1: Ja, we geven voorlichting. We hebben ook een speciale klankbord avond. We hebben ook bijvoorbeeld de ouders meegenomen in een rondleiding in de kantine. En hoe werken wij nou en waarom werken wij nou, zodat ze ook weten waarom wij dit doen. Frappant is wel fleur dat we op zulke avonden enorm veel waardering krijgen – ook bij informatieavonden brengen we het altijd voor het voetlicht, enorm veel waardering. Maar wij missen wel het handhaven van deze enorme waardering.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: En natuurlijk zijn er altijd ouders die dat wel doen, maar we zijn echt soms verbaasd dat we zeggen van, ja, hoe kan dit nou dat ouders dit meegeven, terwijl we dit geluid niet horen bij een informatieavond of bij een specifieke thema avond of wat dan ook.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Maar ja, het ziet er natuurlijk ook gewoon in in die ouders die, ja, sommige ouders die nemen vorm te gaan lijnen. En dan dan wordt er ook nooit gelijnd, dus ook een stukje discipline die ook bij ouders natuurlijk aanwezig moet zijn. en het is ook voor veel werkende ouders, die 's ochtends niet de moeite nemen om de kinderen even een boterham te smeren of dat er brood voorraardig is. Dat soort zaken.

Speaker 2: Ja, ja, precies. Heeft u verder nog knelpunten rondom nog gezonde kantine?

Speaker 1: Het punt is natuurlijk wel dat je, als je kinderen en ook collega's nooit meer iets gunt en ze kunnen er dan een keer bijkomen, dan zie je ook wel zoiets van wha nou mogen we. We hebben bijvoorbeeld bij de collega's hebben we zo iets van als er een gelegenheid is wordt er wel getrakteerd met bijvoorbeeld taarten van wartens of de multivlaai en dat wordt ontzettend gewaardeerd. En we krijgen natuurlijk nu wel eens kritiek dat wanneer wanneer er een traktatie is dat we dus kiezen voor een dergelijke keuze, uh saucijzenbroodje, gebakje, dat collega's dan teruggeven, maar wij hebben toch een gezonde kantine. Dus dat stukje, dat vind ik nog wel eens een beetje lastig. Want betekent nou een gezonde kantine dat je in alle gevallen aan de gezonde kantine moet voldoen? Of is het juist zo dat je een gezonde kantine kunt handhaven, doordat je ook soms zegt, oke nu doen we even niet gezonde kantine.

Speaker 2: Ja, precies.

Speaker 1: Dus dat vind ik een hele lastige.

Speaker 2: Want jullie hebben een gouden schaal, toch?

Speaker 1: Ja!

Speaker 2: en dat betekent in principe dat je 20 procent van de keuzes buiten de schijf van vijf mag aanbieden. Dus ja, ja.

Speaker 1: We hebben een keer gehad dat de kantinemedewerkster tegen mij zei: nou, ik vind dat we een keertje weer dat balletje gehakt moeten aanbieden. Dat hebben we dus dan ook een keer gedaan. Nou, enorme omzet natuurlijk want iedereen wil weer een keer zo'n balletje gehakt van vroeger dat oude, ja daar hebben we wel verwijten over gekregen dat collega's aangegeven van ja, maar ellen we hebben toch een gezonde kantine en dan denk ik nou dan heb je zeg maar, 200 dagen heb je de kantine open en dan doe je één dag, doe je het balletje gehakt.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: En dat vind ik wel een lastige, en ik ben meer dat ik gewoon zeg van uhm, ja had ik vroeger ook, toen mijn meisjes klein waren, dan zei van nou: jullie mogen elke dag één snoepje pakken, maar je mag zelf bepalen wanneer je dat snoepje pakt. Nou dan zag je gewoon dat mijn beide kinderen, de een pakte het meteen en de andere stelde het uit, op die manier maar je gaf ze de verantwoordelijkheid dat ze zelf mochten bepalen wanneer ze een keer gingen snoepen maar voor de rest was er dan ook heel veel gezond en was er altijd dat ik een speciaal bordje met fruit maakte en dat soort zaken maar ik vind, juist die combinatie vind ik, dan is het ook te handhaven dat ze ook fruit eten en dat soort zaken. Maar er zijn collega's hier die vinden dan dat je het helemaal strak moet doorvoeren. En dat vind ik lastig.

Speaker 2: Ja, dat begrijp ik

Speaker 1: Dus dat is wel een dilemma.

Speaker 2: En zoeken jullie soms ook wel eens ondersteuning bij het voedingscentrum bij bepaalde voedselkeuzes?

Speaker 1: Ja dat doe ik niet zelf maar dat doen ... en ... wel.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: Maar dan doe ik niet zelf nee, ik ben niet in de uitvoering.

Speaker 2: Oké, nou, ik heb in ieder geval gesproken met iemand van het voedingscentrum en die vond dat jullie school dat heel goed doet, dat jullie een voorbeeld school zijn. Dus.

Speaker 1: Nou, kijk, dat is gunstig.

Speaker 2: En dan ga ik even kijken, hoor, ik had dan de vraag: beschikt uw school op dit moment over automaten?

Speaker 1: Er staan nog lege automaten. Maar de automaten zijn op dit moment niet meer gevuld en die gaan dus weg.

Speaker 2: Oké, en er komt ook geen nieuwe met bijvoorbeeld gezondere keuzes erin?

Speaker 1: Dat zou heel erg goed kunnen maar we zijn gestopt. We overwegen om automaten zelf aan te schaffen, maar niet meer via een instantie die dus dan ook vereist welke producten er in zo'n automaat komen.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: We zijn dus aan het kijken of we zelf ook automaten gaan aanschaffen, maar we willen dan daar ook graag een pinfunctie op hebben en zo'n aanschaf is dan toch wel zo'n, 5000 euro, dus we zijn in afweging: de conciërges, de kantine medewerker, en ik heb daarover van op welk kruispunt staan we nu. We hebben de contacten met CocaCola en dat soort zaken hebben we niet meer, willen we ook niet meer. Maarja, welke kant gaan we dan nu op.

Speaker 2: Precies.

Speaker 1: En op internet kijkt de conciërge ook steeds tweedehands na om te kijken van nou. Misschien kunnen we nog wel een tweedehands ergens goed aankomen, dat je daar iets mee kunt. Nou, ja, dat is, zitten we een beetje in de oriëntatie fase.

Speaker 2: Oké, en werden die automatisch veel gebruikt.

Speaker 1: Te veel naar onze mening, ze zeiden wel dat het de laatste jaren beduidend is afgenomen, dat we het aanbod ontzettend gezonde kantine hadden gemaakt, hè dus. We hadden alleen maar nul procent, suikers erin en dus de drank en zo die erin stond was ook allemaal aanvaardbaar, maar ze zeiden al wel dat ten opzichte van een aantal jaren geleden dat, dat het, beduidend minder geworden is. Maar ik vond het nog steeds veel hoor.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: Ja, ik was er nog steeds niet echt van gecharmeerd.

Speaker 2: Oké, doen jullie op school nog iets aan de presentatie van gezonde voeding?

Speaker 1: Nou ja weet je, we hebben van die leuke borden waarop actie werden neergezet, we toeteren flink in de oren dat we de gouden schaal hebben. We zorgen dat bij de les en met name bij

biologie dat we aandacht hebben voor wat gezonde voeding doet. Bij de mentoruren is er aandacht voor, maar het is niet zo dat we hier met enorme flyers werken of dat je met enorme videofilmmpjes werken of wat dan ook, dat moet ik schuldig blijven, dat hebben wij niet.

Speaker 2: Oké, en hoe ziet deze informatie eruit in de biologieles en bij de mentoruren?

Speaker 1: Bij Biologieles is het echt zo dat we ook met diëtisten werken en dat we dus ook aangeven van nou dan komen we ook echt concreet met verpakkingen. En dan zeg je nou, kijk eens, dit ziet er eh, nou ja, bijvoorbeeld he jongens, denken jullie dat dit gezond is en dan neemt een voedingsdeskundige helemaal mee hoeveel suikers erin zitten en hoeveel koolhydraten erin zitten en dat soort zaken, terwijl je dan toch denkt van nou, dat is heel gezond. Dat spreekt ontzettend aan, leerlingen vinden dat een enorme eyeopener die hebben dus echt kijk, je kunt dan heel standaard komen van ja, zak chips is slecht, maar daar worden ook producten vergeleken, en dat vinden de leerlingen echt heel erg leuk. In het mentoruur is echt gewoon het feit van nou ontbijt iedereen, wanneer eet je? Eet je de hele dag door of eet je alleen op gezette tijden, uh wat heb je nu mee aan voedsel. Wie heeft er nu een broodbakje bij zich? Wie drinkt voldoende water. Dat soort zaken dus het is het meer zeg maar soort van vragenuurtje. Dus wat minder voorlichting terwijl in de Biologielessen er wat meer voorlichting is.

Speaker 2: Oké, wel goed dat jullie dat doen. Dat maakt de drempel natuurlijk ook een stuk lager om het erover te hebben, zeg maar.

Speaker 1: Wij hebben hier op school hebben wij elke dag fruit, voor collega's, een mand met allemaal fruit en we hebben op bepaalde plekken in school ook fruit staat voor de leerlingen waarvan wij denken dat ze thuis niet genoeg financiële middelen hebben om fruit te kopen. Dus op die manier proberen we ook dat voor hen fruit voor handen is, omdat gek genoeg een zak chips kost, 60 cent als je een merkloze zak chips hebt, maar ja 4 appels, ben je tegenwoordig toch al twee euro kwijt, dus dat zijn wel heel snel dat mensen zeggen nou, ik neem geen appels mee.

Speaker 2: Ja, ja precies oké en is er voor scholieren ook een mogelijkheid om suggesties te doen voor de kantine.

Speaker 1: Zeker ja, via bruggetsuggertnieuws en via de leerlingenraad en natuurlijk via de geijkte kanalen van de directie maar bruggersnugger is daarbij een voorbeeld waarbij ideeën aan de hand kunnen worden gedaan en natuurlijk de kantinemedewerkster wordt ook heel vaak bevraagd.

Speaker 2: En wordt dat veel gebruikt?

Speaker 1: De kantinemedewerkster is heel laagdrempelig dus die krijgt nog wel eens met regelmaat een verzoekje en dan is het zo dat ... is nogal hiërarchisch ingesteld. Dan komt ze bij mij goedkeuring vragen en dan zeg ik: ... jij bent verantwoordelijk voor de kantine. Ik weet nergens van. Maar dan probeer ik wel te stimuleren dat ze zelf die keuzes maakt.

Speaker 2: Oké, oké en vanuit de kantinemedewerkster kreeg ik te horen, dat er vaak een hele lange rij staat in de kantine tijdens de pauzes en ze zei ook, ik heb het gewoon heel vaak heel snel op. Hebben jullie al gedacht over oplossingen om dat aan te pakken?

Speaker 1: Uh, nou ja, het spanningsvermogen het omspanningsvermogen van is beperkt.

Speaker 2: Mmm.

Speaker 1: Ik heb zelf wel eens tegen de kantinemedewerkster gezegd van zou je niet nog wat meer het aanbod groter kunnen maken. Wat mij betreft, mag ze die ruimte pakken om het aanbod groter te maken. Dus ja, ik, ik snap soms ook niet waarom het aanbod niet groter is dan dat het nu is.

Speaker 2: Oké, en hoe zou u het zelf zeg maar dan aanpakken?

Speaker 1: Ja, ik zou meer risico lopen, de kantinemedewerkster is heel voorzichtig. Ze is altijd bang dat ze producten overhoudt en ik zou dan denken nou ja dan hou ik producten over. Maar ik zou met meer risico inkopen – ik ben wat meer risico en dat past misschien ook wel in mijn beroep maar de kantinemedewerkster, vind ik nogal bescheiden. Zo van ja, dat? Ik moet wel. Als ik dingen overhoud, is het verlies. Maar ze heeft altijd de producten op. Dus dan zeg ik: ja, nee verkopen is ook niet goed.

Speaker 2: Mmm.

Speaker 1: Dus ik dat ze wel wat meer risico mag lopen maar dat zit in de aard van het beestje, en het is ook een heel goed uitgangspunt. Kijk zij zegt ook ik werk met overheidsgeld. Ik werk het geld dat niet van mij is, dus dan hoor ik daar behoedzaam mee om te gaan. Dat is natuurlijk heel nobel van haar.

Speaker 2: Ja, ja, precies.

Speaker 1: Heel erg de prijzen alleen ja, op een gegeven moment denk je wel van nou kom maar op, jammer dan.

Speaker 2: Ja en de kantinemedewerkster die gaf aan dat jullie ook wel eens hebben gekeken of bijvoorbeeld ouders zouden kunnen helpen in de kantine, gebeurt dat wel eens.

Speaker 1: Nee, weinig weet je als ouders daarin dan ook nog bescheiden blijven, zou dat wel heel prettig zijn, maar het punt is dat ouders soms dan ook denken. Nou, we nemen de hele school over en dat is ook wel een beetje lastig.

Speaker 2: Begrijp ik.

Speaker 1: Want je ziet bijvoorbeeld ouders in de ouderraad. Ja, die horen niet voor hun eigen kind te praten. En toch gaan ze ook al over hun eigen kind praten en voor hun eigen kind praten. Dus die scheiding is soms zo buitengewoon lastig.

Speaker 2: Ja, dat begrijp ik, heeft u verder nog suggesties voor verbetering van de kantine.

Speaker 1: Nee, ja buiten dat ik gewoon zeggen van joh, gooi die gooide hoeveelheid omhoog en wees niet bang, hebt lef durf, ja eh zou, ja ik ik, ik zou zeggen: toon daarin wat meer lef.

Speaker 2: Oké.

Speaker 1: En dat mag van mij ook alleen. Ja, de kantinemedewerkster is gewoon niet, die wil het heel graag goed doen. Ja, dat is ook natuurlijk hartstikke mooi. Maar als je het ook heel goed dat is af en toe gewoon producten over heeft.

Speaker 2: Dan even samenvattend, zeg maar terug: wat is uw algemene mening over de voedsel omgeving bij jullie nu op school.

Speaker 1: Op dit moment vind ik dat wij ruime voldoende verdienen, ja, ik ben echt wel heel tevreden ook kijkend naar andere scholen, wat wij daar op dit moment al aan hebben gedaan en wat voor een aandacht wij daarvoor hebben. kan altijd beter. Maar ik vind wel dat we al op een heel mooi punt staan.

Speaker 2: Oké, en heeft u nog suggesties voor verbeteringen van van de algemene omgeving.

Speaker 1: Het zou misschien nog met iets een breder aanbod kunnen komen, waardoor er nog minder geneigd wordt om naar de Albert Heijn te gaan. Dus daar zou je misschien nog wel wat dingen kunnen doen en daarnaast zou je misschien nog wel iets meer kunnen aan de aanspreekcultuur dus, aan de bewustwording bij de leerlingen, dus dat die die twee combinaties, zou je nog wel kunnen doen. Aan de andere kant maak ik me daar ook niet te veel illusies over, want als ik soms zie wat er thuis gegeten wordt, dan denk ik ja dan kunnen wij ook wel willen wat we willen, maar dan is het ook vechten tegen de bierkaai. Als ik sowieso hoor, want ik heb dan hier bij mijn kantoor zitten ze ook altijd te pauzeren als ik dan hoor – dat een een ouder met vier personen een kilo gehaktballen draait en dat ze daar allemaal flink mayonaise bij eten en dat ze met elkaar een kilo gehakt weg weten te werken op een avond. Dan denk ik: ja, daar kunnen wij willen wat we willen, maar dan komt dat ook niet goed.

Speaker 2: Nee, nee.

Speaker 1: Sommige dingen, hoe goed je voorlichting ook is ,als ze het vanuit huis anders meekrijgen, is buitengewoon lastig om dat te veranderen.

Speaker 2: Begrijp ik, dit waren van mijn kant alle vragen al, heeft u zelf nog dingen waarvan je denkt van oh. Dat is belangrijk voor mij om te weten of dat wilt u nog even kwijt.

Speaker 1: Ik vind het een belangrijk onderwerp, ik denk dat wij daarin echt een slag kunnen slaan richting de leerlingen. Ik denk dat wij de combinatie van voedsel en beweging, ook niet moeten vergeten hoe belangrijk dat is en ik denk dat te weinig gezien wordt wat je eraan kunt beïnvloeden. Dus ik denk dat leerlingen te weinig zien dat zij bijvoorbeeld acne of wat dan ook dat je daar echt ook zelf een aandeel in hebt, niet om het te voorkomen, wel om het te verminderen door bijvoorbeeld je voedingspatroon. Daar zou ik wel heel graag willen dat daar die bewustwording nog wat meer bij leerlingen is.

Speaker 2: Oké, oké, nou, dat was van mijn kant.

Speaker 1: Nou mooi goed gedaan, heel mooi.

Speaker 2: Ja, heel erg bedankt dat u wilde meedoen.

Speaker 1: Goede vragen.

Interview Canteen Employee

Speaker 1: Ja, ik was dat een andere meeting aan het maken, maar zo gaat het beter inderdaad. Ik zou me eerst even voorstellen. Mijn naam is Fleur Achterkamp

Speaker 2: Mmm.

Speaker 1: Ik ben 21 jaar oud en ik vroeg de master Health sciences op de Universiteit Twente en daarvoor ben ik nu een afstudeeronderzoek aan het doen op het Bonhoeffer omdat uhm, jullie hebben natuurlijk al een gezonde kantine. Dat klopt maar ik begreep van de directrice dat er nog steeds een hoop scholieren zijn die naar de Albert Heijn gaan of naar de snackbar.

Speaker 2: Dat klopt ook.

Speaker 1: Dus van haar kwam eigenlijk een beetje de vraag van: hoe kunnen wij de voedsel omgeving nog verder verbeteren, zodat scholieren eigenlijk nog sneller een gezonder keus maken? Dus uh daar ben ik nu onderzoek naar doen en daarvoor doe ik interviews met verschillende stakeholders. Dus bijvoorbeeld met u, en ik heb ook de conciërge gesproken en ik heb nog een gesprek gepland met de directrice en ik heb ook een vragenlijst uitgezet onder de scholieren.

Speaker 2: Ja, heb ik gezien.

Speaker 1: Om ook hun mening daarin te betrekken, dus eh ja, dat is eigenlijk mijn onderzoek nu.

Speaker 2: Mmm.

Speaker 1: En daarvoor dit interview.

Speaker 2: Nou ja, ik ben, ik ben de kantinemedewerkster hier op school, zoals ik al zei in de e-mail ben ik de praktijkuitvoerder en mevrouw Otter is de theoretische uitvoerder in dit geheel.

Speaker 1: Ja, zal ik dan gewoon beginnen met de vragen?

Speaker 2: Ja, hoor. Geen probleem

Speaker 1: Oké, nou, mijn eerste vraag is: wat is uw rol in de voedselomgeving op het Bonhoeffer maar dat heeft natuurlijk al wel een klein beetje verteld, maar wat is echt een uitgebreide omschrijving van uw functie?

Speaker 2: Ja, ik doe van de inkoop tot de verkoop en ja eigenlijk anders doe ik daar tussen. Ik zorg dat de producten op school komen en dat ze klaargemaakt worden voor de kantine voor de pauzes en daarna de verkoop. Eigenlijk doe ik dat in mn eentje en in de pauze krijg ik hulp van leerlingen in de verkoop maar verder doe ik alles zelf.

Speaker 1: Oké, en wat zijn opvallende dingen die u ziet gebeuren tijdens de lunchpauze in de kantine?

Speaker 2: De grote drukte bij de warme snacks.

Speaker 1: Oké.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Er staat altijd een lange rij, zeg maar?

Speaker 2: Ja, soms wel 100 leerlingen.

Speaker 1: Oké, en is dat dan denkt u een reden dat die scholieren dan het schoolplein daarna verlaten om dan maar naar de Albert Heijn, wat te gaan halen bijvoorbeeld?

Speaker 2: Nee, ik denk dat ze gewoon meer te maken heeft met de gewoonte die ze hebben en dat ze soms zin hebben aan iets ongezonds. En dan heeft Albert Heijn de frikandelbroodjes in de bonus. Dat is goedkoper als mijn broodje, dus dan gaan we maar naar de Albert Heijn.

Speaker 1: Ja, want uw kantine heeft 80 procent gezondere keuzes, klopt dat?

Speaker 2: Ja, dat klopt.

Speaker 1: Oké, en zit er dan een bepaalde? Ja, hoe zeg je dat, patroon achter? koopt u bepaalde producten en zit daar nog variatie in dat u de ene week het ene aanbiedt en de andere week het andere?

Speaker 2: Nee, meestal hebben we een vast assortiment want anders raakt iedereen van het padje hier, want ik heb ook een broodje hamburger. Als ik die niet op woensdag doe, dan is iedereen van slag, de leerling en de collega, iedereen. Dus we proberen vaste dingen te doen alleen de vrijdag is een wissel dag tussen de min of meer ongezonde broodjes, warme broodjes, zeg maar.

Speaker 1: Oké, want docenten en medewerkers, die kunnen ook gebruik maken van de kantine?

Speaker 2: ja, die kunnen ook gebruik maken van de kantine.

Speaker 1: Oké, en wat vindt u daarvan?

Speaker 2: Ja, dat vind ik wel een goede zaak op zich.

Speaker 1: Oké, en en wat is uw mening over de huidige voedselomgeving van het Bonhoeffer college?

Speaker 2: Ja, ik kan alleen over onze locatie spreken en over de rest niet, maar ik vind dat we het op zich goed doen. Natuurlijk is er altijd ruimte voor verbetering. Maar ja, ik doe alles in mn eentje, dus het moet ook voor mij behapbaar blijven.

Speaker 1: Ja, precies en merkt u daar nog hinder van dat u alles in uw eentje doet?

Speaker 2: Wat vroeg je nu?

Speaker 1: Merkte u daar nog hinder van, zeg maar dat u alles in uw eentje doet?

Speaker 2: Ja, nou ja, het is wel vervelend, dat er een hele lange rij staat en dat is het dan op is. Maar ja goed, ik heb niet meer tijd om dingen te maken dus ja ergens moet je een grens trekken.

Speaker 1: Ja, precies.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Want wat zijn de verschillende dingen die u zoal maakt?

Speaker 2: Uhm elke dag maak ik yoghurtjes met fruit en met muesli, uh broodjes gezond broodjes kaas, broodjes ham, broodjes kipfilet met honing mostersaus en dan doen we nog de warme hap er tussendoor nou, dat is per dag verschillend, we hebben dan een broodje hamburger. Wraps met kip en zalm en beenham, uh een soepje, uh een broodje knakworst, dat soort dingetjes. Salade bakers maak elke dag met uhm sla met tomaat en komkommer en mais en dan kunnen ze dan nog een

topping bij kiezen: hetzij in tonijn of in kip blokjes dus het is best wel heel veel om voor mezelf in mn eentje te moeten doen.

Speaker 1: Ja, ja, dat begrijp ik en hoe reageren de leerlingen van uw school erop dat er grotendeels gezonde voeding wordt verkocht?

Speaker 2: Ja, volgens mij zijn ze er wel heel blij mee.

Speaker 1: Oké, geen gezeur van, we willen liever ongezond of?

Speaker 2: Nee, ze weten ze ook eigenlijk niet beter, hè, dit doen we nu vier of vijf jaar, dus de leerlingen die in klas 1 zijn binnengekomen, die weten gewoon niet beter en die nu in het eindexamens zitten, in het begin toen we daar net mee begonnen, ja, toen was er natuurlijk wel gezeur van leerlingen omdat ze de ongezonde dingen gewend waren, maar die lichter is nu weg. Dus deze lichter weet gewoon niet beter. Ja en voor de ongezonde dingen gaan ze dan wel naar de snackbar of naar de supermarkt, of in het tussenuurtje naar de mcdonalds. Ook dat gebeurt.

Speaker 1: Wat vindt u daarvan? Dat scholieren dat nog steeds doen.

Speaker 2: Ja weet je, ik heb zelf twee puberdochters en ik weet dat ze af en toe gewoon iets ongezonds nodig hebben of het verantwoord is, dat is een ander verhaal, maar ik weet dat ze het doen ja en je kan er tegen ingaan, maar ik denk dat dat niet een goede oplossing is. Want alles wat niet mag is juist leuk, is mijn ervaring.

Speaker 1: Ja, het zijn natuurlijk pubers.

Speaker 2: Ja, precies en op een gegeven moment komen ze wel van. Oh ja, ik heb liever een broodje van jou dan dat ik naar de Mc Donalds ga want dit is toch iets gezonder voor me.

Speaker 1: Ja, en als het dan ook nog lekker is dan eh.

Speaker 2: Ja, precies.

Speaker 1: En zijn er ook nog automaten op uw school, zeg maar snoepautomaten, drinkautomaten?

Speaker 2: Een snoepautomaat hebben wij niet meer. We hebben wel twee frisdrankautomaten, maar die gaan in de regels mee van 80 20, want anders kunnen we onze gouden schaal niet behouden.

Speaker 1: Ja, precies.

Speaker 2: en we zijn wel bezig met de snoepautomaat, maar dat kan dan ook fruit in en yoghurt en broodjes en dat soort dingen en ook die moeten voldoen aan de 80 20 norm.

Speaker 1: Ja, precies voor die gouden schaal.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Oké, en hoe zien de prijzen eruit bij jullie op school.

Speaker 2: Nou ja, de leerlingen klagen dat ze heel duur zijn, maar als ze dan van andere locaties komen dan zeggen ze heel goedkoop. Mijn goedkoopste ding is een soepje van 40 cent en het duurste is een broodje hamburger voor 1,50.

Speaker 1: Oké, nee, dat vind ik inderdaad ook niet heel duur.

Speaker 2: Nee.

Speaker 1: En ja, ik zag inderdaad wel, ik heb de vragenlijst dus al een paar dagen uitstaan.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: En daarin zag ik inderdaad heel veel opmerkingen van ja, de prijs moet naar beneden.

Speaker 2: Ja, precies.

Speaker 1: Maar goed, waarom denkt u dat scholieren toch ongezonde voeding blijven kopen bij u op school?

Speaker 2: Ja, ik, ik weet niet, ik denk gewoon het even weg zijn van school. Ik denk vooral dat dat het is. Dan hebben ze tussenuur en dan willen ze niet op school blijven. En ik denk ja, we hebben natuurlijk heel veel supermarkten in de buurt, vier stuks. We hebben twee snackbars in de buurt. Ik denk dat het gewoon het gemak is dat het allemaal zo lekker dichtbij is.

Speaker 1: En heeft uw school bepaalde afspraken met die supermarkten of met de snackbar?

Speaker 2: Nee, alleen als ze overlast veroorzaken dan worden we gecontracteerd, zeg maar dan wordt er contact met ons opgenomen. En dan ondernemen we actie. Maar verder niet.

Speaker 1: Oké.

Speaker 2: Niet dat ik weet tenminste.

Speaker 1: Oké, en dan wou ik het even hebben over de presentatie van het eten bij jullie in de kantine.

Speaker 2: Uhu

Speaker 1: Doen jullie nog bepaalde dingen om het eten heel mooi of makkelijk te presenteren tegenover de scholieren bijvoorbeeld het fruit te snijden of ja, zeg maar dat soort dingen.

Speaker 2: Nee, fruit snijd ik niet want daar heb ik absoluut geen tijd voor. Dat staat gewoon in een mandje bij de kassa. Verder liggen, de broodjes wel allemaal ingepakt al belegd en gedaan in manden. Het is een zelfbedieningsbuffet zeg maar, ze beginnen bij de frisdrank en het water, en dan lopen ze langs de broodjes en langs de fruit en de gezonder koekjes. En dan komen ze bij mij bij de kassa.

Speaker 1: Oké, dus qua presentatie is er eigenlijk niet echt tijd omdat.

Speaker 2: Ja, ik stal het netjes uit en het ligt wel een beetje in mandjes.

Speaker 1: Hoort u mij nog?

Speaker 2: Ja, ik ben er weer.

Speaker 1: Oke, volgens mij liep die heel even vast.

Speaker 2: Ik dacht van huh.

Speaker 1: Ja haha! Uhm even kijken hoor en wat is uw mening over de gezonde schoolkantine?

Speaker 2: Ja, ik ben er wel blij mee. Ik heb natuurlijk ook de ongezonde schoolkantine meegemaakt en ik vind dit wel een hele verbetering.

Speaker 1: Ja.

Speaker 2: Ja, ik vind ook wel dat wij mee moeten doen aan het gezonde aanbod voor de voor de studenten van ook voor mijn collega's want die zijn er ook heel erg blij mee.

Speaker 1: Oké, en merkt u nog veel verschil ten opzichte van de ongezonde, kantine qua werklast voor uzelf bijvoorbeeld?

Speaker 2: Ja, de ongezonde kantine was een stuk makkelijker, daar had ik niet zoveel werk mee, zeg maar.

Speaker 1: Ja.

Speaker 2: Maar dit geeft me wel meer voldoening om te zien dat het ook op de gezonde manier kan.

Speaker 1: Ja, precies.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: En wat denkt u dat scholieren van de kantine vinden en waarom?

Speaker 2: Ik denk dat ze over het algemeen wel redelijk tevreden zijn, maar dat ze toch vinden dat er een ander aanbod moet zijn. En vandaar dat we ook een business school project hebben. Dan gaan leerlingen van klas één een broodje ontwikkelen. En dan ga ik kijken of ik daar iets mee kan in mijn kantine, als het goed loopt en als het aanslaat.

Speaker 1: Oké, en u gaf eerder al aan dat u soms hulp krijgt van scholieren in de kantine?

Speaker 2: Ja maar alleen met de verkoop.

Speaker 1: Oké.

Speaker 2: Ja in de pauzes.

Speaker 1: Dus niet met voorbereiding en zo zeg maar?

Speaker 2: Nee, nee, dat doen we alleen met het business school project, maar dat zijn eerstejaars, leerlingen, hè. Dus, dan kun je wel nagaan dat ik daar meer werk mee heb dan dat ze het soms goed doen. Ja, ja, dat is hun project.

Speaker 1: Oké, maar krijgt u vaak hulp van die leerlingen?

Speaker 2: Leerlingen van de eerstejaars?

Speaker 1: Nee, zeg maar over het algemeen met de verkoop.

Speaker 2: Ja, elke dag, ik heb vaste leerlingen per dag die me komen helpen.

Speaker 1: Oké, en daar is dan een bepaald schema voor of?

Speaker 2: Ja, ik heb elke dag twee leerlingen en sommigen doen twee keer in de week, andere doen één keer in de week maar ze vinden het allemaal leuk, ze staan in de rij om bij mij te komen werken. En het is allemaal vrijwilligerswerk. Ze mogen dan een broodje, ja, ze vinden het allemaal leuk.

Speaker 1: Oké, dat scheelt inderdaad wel.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Even kijken hoor: wie beslist en welk eten wordt verkocht in de kantine en waarop zijn deze keuzes gebaseerd?

Speaker 2: Ja op zich beslist ik dat samen met mevrouw Otter, ik heb hier vanuit de directrice de vrije hand in dingen die ik wil en kan, en dat beslis ik dan samen met mevrouw Otter en dan ga ik naar haar toe en dan gaan we samen bedenken van wat we kunnen en ook of het überhaupt te doen is want het moet wel passen in onze gezonde schoolkantine en in mijn werktijd.

Speaker 1: Ja, precies en hebben scholieren ook de ruimte om bijvoorbeeld suggesties te maken?

Speaker 2: Ja, maar dat gebeurt heel weinig en als ze al komen dan is het van kan het broodje gehaktbal terugkomen of het saucijzenbroodje. Nee, dat kan niet.

Speaker 1: Oké, dus het is meer dan dat ze weer over die ongezonde dingen gaan beginnen?

Speaker 2: Ja precies, precies

Speaker 1: Oké, worden scholieren binnen de school nog gestimuleerd om iets in de kantine te kopen, in plaats van buiten, zeg maar?

Speaker 2: Ja, dat weet ik eigenlijk niet hoe mijn collega's daarmee omgaan, kan ik niet echt antwoord op geven.

Speaker 1: Nee, dat geef niks, dat kan ik dan altijd nog aan de directrice vragen.

Speaker 2: Ja precies!

Speaker 1: Ik heb ook gesproken met iemand van het voedingscentrum, dus die weten natuurlijk heel veel over de gezonde kantine en zij vertelde dat er een overgangperiode nu is en dat er vanaf september dacht ik dat er dan een nieuwe regels gelden.

Speaker 2: Ja, dat klopt.

Speaker 1: Heeft dat gevolgen voor uw kantine?

Speaker 2: Dat denk ik wel, ik heb me er nog niet helemaal in verdiept, maar wat ik zo heb gezien moeten er een aantal dingen weer uit ja. Die moeten we weer veranderen, want die mogen nu wel, en die mogen straks niet meer.

Speaker 1: Oké, en wat vindt u daarvan? Dat dat die regels nog strenger worden? Zeg maar.

Speaker 2: Ja dat vind ik niet zo erg, maar het gebeurt zo vaak. Het is bijna elk jaar dat er weer een nieuwe regels komen. En dat is wel is vermoeiend, dan heb je net alles op orde. En dan kun je weer overnieuw beginnen.

Speaker 1: Ja, ja, dat begrijp ik.

Speaker 2: En dan denk ik ben net zo goed bezig en dan komt het voedingscentrum weer om de hoek met nieuwe richtlijnen.

Speaker 1: Ja, ik moet ook zeggen – ik heb dus gesproken met iemand van het voedingscentrum. En ik vond ze echt best uhm, wel strak in de regels. Zij hadden ook het liefst dat een kantine, gewoon 100 procent gezond aanbod. En dat soort dingen.

Speaker 2: Ja, dat klopt nou ja, ik ja, ik heb dan zelf twee dochters en dan denk je, je moet gewoon iets ongezond aanbieden wil je ze in school houden.

Speaker 1: Ja, nou ja, ik, ik geloof er zelf ook niet in dat iedereen 100 procent gezond eet. Ieder
iedereneet wel een keer wat ongezon.

Speaker 2: Ja dat doe ik zelf ook, af en toe heb ik echt een enorme suiker behoefte nou dan pak ik
ook wel een reep chocola.

Speaker 1: Ja, daarom, ik denk dat iedereen dat heeft.

Speaker 2: En dan denk ik ook.

Speaker 1: Maar u heeft dus de verandering meegemaakt van de ongezonde kantine naar de
gezonde, kantine.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Heeft u nog veel veranderingen opgemerkt in het gedrag van de leerlingen?

Speaker 2: Nee, niet echt, want juist de ongezondere, en de suikerhoudende dingen die nemen ze
toch wel van huis mee. Dus het gedrag van hun verandert niet echt.

Speaker 1: Oké, zijn er nog knelpunten rondom de gezonde schoolkantine op uw school?

Speaker 2: Wat mij betreft niet misschien van andere mensen wel.

Speaker 1: Oké, en het is niet bijvoorbeeld dat zo'n lange rij voor u een knelpunt is?

Speaker 2: Nou, dat vind ik wel vermoeiend, maar je kan het niet veranderen. Dus ja, ik kan het ook
niet anders maken, dus ik leg me er maar bij neer.

Speaker 1: Ja, maar als u wat zou kunnen veranderen, wat zou u dan veranderen?

Speaker 2: Dat ik meer hulp krijg en dat er dan meer aanbod is, zeg maar dat ik een grotere
hoeveelheid klaar kan hebben liggen.

Speaker 1: Ja, precies.

Speaker 2: Ja, ik heb een uur de tijd om alles te maken. Dus ja, je kan wel nagaan dat dat niet een
megaproductie is.

Speaker 1: Nee, nee, dat begrijp ik.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Hebben jullie al wel eens gekeken naar mogelijkheden hoe dat verandert zou kunnen
worden?

Speaker 2: Ja, dan kom je bij een catering van buiten school en dat willen ze hier dus niet.

Speaker 2: Gelukkig ook maar want anders ben ik werkloos.

Speaker 1: Ja, dat ook en dan zouden de prijzen natuurlijk ook gelijk omhoog gaan.

Speaker 2: Ja, dat is het ook.

Speaker 1: Ja, en hoe verkoop u het aan studenten, dat er grotendeels gezonde voeding wordt
aangeboden op school?

Speaker 2: Dat hoeft ik niet verkopen, want ze komen gewoon vanzelf.

Speaker 1: Oké, dat scheelt.

Speaker 2: Ja, dat scheelt en soms ook wel als tussenuurtjes hebben, dan komen ze van kan ik al een broodje kopen. Dat ligt eraan als ik al zover ben dan kan het en anders niet en de salades ook van mag ik een salade. Ja, dat hadden we nooit gedacht dat dat zou gaan lopen na die ongezonde kantine maar het loopt toch echt.

Speaker 1: Ja.

Speaker 2: En het fruit ook ja het, het gaat allemaal vanzelf.

Speaker 1: Oké, dat is wel eh, iets positiefs.

Speaker 2: Ja, dit is wat chill.

Speaker 1: Ja, dat snap ik ja.

Speaker 1: En hoelang duurt de pauze bij jullie?

Speaker 2: De kleine pauze, 20 minuten en de tweede pauze, 25 minuten dus het is ook niet echt heel erg lang.

Speaker 1: Nee, precies dat snap ik.

Speaker 2: Mmm.

Speaker 1: Even kijken hoor: doen jullie bijvoorbeeld in de kantine nog aan promoties of aan spaaracties, of dat soort dingen?

Speaker 2: Nee, geen spaaracties af en toe doen we wel combideals. Als we weer een nieuw product hebben, dan gaan we dat combineren met een bestaand product voor een lagere prijs dat soort dingetjes doen we wel af en toe.

Speaker 1: Oké, en merkt u dan dat dat meer wordt gekocht? Als promotie?

Speaker 2: Nee ook niet, het maakt eigenlijk geen verschil. Alles wat ik maak gaat elke dag ook op.

Speaker 1: Oké, ja, dat is ook aan de ene kant ook iets positiefs dat jullie niks weg hoeven te gooien.

Speaker 2: Ja, we hoeven niet aan voedselverspilling te doen.

Speaker 1: Ehm, nee, precies en promoten jullie nog op andere manieren voeding, bijvoorbeeld posters in de school?

Speaker 2: Dat hebben we in het begin wel gedaan en als er een nieuw product komt dan hangen we ook posters in school en vooral de businessschool leerlingen die promoten hun product nu vooral in school. Wij zelf niet meer. Ja, ik heb wel posters bij de kantine hangen, maar het zijn er niet meer door school.

Speaker 1: Oké, en wat vindt u van dit business school project? Vindt u dat iets positiefs voor de kantine?

Speaker 2: Ja dat vind ik wel leuk want daar heb ik zelf om gevraagd, want ik ben wel benieuwd wat de leerlingen vinden van het aanbod in de kantine, en wat er dan anders zou kunnen, vooral ook omdat men altijd denkt van oh, dat kan je zo even doen.

Speaker 1: Mmm.

Speaker 2: Dan hebben ze zin in een broodje, en dan is het van oh. Ja, maar dan kun je er toch wel even maken, totdat ze er zelf mee bezig gaan. En er zijn vaak groepjes van drie of vier leerlingen die het binnen een uur niet redden. En dan zeg ik dit is dus de reden waarom ik dat niet kan doen.

Speaker 1: Ja, precies.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Ja, en helemaal als u natuurlijk in uw eentje daar staat.

Speaker 2: Ja precies.

Speaker 1: En is er wel eens gekeken of u hulp ergens anders van kan krijgen?

Speaker 2: Ja, ik heb wel eens stagiaires van het praktijkonderwijs en we hebben ouderraad wel eens gevraagd, maar ja, goed die mensen werken ook allemaal, want het moet dan wel op vrijwillige basis gebeuren.

Speaker 1: Ja, precies ja en zou het bijvoorbeeld wat zijn. Want ik weet nog toen ik op mijn middelbare school zat toen.

Speaker 2: Mmm.

Speaker 1: We hadden wij bepaalde corvee roosters.

Speaker 2: Ja.

Speaker 1: Voor het schoonmaken en zou het bijvoorbeeld iets zijn dat er eens wordt gekeken naar bepaalde tussenuren, of scholieren u dan zouden kunnen helpen met het maken van dingen, of mag dat bijvoorbeeld niet.

Speaker 2: En ja in verband met de HHCCP kan dat natuurlijk weer niet. Je moet dan weer aan je oude hygiëne codes voldoen. Ja, het wordt er niet makkelijker op, toen wij ook nog het vmbo hadden zitten, kwamen die leerlingen helpen, want met hun kookles konden zij wel dingen maken voor de kantine. Weet je, dat soort dingen maar die hebben we niet meer en je mag niet zomaar iedereen met je voedsel bezig laten natuurlijk.

Speaker 1: Nee, precies oké, dat is inderdaad wel moeilijk, ja.

Speaker 2: Nou, dat maakt het het lastige, ik heb wel leerlingen die me helpen met de verkoop en als ze dan een tussenuurtje hebben, dat ze zeggen zullen we je even helpen broodjes maken. Ja, nou ja, prima.

Speaker 1: Oke.

Speaker 2: Maar ik wil ook niet iedereen in mijn keuken hebben, moet ik heel eerlijk zeggen.

Speaker 1: Dat begrijp ik ook wel inderdaad. Heeft u zelf nog suggesties voor verbetering van de kantine?

Speaker 2: Euh nee, ik ben helemaal blanco.

Speaker 1: Oké.

Speaker 2: Ja, nee, ik heb zelf zo geen verbeterpunten. Op dit moment.

Speaker 1: Oké, en heeft u verbeterpunten binnen de school, zeg maar dan verder dan de kantine om leerlingen nog meer te stimuleren om gezond te eten?

Speaker 2: Nee

Speaker 1: Oké, even kijken hoor, want dit waren van mijn kant dan eigenlijk de vragen. Het ging dan vooral over de kantine. Maar dat is natuurlijk uw werk. Heeft u zelf nog dingen waarvan u denkt van dit is belangrijk dat ik dat weet of wat u nog interessant vinden om te vertellen.

Speaker 2: Nee, eigenlijk niet. Ik denk dat voor jou de feedback van de leerlingen heel belangrijk is en daar ben ik ook heel erg benieuwd naar.

Speaker 1: Ja, ik moet zeggen, ik had binnen een paar dagen al bijna 100 reacties.

Speaker 2: Oh dat is wel veel ja.

Speaker 1: En dat was ook mijn doel eigenlijk 100. Ik laat hem nu nog anderhalve week open staan en dan eh dan kijk ik hoeveel ik er dan heb, en dan doe ik hem dicht. Maar ik moet zeggen, ik heb al een aantal dingen gelezen en ik, ik vond het best wel interessant om te lezen best wel goede dingen, ook natuurlijk scholieren, die alleen maar reageren, weet ik niet, weet ik niet, maar ook wel veel die wel toch echt suggesties gaven en en dingen wat wat ze minder fijn vonden, hè dus. Zodra ik daar de resultaten van heb ik dan zal ik dat met u delen.

Speaker 2: Is fijn, dat hoop ik ook ja.

Speaker 1: Ja.

Speaker 2: Ja, ik ben daar heel benieuwd naar.

Speaker 1: Ik ben, als het goed is, nog tot begin juli hiermee bezig. Dus maar ik heb uw e mailadres, dus ik kan het altijd met u delen.

Speaker 2: Dat zou ik heel fijn vinden, want ik ben altijd wel heel benieuwd wat er in de leerling omgaat, want die zeggen niet zoveel. Ik vraag wel eens van goh: wat zouden jullie willen? Ja, weet ik niet, dus ik ben heel benieuwd wat ze tegen vreemde mensen zeggen.

Speaker 1: Precies er is altijd toch een soort van afstand natuurlijk, hè.

Speaker 2: Nou ja, daarom.

Speaker 1: Ja, ja, als ik nu ook denk aan mn eigen middelbare schoolperiode dan ja, dan heb je dat toch denk ik, omdat je dan natuurlijk puber bent. Heb je toch wat meer afstand? Als je dan wat ouder wordt, dan denk je van oh, weet je, dat had ik misschien ook wel anders kunnen aanpakken. Maar ja, dat doe je niet als je puber.

Speaker 2: Ja, precies dus.

Speaker 1: Maar goed, ik heb in ieder geval best wel wat wat goede reacties daaruit, dus ik denk dat ik daar wel wat mee kan.

Speaker 2: Ja, ik ben benieuwd!

Speaker 1: Ja, nou heel erg erg bedankt dat u dit interview met mij wilde doen!

Speaker 2: Ja, graag gedaan.

Speaker 1: Ik heb nog één laatste vraag, als ik nog vragen hebt over bijvoorbeeld de kantine, of toch nog een klein dingetje waarvan ik denk: oh, dat is misschien nog interessant. Kan ik u dan nog een mailtje sturen?

Speaker 2: Ja zeker hoor, geen probleem.

Speaker 1: Oké. Nou heel erg bedankt!

Speaker 2: Ja je mag altijd mailen of wat dan ook.

Speaker 1: Oké, heel fijn en heel erg bedankt!

Speaker 2: Ja, heel veel succes met je onderzoek.

Speaker 1: Ja, dank u wel

Speaker 2: Ik ben benieuwd naar de uitkomsten.

Speaker 1: Ja, die ga ik met u delen!

Speaker 2: Oké fijn, dankjewel!

Speaker 1: Fijne dag nog!

Speaker 2: Hetzelfde, doe!

Interview Janitor

SPEAKER 2: Het duurt even maar dan heb je wat

SPEAKER 1: Ja, gelukkig is het allemaal gelukt nu. Uhm, ik zal mezelf eerst even voorstellen. Ik ben dus Fleur, ik ben 21 jaar oud en uh ik volg dus de master Health Sciences op de UT. Ik heb hiervoor ook de bachelor Gezondheidswetenschappen gevolgd en afgerond. Ik heb tijdens mijn master de track public health gevolgd want dat vind ik zelf een erg interessante tak binnen de gezondheidszorg en daar past dit onderzoek ook zo mooi bij omdat voeding natuurlijk past bij public health. Dus, uh ja, ik ben zelf heel enthousiast over dit afstudeeronderzoek dus dat maakt het gelukkig ook een stuk makkelijker om er de hele tijd mee bezig te zijn.

SPEAKER 2: Ja precies, inderdaad.

SPEAKER 1: Dus, ja, vanuit jullie school was er de vraag om de voedselomgeving nog verder te verbeteren, want jullie hebben natuurlijk de gezonde kantine al.

SPEAKER 2: Klopt

SPEAKER 1: Dus daarom ben ik nu aan het onderzoeken hoe de huidige situatie is en hoe verschillende stakeholders daarover denken dus ook de leerlingen en vanuit daar wil ik suggesties voor verbeteringen gaan opstellen.

SPEAKER 2: Geweldig, ik zal vanuit mijn punt ook kort even toelichten hoe en wat. Nou, ik ben Maureen Otter en ik ben 5 jaar geleden hier gekomen als hoofd-conciërge en toen viel ik eigenlijk met mijn neus in de boter omdat het gehele pand werd gerenoveerd en er dus ook, met start van het nieuwe schooljaar een nieuwe kantine zou komen. Er was een kantine juf, en ja die deed broodjes en saucijzenbroodjes en echt de standaard foute kantine snacks zeg maar.

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: En uh, ja toen kreeg ik de opdracht van de directrice destijds om eens te gaan kijken hoe wij het gingen inrichten. Ik woonde hiervoor in het westen, ik heb op de hogeschool van Amsterdam gewerkt en we waren toen dat ik daar wegging bezig met de implementatie van gezonde kantines dus dat was eigenlijk mijn eerste ingeving waarop De kantinemedewerkster mij voor gek verklaarde en de leerlingen idem dito want we gaan niet gezond eten. Vervolgens hebben De kantinemedewerkster en ik nadat er een compleet nieuwe kantine, of in ieder geval nieuwe keuken gebouwd is voor haar met opslag, zijn we zelf een beetje gaan zoeken online van ja wat kunnen we.

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: Wij liepen eigenlijk een beetje vast, omdat er helemaal niks was aan documentatie via google kwam ik terecht op de website van het voedingscentrum. Ik heb hun toen een mail gestuurd en zij zijn toen eigenlijk gelijk hier naartoe gekomen en met hun in overleg hebben wij besloten dat als wij een bepaald aanbod doen dan vallen wij binnen de eisen van de gezonde kantine en zeker ook met het oog op gezonde school waar gezonde kantine een onderdeel van is hadden wij toch zoiets van we gaan het gewoon doen. De kantinemedewerkster wilde graag stapsgewijs het door gaan voeren en ik was eigenlijk meer van het radicale. Van jongens na de meivakantie of na de zomervakantie, dat weet ik niet meer precies, is de hele kantine anders en dan doe je het er maar mee. Wij hebben vooraf een heleboel dingetjes, dus kleine bakjes yoghurt met muesli, uh fruit, en dat soort dingen allemaal uitgedeeld, ook drankjes wat goed was, onder de leerlingen met het verhaal van, wij krijgen een gezonde kantine en heb je ideeën kom bij ons. Dus zij hebben destijds ook allemaal een mail gehad waarop ik eigenlijk alleen maar negatieve reacties destijds heb

gekregen, dan spreek ik echt over 4,5 jaar geleden en we hebben toch besloten om door te zetten wat mij al gauw de bijnaam de gekke gezonde conciërge opleverde want ik heb ze echt nog net niet die appeltjes door de strot gedrukt om het maar zo te zeggen. Maar wij zijn echt iedere pauze zijn we gaan promoten van jongens dit komt en wat vinden jullie van dit, en ik ben gewoon echt met de leerlingen gaan praten van goh wat heb jij nou in je bakje zitten en wat eet je thuis en wat zou je wel en niet eten. Ja, dan ga je naar een basisidee, en wij wilden dagelijks een bepaalde aparte snack doen, naast het basis assortiment en daar was nog wel een uitdaging omdat op dat moment de gezonde kantine echt opkomend was en toen heb ik eigenlijk heel brutaal onze leverancier Sligro benaderd en toen hadden wij de mazzel dat de directeur van de Sligro hier in Enschede twee dochters hier op school had en die hadden aan de eettafel al verteld over die gekke conciërge met d'r gezonde ideeën.

SPEAKER 1: Oke

SPEAKER 2: Dus de vader was enorm enthousiast en die heeft ons uitgenodigd in de Sligro en wij zijn met de chef-kok of de kok van Sligro toen gaan kijken van nou welke aparte broodjes passen in het gezonde kantine aanbod en zo zijn wij onder andere op het broodje pulled chicken en het broodje gezonde hamburger gekomen, wat dag specials bij ons zijn. Wij zijn echt op 0 begonnen zonder voorbeeld, gewoon kijken van wat willen we aanbieden en wat kunnen we aanbieden binnen het tijdsbestek wat we hebben met maar 1 medewerker en zo een beetje langzaam uit gaan bouwen. We hebben een basis assortiment opgestart en we hebben de eerste check bij het voedingscentrum gedaan en wij kregen meteen goud, uhm, tot onze grote verbazing, op dat moment nog de enige school in Enschede. Wij wilden daar graag op voorborden dus vervolgens hebben wij ook de snoepautomaat weggehaald, het aanbod in de drankmachines heel erg aangepast, dus heel erg ja, destijds kon je nog kiezen uit een 60/40 regeling dus dat je dan voor zilver ging en dat je dan meer suikerhoudende producten in de machines had en toen heb ik eigenlijk heel radicaal daar een stokje voor gestoken en heb ik gezegd, als we gaan aanpassen doe ik het meteen nu goed aanpassen en niet ieder jaar volgens de nieuwe richtlijnen weer opnieuw. Dus wij hebben ook 3 jaar geleden gezegd nou ons snoepaanbod gaat de deur uit want onze leverancier kon dat niet garanderen, toen hebben we nog 2 jaar zelf een machine in onderhoud gehad waar wij zelf dingen in konden doen, dus ook broodjes en fruit, ja repen die wij wel volgens de richtlijnen voor de gezonde kantine van het voedingscentrum wel mochten aanbieden, maar dat was op een gegeven moment niet meer bij te houden want de regels werden strenger en strenger.

SPEAKER 1: Ja, begrijp ik

SPEAKER 2: Dus wij hebben eigenlijk besloten om per 1 januari 2020 geen snoepautomaat meer in school te hebben, wij zijn ons wel aan het oriënteren op een gekoelde automaat waarin wij fruit en brood en toch kleine snacks die binnen de voorwaarden vallen aan kunnen bieden, maar dat blijft nogal wat uitdagingen te zijn dus dat ligt op dit moment bij de stichting om het uit te zoeken. Dus op dit moment hebben wij alleen twee drankautomaten die uh, ja 100% voldoen aan de eisen van de gezonde schaal voor de kantine, dus daar zit geen enkel suikerhoudend product in.

SPEAKER 1: Oke, wat goed!

SPEAKER 2: Ja en dat is eigenlijk, in het begin was er best wel wat commentaar maar daarna was dat ook eigenlijk, als het er eenmaal inzit dan zit het erin en dan maakt het ook niet zo heel erg uit. Ja, ik ben gewoon heel radicaal geweest daarin, maar ja als het gaat veranderen dan het liefst meteen nu zo goed mogelijk als dat je ieder jaar weer aan moet passen. En ja, nu zijn er totaal geen discussies meer. Het was echt het eerste jaar dat we nog wel leerlingen die natuurlijk ook hier al langer zaten hun saucijzenbroodje misten of hun broodje bal, ja dat zijn dingen die we gewoon radicaal door

hebben moeten voeren want het werkt gewoon niet om 50/50 te doen. We hebben nu echt een run op de gezonde producten en dat is gewoon heel fijn. Het heeft wel even geduurd om het goed in te voeren puur ook omdat wij zelf de kantine in ons eigen beheer hebben. Dat hebben de andere locaties niet, die hebben een externe partij die dat voor hen doet. Maar wij zijn eigenlijk echt vanaf 0 begonnen met een leeg papiertje en ja wat willen de leerlingen en daarnaast zijn we heel erg bezig met uh de dag van de gezonde kantine bijvoorbeeld. Dit jaar helaas niet door kunnen gaan in verband met Corona.

SPEAKER 1: Zonde!

SPEAKER 2: Ja, maar vorig jaar ben ik echt 3 middagen alleen maar groente aan het snijden geweest, komkommer, tomaat, wortel en paprika en allemaal in kleine bakjes uitgedeeld. 800 stuks en ja die kids vinden dat gewoon geweldig en dan zie je dat de kinderen later in het jaar ook met hun eigen fruit in hun broodtrommel hier komen terwijl het eerst anders was en dat is gewoon heel fijn en binnen school is het helemaal geaccepteerd dat het zo is, uh maar ja we hebben nog wel de Albert Heijn hier in de wijk zitten, meerdere snackbars, we hebben leerlingen hier die zelfs met de scooter naar de Mc Donalds rijden en ja, die kinderen weten gewoon zo gauw als zij dat in school, als wij dat zien dan krijgen ze, wij hoeven ze eigenlijk maar aan te kijken als conciërges en kantinemedewerker en dan stoppen ze het al weg want ze weten dat na een waarschuwing de kans ook groot is dat we het gewoon innemen en uhm, ja tot op heden doen we dat eigenlijk niet omdat niet iedereen deze regel hanteert. Dat is waar wij op dit moment nog een beetje tegenaan lopen, is dat leerlingen na de pauze bijvoorbeeld binnen komen met een hele vlaai die toevallig in de aanbieding is bij de Albert Heijn ik zeg maar iets, en dat zij dan met z'n allen lekker stukjes vlaai aan het eten zijn. Wij spreken hen dan daarop aan van jongens dit is niet de bedoeling, dat is een grootverpakking dat mag niet binnen en als docenten daar dan niet altijd in meegaan, dan is het eigenlijk een beetje trekken aan een dood paard zeg maar. Weetje als zij in het voorbij lopen pakken docenten gewoon een punt taart terwijl ik die leerlingen aanspreek dat het niet mag in school. Weet je dus het is nog heel erg, hoe zeg je dat, dat de dagelijkse gang van zaken in de regels niet helemaal strak worden nageleefd.

SPEAKER 1: Want in principe hebben jullie dus wel bepaalde regels over wat wel en niet mee mag naar binnen?

SPEAKER 2: Ja, wij hebben in het begin van het jaar, krijgen de leerlingen altijd een boekje met daarin ook regels op school. 1 van de regels is dat het niet de bedoeling is dat er grootverpakkingen binnen komen, snackbar, pizza, Mc Donalds, uh en dat soort dingen, dat dat gewoon niet de bedoeling is dat dat binnen wordt opgegeten. Maar ja dan gaan ze soms ook gewoon op het schoolplein zitten, en op het schoolplein, ik kan daar wel wat van zeggen maar ja anders gaan ze buiten het hek staan dus wij proberen meer het gesprek aan te gaan en ze te wijzen op waarom wij de gezonde kantine hebben.

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: Ja dat, wij hebben dan de mazzel dat wij nog een redelijk niveau leerlingen hebben.

SPEAKER 1: Ja want jullie zijn havo/vwo toch?

SPEAKER 2: Ja, ik mag het eigenlijk niet zeggen maar met de leerlingen die wij hier op locatie hebben kan je heel goed het gesprek aangaan en uitleggen waarom en wat de achterliggende gedachte is dat wij bepaalde dingen wel en niet toestaan in school. En daarin zijn ze zeker ook wel ontvankelijk voor wat wij aangeven, ze begrijpen het ook allemaal wel. Ze weten het ook maar je bent jong.

SPEAKER 1: Ja het zijn pubers.

SPEAKER 2: Daarom en als de donuts 5 voor een euro in de aanbieding zijn, ja dan weet ik op maandag om 2 uur dan weet ik ongeveer wat de aanbieding is bij de Albert Heijn omdat ze weten het gewoon, ze komen binnen en ze zwaaien naar me en ze drukken het in de tas. Ja het wordt wel gehaald maar ja ik kan niet zeggen je mag het niet mee naar binnen nemen.

SPEAKER 1: Nee precies. Hebben jullie dan als school ook afspraken met bijvoorbeeld de supermarkten of snackbars in de buurt?

SPEAKER 2: Nee, in principe niet, het is wel zo dat ik in direct contact sta met de supermarktmanager hier maar met name voor als er problemen zijn met de leerlingen, we hebben in mijn 5 jaar 1x een gevalletje diefstal meegemaakt en 1x een vechtpartijtje met een andere school zeg maar, waarvoor ik gebeld ben. Maar ik kan de leerlingen niet verbieden om naar de Albert Heijn te gaan, en ik kan Albert Heijn niet verbieden om geen frikandelbroodjes en donuts aan die leerlingen te verkopen dat gaat gewoon niet. Ik heb wel, want we hebben de snackbar hier verderop, daar komen de leerlingen heel graag en die eigenaar ken ik heel goed. Ik heb met hem wel gezeten over wat hij doet want in principe mogen de onderbouw leerlingen niet van het schoolplein en als hij veel onderbouwleerlingen treft in zijn zaak dan gaat hij met hun het gesprek aan van goh weet mevrouw Otter dat jij hier bent en 9 van de 10 keer schrikken ze dan zo hard dat ze de zaak al uitrennen voordat ze hebben besteld en dat werkt wel maar ja ik wil hem ook niet zijn kost afnemen om het maar zo te zeggen.

SPEAKER 1: Ja, precies

SPEAKER 2: Maar ik heb hem wel uitgelegd van goh van weet je waarom ik hem dit vraag. Hij moest alleen maar heel hard lachen want ik denk dat we de gezonde hamburger ik denk net 2-3 maanden hadden ingevoerd hier en toen belde hij mij en toen vroeg hij, wat doe jij op die hamburger bij jullie, want er waren leerlingen geweest die hadden gezegd dat ze de gezonde hamburger lekkerder vonden dan zijn hamburger. Dus ja, weet je dat zijn wel heel erg grappige dingen maar ik kan niet zeggen tegen hem jij mag niet verkopen aan onze leerlingen en dat is gewoon heel jammer. Maar we hebben zelfs ook echt leerlingen die laten pizza hier bezorgen maar als ik de mogelijkheid krijg om dat te onderscheppen dan is die pizza gewoon voor mij en dan gaat die linea recta de vuilnisbak in, ja dat weten mensen ook wel, dus ja, ze proberen het vaak heel sneaky achter mijn rug om het altijd nog wel te doen en wetende dat niet iedere docent er wat van zegt, lukt het ze soms ook nog.

SPEAKER 1: Ja, precies

SPEAKER 2: Ik wil geen politieagentje zijn al moet dat soms wel maar ja ik kan niet tegen ze zeggen jij mag dat niet eten, dat werkt gewoon niet.

SPEAKER 1: Nee, inderdaad

SPEAKER 2: en dat uh, en meer we zijn dan namens de gezonde kantine echt wel bezig om de leerlingen daar meer bewuster van te maken. Zij hebben bijvoorbeeld een project met de business school. Dat is een stroming die wij hebben hier voor het opzetten binnen de havo/vwo waarin ze zeg maar hun eigen bedrijf leren opzetten en 1 van de projecten is dat zij dan een week of een dag een product gaan verkopen in de kantine waarbij ze ook rekening moeten houden dat naast het budget en de hele promotie en alles dat het ook gezond moet zijn, dus daar moeten ze zich wat meer in verdiepen. Er wordt ook wat meer aandacht besteedt aan voedsel in de biologielessen maar dat zat allemaal al in het standaard lespakket. En uh, ja dat is toch moeilijk om daar toch verder in de lessen op door te gaan maar daar is zeker wel over gesproken met verschillende secties hier binnen van ja

hoe kunnen we die gezonde kantine ook op andere momenten in het schooljaar terug laten komen. Maar dat is nog best wel moeilijk

SPEAKER 1: Ja, dat begrijp ik. Denkt u dat er bepaalde redenen zijn waarom scholieren ongezonde voeding toch blijven kopen?

SPEAKER 2: Ja, het zijn pubers. Ik weet eigenlijk niet zo goed hoe ik dat toe moet lichten. Kijk toen ik zelf uh, 15-16 was ging ik ook liever een pita kaas halen in plaats van dat ik een salade at.

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: En dat is denk ik dat heel veel leerlingen hebben dat nu nog. Hier ook, maar ja het is niet dat ze allemaal zo zijn. Ik heb hier ook leerlingen die zo gezond zijn dat ik af en toe denk van nou eet is wat anders dan komkommer en wortel. Ja die hebben wij er ook echt tussen zitten die echt extreem gezond zijn en ja weet je, voor ons is dat best moeilijk om daar een middenweg in te vinden zeg maar.

SPEAKER 1: Ja, dat begrijp ik. En uh, wat is uw mening over de huidige voedselomgeving op het Bonhoeffer nu, dus alles meegenomen ook de supermarkt en de snackbars.

SPEAKER 2: Ik denk dat we echt ontzettend op de goede weg zijn maar daar hangt wel een maar aan en dat is uh meer de kwantiteit van wat wij kunnen leveren op dit moment. Kijk 100 saucijzenbroodjes in een oven drukken gaat wat sneller dan 100 wraps met zalm maken en dat is waar we nu al een tijdje tegenaan lopen, is dat binnen 10 minuten is alles uitverkocht in onze kantine. Maar we hebben niet het aantal mensen om uh, ja meer te maken. De productietijd is gewoon ietsjes langer als dat je simpelweg iets in de oven of in de frituur drukt en daardoor komen wij niet op tijd aan de aantallen wat we willen verkopen, of eigenlijk nooit. Het is altijd leeg. De kantinemedewerkster begint dan s ochtends met broodjes voor de kantine en yoghurt met muesli en yoghurt met fruit, dat zijn standaard-dingen die er eigenlijk altijd zijn maar dat is gewoon binnen 5 minuten in de eerste pauze op. En dan heeft ze nog 2 uur voor weet niet hoe veel andere broodjes voor de middag. Het is gewoon heel arbeidsintensief en dat maakt het wel echt een uitdaging. Ik denk als wij 2 kantinemedewerksters hadden gehad dat wij nog meer kinderen blij kunnen maken met de gezonde kantine als dat we nu doen. En ja, Albert Heijn zit hier nu eenmaal om de hoek en je houdt het toch niet tegen dat ze daar naartoe gaan het zou alleen wat fijner zijn als iedereen wat meer, nu is het 1 van de vele regeltjes maar ik als conciërge, en dan spreek ik echt vanuit mezelf zou het uhm, het zou mijn werk makkelijker maken, en het werk van De kantinemedewerkster ook, als de leerlingen wat meer hierop, wat meer informatie hierover krijgen. Dus dat ze bijvoorbeeld bij de introductie te horen krijgen van het is niet de bedoeling dat in plaats van dat het ergens in de regeltjes staat, dat het nog is meer benoemd wordt want nu is het vaak iets wat erbij komt.

SPEAKER 1: Ja, dat begrijp ik wel.

SPEAKER 2: En ik begrijp best dat je wil ook niet te veel politieagentje spelen van dit wel dat niet zus en zo, maar je moet wel bepaalde, sommige leerlingen weten niet eens dat je geen grootverpakkingen mee naar binnen mag nemen, dan moet je ze daar eerst 2-3 keer op aanspreken want zij gaan echt niet, ja eersteklassers gaan echt niet alle regeltjes doornemen hoor. Dus daar zou wat meer aandacht voor mogen zijn uhm, vanuit de docenten naar de leerlingen toe. Zeg ik dat goed, ja.

SPEAKER 1: Oké, ik wou het ook nog even specifiek over de kantine hebben. Hoe ziet het aanbod van de gezonde kantine eruit bij jullie en wat vindt u van dit aanbod?

SPEAKER 2: Het aanbod is wel oké, maar het is altijd te weinig. Ik kan jou als je wil de lijst toesturen met, de prijslijst zeg maar met de algemene dingen die wij hebben. Dan heb je ook een beetje een idee.

SPEAKER 1: Ja, dat zou wel fijn zijn!

SPEAKER 2: En dan zou je ook zien dat de prijzen die wij hanteren. Daar maken we eigenlijk geen winst op. Dat heeft er meer mee te maken dat wij vinden dat de gezonde kantine voor iedereen toegankelijk moet zijn dus ook voor een eersteklasser die maar €1,50 meekrijgt bijvoorbeeld, in plaats van alleen de bovenbouwers die het kunnen betalen. Wij hebben expres gekozen om de prijzen laag te houden want wat wij zien op andere locaties, waar een externe partij zit, ja daar betaal je gewoon bijna €3,00 voor een broodje.

SPEAKER 1: Ja dat is bij ons op de universiteit ook

SPEAKER 2: Precies, en dat begrijp ik want hun moeten ook winst maken en mensen betalen maar wij hebben leerlingen hier zitten die nog niet werken en wij willen het wel voor iedereen toegankelijk houden en uh, wij moeten aankomend schooljaar wel gaan kijken naar eventueel een prijsverhoging omdat natuurlijk de producten hoger zijn maar ja, ik stuur je straks na ons gesprek stuur ik je de lijst toe en dan denk ik dat heel goed in 1 oogopslag duidelijk wordt wat ik bedoel met geen winst oogmerk.

SPEAKER 1: Oke, en uh wat denkt u dat scholieren van de kantine vinden?

SPEAKER 2: Ze vinden het oke, alleen het is altijd op. Dat is zoals hun het zien. Als zij bijvoorbeeld weten dat op woensdag de hamburger dag is, dan proberen ze al 5 minuten eerder de les te mogen verlaten zodat ze op tijd in de rij kunnen staan om een hamburger te scoren. Dus zij zijn echt wel enthousiast over wat er wordt aangeboden en, op het moment dat wij bijvoorbeeld, wij doen af en toe acties, we hebben nu meatless Monday dus dan hebben we speciale dingen op de maandag en dan willen we nog wel eens een visburger bijvoorbeeld doen, dat is niet aan te slepen. Als ik daarvoor bijvoorbeeld ga adverteren dan staan ze om half 12 al klaar voor dat om half 1 de kantine opengaat. Dus zij zijn echt wel enthousiast al missen ze de snoepjes en dat soort dingen wel, maar ja er zijn gewoon te weinig producten om iedereen te voorzien. En De kantinemedewerkster maakt nog wel eens een uitzondering, bijvoorbeeld wel een dagje een broodje bal ofzo. Maar ja, daar ben ik het niet zo mee eens maar goed, De kantinemedewerkster gaat over de dagelijkse gang van zaken en als zij dat af en toe bepaald, ja weet je wie ben ik dan om te zeggen dat dat niet mag.

SPEAKER 1: Oke, wie beslist er dan welk eten er wordt verkocht in de kantine en waarop zijn deze keuzes gebaseerd?

SPEAKER 2: In principe is het iets wat De kantinemedewerkster en ik in het begin samenededen. Het beheer echt op dagelijkse basis is meer naar De kantinemedewerkster gegaan dus zij is echt kantine juf, dus zij bepaald ook wat er gemaakt wordt en op welke dag er welke producten komen. Wij bespreken heel veel gewoon in de wandelgangen noemen we dat dan, zij staat bijvoorbeeld broodjes te smeren en dan kom ik er ineens bij van goh ik zag dit en dit en dit, dit weekend en heb je deze tosti gezien en is dat een idee en zo proberen we wel nieuwe dingen te doen maar het is meer van horen zeggen of van wat we op websites tegen komen en dan proberen we het een keer en soms loopt het wel en soms loopt het totaal niet, dus een beetje in overleg maar De kantinemedewerkster heeft de eindbeslissing hierin.

SPEAKER 1: Oke.

SPEAKER 2: Dus net als dat ik dan ineens ruik dat er broodjes bal worden verkocht, dan denk ik potverdrie dat hoort niet. Maar ja dan denk ik ja, De kantinemedewerkster is degene die beheert dus ja, dus zij is degene die daar uiteindelijk de beslissing over maakt en niet ik.

SPEAKER 1: Dus u bent eigenlijk van mening dat uh, de scholieren op uw school, binnen de school alleen de keuze hebben om gezond te eten.

SPEAKER 2: Ja, binnen school zeker.

SPEAKER 1: Heeft u veranderingen opgemerkt in het gedrag van scholieren sinds de invoering van de kantine?

SPEAKER 2: Nou ja, nee niet echt veranderingen, nee niet op basis van dat is zou kunnen zeggen dat komt omdat we nu gezonder eten hebben. Wat je wel ziet is dat het nu niet meer, het eerste jaar werden de kinderen nog wel eens uitgelachen als ze bijvoorbeeld nootjes of fruit of groente in hun lunchbakje hadden en dat is nu helemaal niet meer, het is nu gewoon geaccepteerd. Het is nu gewoon ja, so be it.

SPEAKER 1: Dat is wel fijn.

SPEAKER 2: Ja maar ja goed, dat is wel wat wij zien zo in de loop. Wij surveilleren natuurlijk tijdens de pauzes en dat is wat je ziet, weet je in het begin had je dat niet en werd je uitgelachen. Iel wat ben jij gezond en nu is het oh wat heb jij daar, even kijken even proeven. Dat wel. Maar ze gaan ook nog steeds met liefde naar de Mc Donalds hoor.

SPEAKER 1: Ja dat geloof ik ja, het blijven pubers natuurlijk. Hebben jullie naast het punt dat er soms te weinig is nog andere knelpunten rondom de kantine?

SPEAKER 2: Uh, ja, nou ja ik vind het, het is wel een beetje een knelpunt maar het is wel een puntje wat ik wil benoemen is dat wij nu, docenten bijvoorbeeld kunnen in de kantine dingen reserveren. Wat betekend dat zij soms voorrang hebben op broodjes en de leerlingen daardoor geen broodjes meer hebben. En dat vind ik aan de ene kant een hele goede service maar aan de andere kant is de kantine er voor de leerlingen en niet voor de docenten. Maar dat, ja, weet je dat is mijn persoonlijke mening daarin. Ik vind dat de leerlingen altijd voor moeten gaan op de docenten. Maar goed dat ben ik. Ik vind dat.

SPEAKER 1: Nee ik begrijp dat op zich wel.

SPEAKER 2: Ja weet je, als ik dan soms zie dat 10 docenten een broodje halen dan denk ik dan hadden ook 10 leerlingen dat kunnen doen, zoveel broodjes hebben we niet. En ja, voor de rest, nee niet echt. We proberen een beetje mee te gaan met het weer. Dus als het heel warm is dan bieden we salades aan, salade shakers met verschillende toppings. Is het heel koud dan willen we nog wel is een erwtensoepje verkopen. Dat doet het dan ook heel erg goed dus ja ik had graag bijvoorbeeld met Valentijnsdag weet je wat meer speciale acties op speciale dingen in school. Dat zou ik graag terugzien maar goed dat vergt gewoon veel tijd en dat is iets wat je niet hebt als je alleen bent.

SPEAKER 1: Ja dat begrijp ik inderdaad. En uh, hoe verkoopt jullie school het aan studenten dat er grotendeels gezonde voeding wordt aangeboden, is dat bijvoorbeeld een puntje waarmee jullie adverteren naar scholieren of?

SPEAKER 2: Ja, tijdens de open dag en alle avonden eigenlijk, wordt onze kantine ook gebruikt voor het in- en uitschenken van koffie. Ouders zien dan gelijk de keuken maar ook meteen de prijslijst en vaak begint daar al het gesprek van goh ik las dat jullie de gouden schaal hebben en jullie gouden

schaal hangt hier goh hebben jullie een gezonde kantine. Ouders vragen er vaak zelf naar, daarnaast hebben wij op de open dag hebben wij altijd een vrije uitgifte van producten die wij standaard hebben. Dus dan loop je tijdens de open dag langs de kantine, dat is ongeveer halverwege de route en dan kan je een halve wrap kip of zalm meenemen of een klein broodje met kaas en groente, of yoghurt met fruit in kleine bakjes dus wij maken proef, kleine proef snackjes met wat wij standaard aanbieden en die mogen ouders en kinderen dan gewoon pakken en daar proberen wij, en niet alleen wij maar ook de leerlingen die daarbij assisteren wel ook het hele verhaaltje van de gezonde kantine wel te bespreken en tot onze grote verbazing is met name de laatste twee jaar, vinden ouders het best wel heel erg belangrijk. Dat die mogelijkheid er wel is.

SPEAKER 1: Ja want er zijn natuurlijk ook steeds meer scholen die er nu aandacht aan besteden

SPEAKER 2: Precies en ook vanuit de basisschool, daar zijn ze er al mee bezig en uhm wij krijgen ook wel vragen van ja waarom hebben jullie geen schoolfruit, ja dat hebben we niet want we zijn geen basisonderwijs, dus dat zijn wel dingen. Het speelt wel voornamelijk wel bij ouders, leerlingen boeit het niet, tot dat ze de prijslijst zien en hey lekker een wrap met zalm en hebben jullie verse groentesoep. Weet je dat soort dingen, het speelt, als ze het eenmaal zien dan is het oh ja. Maar op het moment, ja de leerlingen zullen niet uit zichzelf ernaar vragen.

SPEAKER 1: Je moet het dus wel echt aanreiken zeg maar

SPEAKER 2: Ja, ja

SPEAKER 1: En uh, ik had gelezen op de site van het Voedingscentrum dat er een overgangsperiode is nu, en dat vanaf september 2020 dacht ik, nieuwe regels gelden.

SPEAKER 2: Ja, dat zijn die regels waar ik het eerder over had. Dat is de 80/20 regel uit mijn hoofd, en daarvoor was het 70/30 of 60/40 en wij zijn eigenlijk vanaf dag 1 al naar de 80/20 regel gegaan dus de strengere regels, ik moet eerlijk zeggen dat ik denk dat dat nu achteraf gezien wel, het was radicaal op dat moment door ook gewoon echt geen suikerhoudende dranken meer te verkopen. Cola kwam er gewoon niet meer in en dat heeft heel veel strijd gehad in de eerste periode maar nu weten ze niet beter en dat is beter dat ik nu 1 keer strijd heb gehad dan dat ik ieder anderhalf tot twee jaar weer strijd moet voeren om nieuwe producten in te voeren want zo voelde het af en toe echt. Leerlingen kwamen echt bij mij aan de balie van mevrouw waar is de cola gebleven, ik zei er zit toch cola in, maar dan zeiden ze dat is zero dat is geen echte. Dus ik zei, ja maar geen suikerhoudende drank en dan probeerde ik nieuwe blikjes bijvoorbeeld, nieuwe Fanta smaakjes of nieuwe Fernandes zonder suiker smaakjes en dan wist ik dat ik het bijvoorbeeld een week later binnen zou hebben en dan ging ik al een beetje lobbyen in de pauze van jongens volgende week weer een nieuw drankje in de automaat nou en dan liep de halve school weer wekenlang met de nieuwe Fanta no sugar en dan waren ze de cola vergeten bij wijze van en dat werkte echt. En ik ben ook echt met kids persoonlijk van hey goh ik zag je vorige week met Fanta lemon lopen en ik heb volgende week een nieuwe Fanta wil je die proberen, ik deed het gewoon zo. En dan 1 of 2 blikjes gaf ik weg met wat bekertjes en dan gingen ze onderling proeven, nou dat zong zich binnen no time in de school rond. En nu zijn ze, ze zijn niet anders gewend. Ik had laatst toevallig een verkeerde levering Aquarius, denk ja daar moet ik toch vanaf want die wilde ze niet terugnemen dus die heb ik in de automaat gezet en ik had de leerlingen aan de balie staan, mevrouw volgens mij hoort dat niet in uw automaat.

SPEAKER 1: Oh, dat is wel grappig!

SPEAKER 2: Ja, dus zij zijn heel erg bewust van waarom er wijzigingen zijn en ik ben daar heel open over geweest, ik heb er altijd over gecommuniceerd van jongens de reden dat en ik denk dat de interactie met de leerlingen op in ieder geval dan de machines heel goed werkte. En we hebben dat ook geprobeerd wel met de leerlingenraad voor de kantine maar die leerlingen hebben totaal geen realistisch beeld van hoelang het duurt om een broodje te maken, uh inkoopkosten weet je zij komen met broodjes waarmee ik met inkoop al op 2,5 euro zit en dat gaat niemand kopen. En ja, daar komen ze achteraf dan wel op terug maar daar komt echt vrij weinig, ja, concrete dingen uit terwijl als ik zo op de vloer dingen bespreek met de kinderen, dat het minder officieel is, dan krijg ik veel meer feedback en back-up zeg maar dan dat ik er echt een officieel ding mee krijg. Het is een beetje stom maar wij kennen elkaar niet dus je hebt geen idee hoe ik met de leerlingen omga, maar ik ben meer van het ouwehoeren, en dat klinkt heel onprofessioneel nu, weet je ik ben een conciërge dus ik ouwehoer met die kids van hoe was het van het weekend, heb je weer te veel gedronken weet je, dat soort dingen. Weet je dan kom je op een heel ander level als ik ze dan, ik heb ze gewoon letterlijk uitgelegd van ik ben hiermee bezig en hoe je het ook went of keert heb je niet in het nieuws gezien dat dit en dit en dit gaat komen? Dus dan zijn ze zich er veel bewuster van.

SPEAKER 1: Ja, ik moet zeggen, als ik nu terugdenk aan mijn eigen middelbare schoolperiode, wij hadden een paar hele strenge conciërges en daar was dan heel weinig respect voor inderdaad.

SPEAKER 2: Ja!

SPEAKER 1: Dus ik denk dat het ook een soort van respect afdwingt dat ze met je kunnen ouwehoeren en.

SPEAKER 2: Ja dat is het ook en wij hebben ook echt gezegd van wij willen de leerlingen erin betrekken, dus toen de kids op een gegeven moment aangaven, je hebt nou die coca cola light erin nou dat drinkt echt niemand hoor mevrouw wat dacht u nou dat wij coca cola light gingen drinken iel, nou en dan na 3 weken heb ik alles eruit gehaald en dan is het van oh ik zag dat u, ja jullie drinken het toch niet, dan kan ik toch beter wat anders erin doen. Weet je dus een beetje een wisselwerking die ik met de leerlingen heb en sowieso hoor kijk uh, ik ben een conciërge maar ik heb ook twee mannen hier lopen een eentje daarvan vinden ze ook heel eng en die kijkt altijd chagrijnig weet je zo. En ja, ik heb gewoon een andere band met de leerlingen. Dus ik heb ook leerlingen die zeggen goh mevrouw ik heb dit weekend echt een gruwelijk lekker broodje gemaakt, kunnen we dat niet in de kantine doen? Ja tuurlijk, graag, loop maar naar De kantinemedewerkster, je weet waar ze staat, biedt het haar aan.

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: En dat krijgen we dus ook dus het is echt wel een wisselwerking en het betrekken van de leerlingen wat het hier een succes heeft gemaakt en ja wat ik al eerder zei, ik werd op een gegeven moment die gekke conciërge met haar gezonde, heb je haar weer met haar appels. En ik moest er dan maar gewoon om lachen. Maar ja, weet je dat zijn wel de dingen die ook bij de kinderen blijven hangen want als ik nu hier op de markt in Enschede loop op zaterdag en ik loop door het tentje waar normaal, voor de corona gebeuren, alle fruit stands staan, ja dan word ik aan alle kanten toegeroepen want daar staan allemaal mensen die hier op school zitten en daar werken op de markt, en dat is die mevrouw van de gezonde kantine. De eigenaren van de marktkramen weten het al, dat is af en toe vervelend hoor maar weetje het is wel, het leeft. Onder de kinderen, doordat is als een idioot met hen ben gaan communiceren hierover. Die kinderen gaan toch wel praten.

SPEAKER 1: Ja uiteindelijk wel ja.

SPEAKER 2: Ja, en dat heeft uh, in het begin dachten ze echt dat ik knettergek was hoor, er zijn echt leerlingen die een half jaar niet tegen mij praten want dat gekke mens uit het westen. Ik kwam uit Amsterdam, dat was wel dat ik dacht van uh, ja dat was bijzonder toen. Maar nu werkt het dus alleen maar positief.

SPEAKER 1: Ja, en het scheelt natuurlijk, op een middelbare school heb je ieder jaar een nieuwe lichting dus op een gegeven moment weten ze natuurlijk ook niet beter.

SPEAKER 2: Precies, dat is het ook. Maar om even alles kort samen te vatten, ik denk echt dat mijn achterlijk idiote geouwehoer met de leerlingen dat dat echt wel eraan mee heeft geholpen.

SPEAKER 1: Ja dat is wel fijn!

SPEAKER 2: Jij ben hier op school geweest toch?

SPEAKER 1: Ja, een keertje, ik zou nog een paar dagen komen meekijken maar door de corona is dat helaas niet gelukt.

SPEAKER 2: Nee jammer he, maar als je hierbinnen komt, dan heb je links de receptie met mijn balie en dan heb je die trappetjes naar beneden naar de kluisruimte, dat zit altijd helemaal vol in de pauzes met leerlingen, ook de bank trappen. En wat ik deed was dat aan het begin had ik een kratje appels besteld en dan ging ik gewoon boven aan de trap staan en riep ik gewoon wie wil er een appel en dan ging ik gewoon appels staan rondgooien hier. In het begin dachten ze echt, die spoort niet. Maar na een week of twee had ik appels, mandarijnen en peren uitgedeeld en toen kwamen ze vragen maar mevrouw ik dacht misschien een lekker appeltje, dan zei ik ja loop maar naar boven, 20 cent lekker appeltje en dan gingen ze naar de kantine een appeltje halen en dan maar voor 20 cent maar omdat het er zo in zat en het was niet meer een schande om fruit te eten op school want iedereen deed het dus ja was leuk om te zien.

SPEAKER 1: Dat geloof ik

SPEAKER 2: Ja gewoon een beetje, heel idioot. Gewoon rondlopen, uitdelen, praten.

SPEAKER 1: Dat maakt het natuurlijk een stuk laagdrempeliger voor de leerlingen.

SPEAKER 2: Ja dat klopt en we hebben ze ook echt wel de mogelijkheid gegeven van joh heb je zelf ideeën, kom bij ons alsjeblieft. Dit schooljaar hadden we zoiets van we willen iets nieuws dus toen kwam ik met de meatless Monday van nou laten we dat doen, laten we een keer geen vlees, ook met het oog op alle hele groene gebeuren wat er gaat komen. Ik geloof dat wij, ik heb toen aangekondigd van jongens vanaf volgende week meatless Monday, was op een woensdag en vrijdagochtend had ik 15 verschillende recepten van leerlingen die aangaven, dit is misschien wel leuk voor meatless Monday. Uit zichzelf.

SPEAKER 1: Oh wat leuk!

SPEAKER 2: En zij weten dat wij daar ook echt wel wat mee doen als het haalbaar is. Ja dat is wel, dat werkt.

SPEAKER 1: Ja, ze voelen zich wel gehoord zeg maar.

SPEAKER 2: Ja, absoluut, ze mogen ook helpen in de kantine, bij De kantinemedewerkster als ze willen. Als ze het leuk vinden om in de pauze zeg maar een keer een pauze mee willen werken dan krijgen ze een gratis broodje en dan kunnen ze bij De kantinemedewerkster achter de balie helpen met of het nog bijmaken van yoghurt of verkopen

SPEAKER 1: En gebeurt dat veel?

SPEAKER 2: Ja! Eigenlijk iedere dag. Zowel de kleine als de grote pauze dat zij wel leerlingen heeft.

SPEAKER 1: Oh dat is erg fijn, ook voor De kantinemedewerkster wel!

SPEAKER 2: Ja absoluut! En dat is ook wel echt nodig want anders is het niet bij te houden want de rijen soms zijn zo lang en zo druk dus, ik denk dat De kantinemedewerkster dat ook wel aan gaat geven dus het is al heel fijn dat ze dat doen.

SPEAKER 1: Ja tuurlijk, inderdaad. En doen jullie in de kantine ook nog wat aan bijvoorbeeld de presentatie van voeding omdat uit onderzoeken natuurlijk blijkt dat scholieren eerder kiezen voor iets wat aantrekkelijk wordt aangeboden?

SPEAKER 2: Ja, in principe zouden we dat wel moeten doen, ben ik heel eerlijk in, maar wij bieden alleen gezond aan. Dus zij hebben niet de mogelijkheid om, kijk zij lopen eerst bijvoorbeeld langs het drinken en de yoghurt en de sla en de broodjes en dan bij de kassa staat een mandje met een sultana, wat dan net een tussenproduct is en dat is dan het slechtste wat ze kunnen kopen om het maar even zo te zeggen dus het is wel zo, wij hanteren echt de richtlijnen van de gezonde kantine van het Voedingscentrum die zijn aangeven van goh je doet alleen producten die gezond zijn presenteren, maar ja we hebben alleen maar dat soort producten. Wat wij wel doen is voordat wij, we hebben nu sinds een paar maanden een watertappunt hier op school daarvoor hadden wij wat problemen met het stimuleren van water drinken dus toen hadden wij speciale combideals waarbij je een zacht bolletje met beleg en een flesje water voor 70 cent kon kopen dus zo probeerden we het water drinken te stimuleren en ja dat werkte, de combideal want als je het waterflesje eenmaal hebt dan drink je het ook op maar sinds dat watertappunt er zit is het gewoon shocking hoeveel leerlingen er over zijn gestapt op water drinken. Ik had het niet verwacht, ik vind het gewoon bijna eng.

SPEAKER 1: Dan heeft het in ieder geval wel geholpen.

SPEAKER 2: het is gewoon een 50% daling van mijn inkomsten uit de blikjes machine.

SPEAKER 1: Zo dat is best veel.

SPEAKER 2: Ja dat is echt heel veel en ja dus wat dat betreft kan ik alleen maar zeggen dat het een stap in de goede richting is geweest maar voor de inkomsten op kantineniveau niet. Maar ja weet je, wij maakten 3 cent wist op een flesje water dus daar zal het ook de kop niet kosten.

SPEAKER 1: Nee precies, en die tussen producten zoals u dat zei bijvoorbeeld die Sultana, zijn jullie dat nog van plan om er ooit helemaal uit te doen?

SPEAKER 2: Mocht dat nodig zijn wel, maar op dit moment is dat 1 van de producten die echt in die uitzondering in die 20% valt. Dus zolang wij de gouden schaal houden met die Sultana erin zullen wij de Sultana zeker behouden, maar ja tot nu toe kunnen we er op deze manier mee weggkomen laat ik het zo zeggen. Wij hadden voorheen ook altijd lolly's en die vielen op een gegeven moment niet meer binnen de gouden schaal dus dan moet je keuzes maken, wat bieden we wel en wat bieden we niet aan. Dan is een Sultana toch iets vollender dan een lolly en die zijn er dus ook uit. En De kantinemedewerkster doet af en toe nog wel is een week, als ze dan een aanbieding heeft, dat ze dan ineens een keer iets lekkers kunnen halen. Met Sinterklaas bijvoorbeeld speculaas poppen maar dat is echt zo sporadisch. Maar doordat wij zo weinig slecht aanbod hebben kunnen we dat allemaal nog tegen elkaar afschrijven en kunnen we nog een keer zeggen van we doen een late, hoe zeg je dat, een gekke actie wat iets minder gezond is.

SPEAKER 1: Want dat valt dan binnen die 20% zeg maar?

SPEAKER 2: Ja, inderdaad.

SPEAKER 1: Ja af en toen moet het ook kunnen natuurlijk

SPEAKER 2: Ja en kijk je weet toch, die leerlingen willen het toch dus we kunnen wel zeggen van we doen het niet maar ze willen het toch dus dan kun je beter een combi maken dat je ze toch binnen houdt als dat ze naar de Albert Heijn gaan. En het is niet iedere week, iedere dag, het is echt sporadisch dat er een keer een aanbieding komt dus ja.

SPEAKER 1: Doen jullie verder nog dingen om de scholieren binnen te houden?

SPEAKER 2: Uh, nou ja echt niet, niet echt dingen, ze weten wat de regels zijn en wij letten dan vanuit de conciërge wel op of de onderbouw niet weggaat maar dat is ook gewoon niet bij te houden dus, ik kan bijvoorbeeld niet hier bij de voordeur gaan staan en zeggen goh ben jij eersteklasser, dan mag je niet naar buiten. Maar op het moment dat ik hier een groepje eersteklassers hier het schoolplein op zie lopen met een tas vol troep en ik spreek hen daarop aan dan wil het nog wel eens voorkomen dat ik een grote mond krijg en dan gaat het meteen naar de mentor en die pakt het op en dat wordt dan echt wel, die krijgen echt wel op hun kop. Brieven naar thuis en dat soort dingen, dat zijn gewoon regels die bekend zijn bij iedereen. Ja en bovenbouw ja, die kinderen lopen langs en dan beginnen ze al te lachen als ik hoofdschuddend voorbijloop van ah jongens kom op moet je nou weer 4 frikandelbroodjes eten dus ja weet je heel bijzonder.

SPEAKER 1: Ja, helemaal tegenhouden kun je natuurlijk nooit.

SPEAKER 2: Nee, dat kan je ook niet, dat kan echt niet en anders kun je wel zeggen van we gaan nu niet naar de Albert Heijn maar dan doen ze het wel voor de les of in een tussenuur. Ik kan niet zeggen van jij mag wel of niet van het schoolplein, 1 heb ik daar niet genoeg conciërges voor want dan moet je de hele dag iemand bij het hek hebben staan en 2 ja je wil niet dat het een soort gevangenis wordt voor de onderbouwers maar ze weten wel dat er op ze wordt gelet en zolang dat gewoon goed is moet het geen probleem zijn.

SPEAKER 1: Nee precies, dan ben ik eigenlijk al bij mijn laatste 2 vragen. Heeft u suggesties voor verdere verbetering van de schoolkantine?

SPEAKER 2: Uh, ja de suggesties, kijk het zou mooi zijn als De kantinemedewerkster wat hulp krijgt bij het maken van bijvoorbeeld broodjes, dus aantallen creëren en dat zou op verschillende manieren kunnen en daar heb ik ook wel ideeën over, bijvoorbeeld, weet je er zijn genoeg ouders die wel 1 of 2 uurtjes op een ochtend willen helpen en weet je je zou vanuit de ouderraad kunnen kijken of dat daar mogelijkheden zijn ja weet je en dat is heel moeilijk want wij zitten ook echt wel met een maximum aantal FTE wat wij mogen hebben binnen het onderwijs ondersteunend personeel dus je moet het echt hebben van mensen die het vrijwillig willen doen. Ik denk dat als je daar wat meer op zou richten en wat breder zou kijken dat daarin nog echt wel flinke mogelijkheden zijn.

SPEAKER 1: Oké

SPEAKER 2: Want als je met iemand extra bent dan heb je zo het dubbele aanbod

SPEAKER 1: Ja dat kan al heel erg schelen ja, en heeft u verder nog andere suggesties om de voedselomgeving algemeen te verbeteren?

SPEAKER 2: Nou ja, dat wat ik eerder ook al zei. Het zou fijn zijn als alle docenten of in ieder geval alle medewerkers ook op de hoogte zijn van de regels en deze ook hanteren. Nu wil een docent nog wel

is amicaal zijn met de leerlingen en ons overrulen en dan worden we gewoon uitgelachen en weet je niet iedereen vindt het even belangrijk dat zou mooi zijn als dat wel, als het net zo'n belangrijk puntje zou worden als de rest zeg maar.

SPEAKER 1: Oké!

SPEAKER 2: En dat is het eigenlijk, voor de rest denk ik dat we toch best wel op een hele goede manier hier bezig zijn.

SPEAKER 1: Ja nou ik heb dus al een interview gehad met een kantinebrigadier van het Voedingscentrum en zij gaf aan dat jullie 1 van de voorbeeld scholen zijn.

SPEAKER 2: Oh echt? Wie heb je gesproken?

SPEAKER 1: Ja!

SPEAKER 2: Oh leuk!

SPEAKER 1: Ja dus die was heel enthousiast over jullie

SPEAKER 2: Nou mooi, ja dat is kijk dat is wat ik al aangaf, wij zijn echt begonnen met 0 en we hebben bepaald wat willen we doen en ook echt gezegd, wij zijn echt radicaal geweest en zoals ik er nu op terugkijk, was echt radicaal. Alles eruit en we beginnen opnieuw en ik denk dat dat we daar nog steeds op voortborduren. En fijn om te horen dat ze dat zegt.

SPEAKER 1: Ja dat begrijp ik!

SPEAKER 2: Nou leuk, ja mooi! Ik ben bang dat wij Fleur elkaar niet meer gaan zien.

SPEAKER 1: Nee daar ben ik ook bang voor helaas.

SPEAKER 2: Want zoals bekend is hier is dat de kantine dit schooljaar sowieso niet meer opengaat en ik denk dat jij dit schooljaar de boel allemaal af moet sluiten, of niet?

SPEAKER 1: Ja als het allemaal lukt voor Augustus inderdaad.

SPEAKER 2: Nou ja ook als het niet allemaal lukt dan, ben ik er volgend jaar niet meer maar De kantinemedewerkster, mocht het zo nodig zijn dat je haar nodig hebt kan je natuurlijk altijd bij De kantinemedewerkster terecht!

SPEAKER 1: Helemaal goed, en voor als ik voor uh, Juli nog vragen heb mag ik u dan een mailtje sturen?

SPEAKER 2: Tuurlijk! Je mag altijd bellen of mailen! Ik ben tot en met 8 juli aan het werk dus dan kan je mij gewoon bereiken.

SPEAKER 1: Oke dat is heel fijn!

SPEAKER 2: Nou top!

SPEAKER 1: Ja, heel erg bedankt!

SPEAKER 2: Graag gedaan! Heel veel succes

SPEAKER 1: Dank u!

SPEAKER 2: En ja wie weet, tot binnenkort!

SPEAKER 1: Ja het zou leuk zijn maar we moeten maar zien hoe het allemaal loopt

SPEAKER 2: Precies! Oke top dankjewel!

SPEAKER 1: Ja jij ook bedankt!

SPEAKER 2: Oke succes!

SPEAKER 1: Dankjewel, doe!

SPEAKER 2: Doe!

Interviews Canteen Brigade Employee

SPEAKER 2: Daar ben ik

SPEAKER 1: Ja ik hoor je, even kijken, had je de informed consent gevonden?

SPEAKER 2: Ja heb ik ook, even kijken, ja, en het is alleen voor het uh, mijn handtekening is niet wat het geweest moet zijn maar

SPEAKER 1: Nee daar had ik zelf ook al last van haha

SPEAKER 2: haha, even kijken, het zal zo wel goed zijn, het is alleen voor het opnemen ook he? Daar gaat het met name om denk ik

SPEAKER 1: Klopt, klopt

SPEAKER 2: Ja, heb je het gekregen?

SPEAKER 1: Even kijken, ja ik heb hem

SPEAKER 2: Oke, nou helemaal goed

SPEAKER 1: Uhm, nou dan mijn eerste vraag is wat is uw rol in de voedselomgeving op het Bonhoeffer College?

SPEAKER 2: Poeh, uhm ik ben schoolkantine brigadier en ik heb het Bonhoeffer begeleid in de stappen die zij kunnen zetten richting een gezondere schoolkantine.

SPEAKER 1: Oke, uhm welke gezondheid gerelateerde problemen zag u op deze school, als u die heeft gezien?

SPEAKER 2: Nou, daar hebben we het eigenlijk niet echt over gehad. Het is met name dat uh de school graag wil dat leerlingen gezonder leren eten en dat ze dat heel belangrijk vinden, gezonde leerlingen in een gezonde omgeving en dat ik ze daarbij geholpen heb om uh het aanbod zo gezond mogelijk te maken. Of in ieder geval volgens de richtlijnen.

SPEAKER 1: Oke, en hoe zag het eruit zeg maar voor u ze daarmee heeft geholpen?

SPEAKER 2: Oh, nou ja dat is al jaren geleden, wat het gaat eigenlijk, het is ook wel een beetje stap voor stap allemaal, hoe het gaat maar uh, ik weet ook niet zeker of ze nu nog een snoepautomaat hebben maar die zou er bijvoorbeeld uit gaan, dat weet ik dus dat soort stappen maar ook binnen de snoepautomaat zijn stappen gezet, van eerste de grotere snoepen naar nu de kleinere snoepen. Er zijn stappen gezet van wit brood naar volkorenbrood of in ieder geval brood met voldoende vezels erin, dus bruin en water drinken stimuleren dus dat soort stappen zijn er wel gezet.

SPEAKER 1: Oke, en wat is uw mening over de huidige voedselomgeving op het Bonhoeffer College? Dus hoe het nu is?

SPEAKER 2: Nou als die automaat ook weg is dan is die nog weer een stap gezonder dan het was. Volgens mij bieden ze ook nog steeds fruit aan, ja ik bedoel ik ben er niet recent geweest dus het is een beetje lastig om te zeggen van uh, het was natuurlijk ook een beetje voor de coronatijd ook, dus ik uh nou ja dat, ik zit nog even te kijken of ik hier nog iets heb. Nee ik heb hier alleen een prijslijst van broodjes, tosti's, wraps maar dat is van 2017 volgens mij nog het assortiment dus dat is ook wel weer een tijdje geleden natuurlijk.

SPEAKER 1: Maar hoe zag dat assortiment eruit, en wat vindt u daarvan?

SPEAKER 2: Dat ziet er prima uit. Ik bedoel, ze bieden broodjes aan, ze bieden zuivel aan. Ja ik kan nog heel even kijken of ik in de kantinescan of ik daar nog recent iets zie zeg maar om daar iets over te zeggen. Even kijken hoor, nou dat zag er wel goed uit hoor. Je hebt altijd stappen die je kunt blijven zetten natuurlijk.

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: Ik kan ook nog even kijken of ik, uhm, snacks under the stars heet het, deze is van januari. Even kijken hoor. Ja weetje, waar wij naar kijken bij een gezonde schoolkantine is op verschillende punten. Wij kijken naar of er in elke productgroep die een school aanbiedt of daar een betere keuze inzit. Dus bijvoorbeeld in de productgroep brood, dan kijken wij van wordt er bruinbrood aangeboden of wordt er volkorenbrood aangeboden, uhm bied je alleen maar witbrood aan bijvoorbeeld ja dan bied je in die productgroep geen betere keuze aan en dan dien je dat wel te doen, dat is wel een van de voorwaarden. Nou Bonhoeffer biedt in elke productgroep een betere keuze aan dus stel dat jij dranken aanbiedt, en jij biedt zeg cola aan dan moet je ook water aanbieden of een light coladrink. Ik zeg maar wat maar je moet dus altijd in een bepaalde productgroep een betere keuze aanbieden. Daarnaast moet alles wat je presenteert, dus wat je opvallend presenteert, dus wat de leerlingen zien daar moeten betere keuzes liggen. Dus op alle opvallende plaatsen, liggen betere keuzes. En betere keuzes dat zijn zowel schijf van vijf producten als betere keuzes in die productgroep ook. En dat doen zij ook. Nou ze moeten drinken van water stimuleren, dat doen zij ook. En daarnaast moeten ze ook hun gezonde schoolkantine vastleggen in hun beleid, dus op papier of op de website moeten zij communiceren over de gezonde schoolkantine. Die vier punten daar voldoen zij aan, daarnaast als jij een automaat hebt dan dient de bovenste helft dienen betere keuzes te zijn in die automaat dus je mag nog wel iets van koek snoep of chips aanbieden maar dan wel de gezondere opties in die categorie dus wij kijken dan nu naar de hoeveelheid calorieën, onder de 110 calorieën per verpakking is dan een betere keuze voor bijvoorbeeld een snack, dus een zakje popcorn is dan een betere keuze ten opzichte van een zakje Lays chips.

SPEAKER 1: Oke

SPEAKER 2: En uh, die zet je dan ook opvallend neer. Nou bij de kassa daar help je leerlingen om ook gemakkelijker gezonde keuzes te maken dus daar leg je dan voornamelijk fruit of groente neer zodat bij een impulsaankoop leerlingen ook gestimuleerd worden om een gezonde keuze te maken. Daarnaast presenteer je groente en fruit ook aantrekkelijk. Als er een looproute is dan zie je aan het begin van die looproute de gezondere keuzes als eerste, dus de bruine broodjes, bij wijze van spreken die liggen dan daar als eerst en niet de snacks om het zo maar te zeggen. Als je aanprijs acties hebt of bijvoorbeeld een broodje met een drankje voor een bepaalde prijs dan doe je dat ook alleen maar met betere keuzes. Dus bijvoorbeeld je zegt niet vandaag is de witte tosti voor een euro maar je zegt wel vandaag is de volkoren tosti een euro. Of je zegt dus niet een blikje cola met een kaassoufflé maar je zegt een flesje water met een appel of een broodje met een appel, dat. En dan de menu kaart, op het moment dat je een menu kaart hebt zorg je ervoor dat minimaal de helft van wat op je menu kaart staat een betere keuze is, dus veel die broodjes uitschrijven, zo weinig mogelijk de snacks, uh nou ja dat soort voorbeelden. Beeldmateriaal van eten en drinken, we hebben wel gezien dat veel scholen nog werden gesponsord in het verleden door Coca-cola of door

Ola en dan zag je allemaal prullenbakken in de school met het logo van Coca-cola erop, nou dat zien wij dan als beeldmateriaal van eten en drinken met ongezondere keuzes omdat beelden die je ziet, nou ja toch onbewust jou verleiden om daarvoor te kiezen net zoals die grote M langs de snelweg en daar kijken we dan naar en als je automaten in de school hebt staan kijken we ook wat staat er op die automaten. Zijn dat coca cola automaten met groot logo van Coca-cola erop of Mars of zijn dat

neutrale automaten met geen afbeeldingen erop. Dus dat is een beetje waar wij naar kijken en uh, nou ja zoals ik het nu kan zien scoorde het Bonhoeffer op al die punten behalve 1 punt viel af en dat was een aanprijsacte, zij hadden waarschijnlijk die dag een actie van, ik weet het niet meer uit mijn hoofd he, maar van een koek voor een euro of misschien moest er iets op of die kant op. Je hoeft niet aan alle punten te voldoen wil je een gezonde schoolkantine hebben. Voor zilver heb je wat meer ruimte dan voor goud, dat betekend dan ook dat uh, meer dan 80% van je aanbod zeg maar wat je aanbiedt in de kantine betere keuzes moeten zijn en dat als je voor zilver gaat is dit 60% maar het Bonhoeffer zit op 80%. En zij hadden bijvoorbeeld het moment begin dit jaar hadden zij bijvoorbeeld een broodje pulled chicken, diverse belegde broodjes en wraps, wat ik zie is dat die wraps waren niet volkoren maar waren witte wraps. Dus daar kan je dan nog een stap in zetten om die nog gezonder aan te bieden dus om voor wraps te kiezen die, nou ja een bruine wrap of een meergranen wrap of volkoren, dat is afhankelijk van hoe, wij kijken dan naar minimaal 4,5 gram graanvezels en dan noemen we dat een gezondere keuze ten opzichte van eentje die daaronder zit. Daarnaast hadden zij een Sultana fruitbiscuit, vaak zijn sultana's per 3 verpakt dus dat levert best wel veel calorieën, nou daar kan je dan nog kiezen voor een ander alternatief onder de 110 calorieën bijvoorbeeld. Maar dat waren de enige 2 producten zover ik nu kan zien waar zij nou ja, die een uitzondering zijn waar je nog stappen kan zetten naar een betere keuze.

SPEAKER 1: Oke, en wat vindt u ervan als een school ervoor kiest om ook nog producten aan te bieden die misschien niet zo gezond zijn of wat geen betere keuzes zijn?

SPEAKER 2: Nou, ik zie het liefst bij wijze van spreken alleen maar schijf van vijf producten maar het moet wel realistisch zijn natuurlijk. Maar kijk op het moment dat jij een aanbod hebt wat leerlingen helpt om gemakkelijker gezondere keuzes te maken dan geef je ze wel een duwtje in de goede richting om gezonder te kiezen. Dus op het moment dat zij die verleidingen niet hebben kunnen ze die ook niet maken, en dat betekent niet dat ze ze niet maken want ik bedoel er zijn nog genoeg momenten als zij met het openbaar vervoer naar huis gaan, of wat dan ook dat ze misschien wel in de verleiding worden gebracht voor dat soort keuzes maar ook liever daar, in die eetomgeving zien we dat liever niet. We zien liever dat ze gestimuleerd worden om gemakkelijker gezondere keuzes te maken, zowel uit als thuis als op school en school is wel een verplichte omgeving voor leerplicht waar leerlingen naartoe moeten en ze leren ook wat gezonde voeding is in de lessen en dan zou het wel mooi zijn als het ook in de praktijk natuurlijk op de school ook op die manier verkrijgbaar is.

SPEAKER 1: Ja precies, en uh

SPEAKER 2: Dus ja ik vind dat wel heel belangrijk

SPEAKER 1: Ja, dat begrijp ik, en het Bonhoeffer gaf dus aan dat zij nog steeds merken dat scholieren naar de Albert Heijn lopen om ongezonde dingen te halen. Waaraan ligt dat denkt u?

SPEAKER 2: Uh, ik denk aan het beleid van de school mede, dus je kunt natuurlijk beleid maken als school en je kunt pleinbeleid maken, je kunt afspraken maken dat leerlingen niet met grote verpakkingen de school in mogen, je kunt afspraken maken dat er geen energiedrankjes de school in mogen komen. Nou ik denk dat je daar gewoon echt duidelijke afspraken over kan maken net zoals bij een pizzeria ga je ook niet met je Chinese eten naar binnen en andersom dus daar kan je gewoon afspraken over maken en dit is het eetconcept om het zo maar te zeggen van de school. En tuurlijk kan je je eigen brood meenemen van huis en iedereen zijn eigen boterhammen maar zodra daar echt grote zakken chips, koek, snoep de school inkomen dan mag je daar als school best regels over maken.'

SPEAKER 1: Ja, want ik heb op dit moment dus nog geen gesprek gehad met iemand van het Bonhoeffer zelf maar weet u toevallig of ze daar bepaalde afspraken al over hebben?

SPEAKER 2: Nou we kunnen even snel op hun website kijken. Even kijken, ze hebben wel afspraken over de gezonde schoolkantine maar ik weet niet specifiek over, even kijken hoor, misschien hier, lees meer over de gezonde schoolkantine, oh die URL werkt nu niet. Nou als het goed is moet er wel iets staan. Ik zie nu alleen maar schoolkantine schaal 2017 uh, zij hadden wel altijd iets over de gezonde school en de gezonde schoolkantine op hun website staan dus ik weet niet, want dat is dus in principe ook 1 van de voorwaarden om een gezonde schoolkantine te mogen zijn. Ik zie het zo even 1,2,3 niet, meestal hebben ze dat dan wel in hun schoolgids of in hun, ze hebben hier alleen lees meer over de gezonde schoolkantine. Nee die link is weg dus ik kan daar nu, ik kan nog kijken in mijn systeem of ik nog ergens hun beleid zie staan. Voedingsbeleid 2017 heb ik hier. Nou ze hebben hier wel verdere ambities, uhm leerlingen studenten ouders en docenten meer betrekken bij het aanbod, verdere voorbereiding van de lessen over voeding waardoor er meer bewustwording wordt gecreëerd bij leerlingen. Duidelijk regelgeving die bij alle leerlingen en medewerkers bekend is over grootverpakkingen, snacks en energiedrankjes in de school. Ik heb geen idee hoe het er nu voor staat en hoe ze daar mee bezig zijn.

SPEAKER 1: Nee precies maar dat is wel interessant dan, dat kan ik dan de directrice nog vragen tijdens de interviews.

SPEAKER 2: Ja zeker, ik denk dat dat een hele goede vraag is en ook hoor, ik bedoel die eetomgeving op school, ik bedoel je kunt als school natuurlijk ook tips geven van wat voor eten neem je mee. Mag er gegeten worden in de klas ja of nee, mag je een bidon met water meenemen in de klas, stimuleer je het drinken van water en mag je dus wel een flesje water in de klas gebruiken. Schoolfeesten, hoe denken we daar over als school, als we op studiereis gaan, waar stoppen we dan te eten tussendoor of als docenten moeten overwerken van welke partijen mogen ze dan eten bestellen. Docenten die trakteren in de klas of in de lerarenkamer, geven ze zelf het goede voorbeeld. Ja dat zijn natuurlijk allemaal dingen die je, draagvlak maar ook de bespreekbaarheid, wordt het ook uitgedragen in de school, die gezonde school, of ligt het bij 1 persoon of ligt het bij meerdere personen.

SPEAKER 1: Ja, precies

SPEAKER 2: Dus ik denk dat dat heel belangrijk is voor een gezonde school en een gezonde schoolomgeving.

SPEAKER 1: Ja, ja

SPEAKER 2: Ik bedoel het gaat zowel om het aanbod, de uitstraling maar ook over ja, welk beleid hanteer je als school.

SPEAKER 1: Ja dat is denk ik ook heel belangrijk.

SPEAKER 2: Dus als iedereen gewoon naar buiten mag en alles mee mag nemen en uh, ja dan, en wat is dan de manier hoe je daarop toeziet.

SPEAKER 1: Ja precies, dan wou ik het nog even specifiek hebben over de gezonde schoolkantine. Wat is uw mening over de gezonde schoolkantine?

SPEAKER 2: Hoe bedoel je?

SPEAKER 1: Wat u van het concept vindt

SPEAKER 2: Ja, ik vind dat echt een heel belangrijk concept en ik hoop echt dat alle kinderen op school zien en leren dat, ja ik gun ook gewoon al die jongeren een gezonde omgeving om in op te groeien. Dat ze dat leren maar dat ze dat ook zien.

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: Ik denk dat dat, ja dat is gewoon zo belangrijk. Dat ze niet continu verleid worden door allerlei ongezonde keuzes die ze kunnen maken maar dat het ze gewoon heel makkelijk wordt gemaakt om die gezonde keuzes te maken, dus ik vind het concept de gezonde schoolkantine echt enorm belangrijk.

SPEAKER 1: Oke, en wat denkt u dat scholieren van de kantine vinden?

SPEAKER 2: Uh, op het Bonhoeffer of in het algemeen?

SPEAKER 1: Uh, beide eigenlijk

SPEAKER 2: Nou ik denk dat ze blij zijn dat er iets verkrijgbaar is op het moment dat je je brood bent vergeten en dat zij ook wel zoiets hebben van regel het maar voor mij. Jullie grote mensen weten wel hoe het moet, regel het maar voor mij maar op sommige vlakken, als er veranderingen doorgevoerd moeten worden, ja dan is het soms ook wel fijn om draagvlak te hebben bij de leerlingen en dan is het zaak van hoe krijg je dat draagvlak bij de leerlingen en hoe kunnen ze daar ook over meedenken. Dat gaat het niet eens misschien zozeer bij de leerlingen gelijk om gezond maar misschien kun je ze wel pakken met het woordje duurzaam

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: Dat kraanwater gewoon duurzamer is dan een flesje water kopen bijvoorbeeld of kunnen we hier op school ook een watertappunt krijgen. Dat soort dingen, dat ze daarover mee kunnen denken. Dus ik denk dat dat soort dingen wel heel belangrijk zijn voor leerlingen en op het moment dat er veel schijf van vijf in een kantine verkrijgbaar is ja dan is een kantine ook al snel duurzaam zeg maar. Ja koek, snoep en chips zijn niet heel duurzaam zeg maar. Dus ja, nee ik denk dat dat jongeren het ook wel belangrijk vinden maar die denken natuurlijk wel aan korte termijn die denken niet zozeer lange termijn.

SPEAKER 1: Nee, en heeft u bij de keren dat u scholen heeft geholpen bij het invoeren van zo'n kantine, heeft u gezien hoe scholieren reageren op zo'n kantine?

SPEAKER 2: Uh, oh ja, het is ook een beetje verschillend. Hangt er ook vanaf of ze zelf mee mogen werken in de kantine. Sommige scholen werken leerlingen mee en dan zijn ze ook heel trots op wat ze hebben gemaakt en dat dat verkocht wordt en dat iemand anders dat eet. Ja, natuurlijk is er ook wel eens weerstand dat ze zeggen van uh, ja als er nou een automaat de school uit gaat, waarom gaat de automaat de school uit maar ja, je hebt elk jaar weer nieuwe leerlingen, elk jaar weer nieuwe brugklassen en die weten niet beter. Ik bedoel die komen van een basisschool waar nooit eten en drinken is geweest, die kwamen in de klas anders nam je het zelf mee en ja die komen opeens op school en er is een automaat en er is een kantine, je ziet ook vaak wel dat die brugklassers, het eerste zo'n kantine gaan ontdekken bij wijze van spreken. Dat de ouderejaars daar ook alweer anders mee omgaan.

SPEAKER 1: Ja, omdat het voor hun natuurlijk allemaal nieuw is

SPEAKER 2: Ja klopt, nou ja en ook wel afhankelijk van wat voor school he, als je een VWO of een Gymnasium hebt of een VMBO, ik bedoel dat zijn ook wel verschillende doelgroepen die je daar ziet.

Wij zien op VWO soms wel bij wijze van spreken broodjes zalm en op een VMBO zie je dat minder snel. Ja, dat is toch een beetje gek misschien om te zeggen maar ja.

SPEAKER 1: Nee, ik begrijp wel wat je bedoelt. En zijn er ook knelpunten rondom de gezonde kantine?

SPEAKER 2: Uh, ja hoor als er niet genoeg draagvlak is of als het maar aan 1 persoon hangt. Ja scholen moeten natuurlijk ook zelf intrinsiek gemotiveerd zijn en je ziet nu soms nog wel dat het niet altijd heel erg, ze krijgen nu ook een schaal of een beloning, maar op het moment dat die beloning weg zou vallen ben ik ook wel benieuwd hoe dat in de praktijk gaat. Dat uh, ja, ik denk dat draagvlak en intrinsieke motivatie om gewoon met die gezonde school of gezonde schoolkantine aan de slag te gaan, ja dat kan je zien als een knelpunt maar natuurlijk ook als een positief punt, ik bedoel, als er veel motivatie is en draagvlak dan gaat het weer de andere kant op maar het is ook wel een continue proces want het is niet zo van joh we hebben geen gezonde schoolkantine en we zijn klaar want ik bedoel je moet wel elke dag weer dat aanbod maken en ik bedoel als jij schijven met watermeloen hebt en die lopen echt heel goed en iedereen wil dat hebben en jij denkt ik ga dat niet uit mijn assortiment halen ja, dan kan je in de winter raar staan te kijken dat opeens niemand dat meer koopt. Dus je moet daar wel ook mee bezig blijven en nou ja zoals nu met corona zie ik ook wel dat op sommige scholen heb je ook cateraars en dat daar ook wel ontwikkelingen in zijn, dat er apps ontwikkeld worden om je bestellingen te kunnen doen die dan in de klas geleverd worden want waarschijnlijk mogen de leerlingen zelf niet meer door de school heen lopen de eerste tijd. Nou ja dus daar zijn ook wel ontwikkelingen in te zien. Dus ja, knelpunten, dat is misschien een knelpunt, of juist een kans.

SPEAKER 1: Ja, precies en uhm, welke veranderingen zien jullie als het voedingscentrum in het gedrag van scholieren als een gezonde schoolkantine wordt ingevoerd op een school?

SPEAKER 2: Nou ja, dat het aanbod gezonder is.

SPEAKER 1: Maar zien jullie ook veranderingen in het gedrag van scholieren?

SPEAKER 2: Ja dat meten wij eigenlijk niet. Wij meten niet hoezeer het gedrag, of doen we dat wel. Ja we zullen er vast wel eens een onderzoek naar gedaan hebben hoor, dat weet ik eigenlijk zo niet. Maar dat is ook heel lastig want dan moet je eigenlijk, ze eten namelijk niet alleen uit die kantine, dus dat is best wel lastig maar je ziet wel dat op het moment dat het aanbod gezonder is dat de leerlingen ook gezondere keuzes maken. Kijk als er alleen maar bruinbrood verkrijgbaar is kiezen ze ook alleen maar voor bruinbrood. Er zijn ook scholen die gratis fruit uitdelen, nou omdat er gratis fruit is wordt er ook weer fruit gegeten dus ja dan zie je wel echt veranderingen naar gezond. Op het moment dat er een watertappunt is zie je wel dat steeds meer leerlingen water gaan drinken dus op dat vlak wel ja. Ze zien gezonder dus op het moment dat er gezonder is zul je ook gezondere keuzes maken

SPEAKER 1: Ja dat is zo, en uh hoe zou u het aan studenten verkopen dat er grotendeels gezonde voeding wordt aangeboden op school?

SPEAKER 2: Nou ik zou het gewoon doen, ik denk als je, ja gewoon doen denk ik ja want hoe meer je communiceert hoe meer weerstand je misschien kan gaan krijgen, of niet. Nog een keer wat was nou je vraag?

SPEAKER 1: Hoe zou u het aan leerlingen verkopen dat er grotendeels gezonde voeding wordt aangeboden op school?

SPEAKER 2: Nou het gene dat ik ook nog wel zou doen als school is erover communiceren, dus bijvoorbeeld een keer wist u dat in een nieuwsbrief of een broodjeswedstrijd in de school en degene die het lekkerste broodje wint die wordt ook verkocht in de kantine uh, op die manier dat je die leerlingen er echt bij betrekt. Ik denk dat dat wel iets is dat je nog ja, wat je zou kunnen doen zeg maar. Is dat een beetje wat je bedoelde?

SPEAKER 1: Ja, zo bedoelde ik het inderdaad.

SPEAKER 2: Ja of wat ik ook altijd wel voorstel is om een werkgroep te starten op school, waar dus ook docenten, een leerling, een cateringmedewerker uh, nou ja directie eventueel dat je gewoon een groep bij elkaar hebt om met elkaar erover te praten en om te zeggen van goh welke stappen kunnen we nog zetten, in principe ben je nooit klaar, kijk op het moment dat leerlingen naar buiten gaan, naar de supermarkt kun je je ook afvragen van is onze kantine eigenlijk wel gezellig genoeg, willen ze hier wel blijven, hebben we goeie wifi, hebben we wel leuke muziek, kunnen we een DJ in de pauze laten draaien zodat iedereen binnen blijft, kunnen we workshops geven, kan de sportdocent met een aantal leerlingen in de pauze een basketbal competitie houden, he wat kan je met elkaar bedenken om de leerlingen wel binnen te houden, dus daar zijn natuurlijk nog wel veel stappen in te zetten. En ook met ze in gesprek te zijn van goh, waarom ga je eigenlijk naar buiten, want soms is het helemaal niet het eten en is het juist meer het vervelen of het waarom ze dan eten gaan halen en dan gaat het ze meer om het loopje, even naar buiten even uit de omgeving, misschien zit er een school in de buurt waar net een ander vriendje of vriendinnetje opzit die ze even willen zien of even weg bij de leraren of ik zeg maar wat. Dat is wel belangrijk om achter te komen van goh wat vinden die leerlingen nou daarvan, waarom gaan ze eigenlijk naar die supermarkt. Kun je daar iets mee doen.

SPEAKER 1: Ja precies, dit zijn ook wel dingen die ik ook wel in de vragenlijst heb opgenomen.

SPEAKER 2: Ja ik denk dat dat heel belangrijk is om te achterhalen en ook, weet je ik heb ook wel scholen gehad die hebben hun pauzes verkort. Die hadden eerst 30 minuten en die hebben nu nog 15 of 20 minuten waardoor en nu niet eens tijd meer is om naar de supermarkt te gaan, het is niet alleen het ongezonde eten wat ze kopen maar ook de overlast in de buurt, de rommel die ze achterlaten uh, weet je dus het is wel meer dan of het stelen in de winkel en bij de supermarkt is het ook nog zo dat op het moment dat er opeens 20 kinderen tegelijk komen, ja die moeten allemaal in 10 minuten weer buiten staan want de les begint weer, geeft dat ook een enorme druk op de kassa op dat moment dus soms vinden supermarkten het ook eigenlijk helemaal niet zo fijn. Ja maar het is wel belangrijk om er met elkaar ook over te blijven praten en die omgeving gezonder maken voor zowel het aanbod maar ook de acties, ik bedoel als de snackbar om de hoek van de school een actie doet van 2 frikandellen voor een euro en die deelt daar bonnetjes voor uit ja dan is het ook wel zaak om even met de gemeente te overleggen van he, sowieso ook met die snackbar van joh we zijn bezig met onze leerlingen te leren wat gezonde voeding is en gaan jullie dat doen, hoe kunnen we hier samen wel iets mee.

SPEAKER 1: Ja dat is begrijpelijk

SPEAKER 2: En ook de gemeente die heeft daar ook wel een rol in, als die een vergunning verstrekt voor een pizzakoerier die wel op het schoolplein mag komen of een foodtruck die op het schoolplein mag komen of vlak om de hoek bij de school, ja dan wordt die omgeving natuurlijk ook niet veel gezonder van, dus uhm, ja beetje dat idee denk ik.

SPEAKER 1: even kijken, dan ben ik eigenlijk alweer bij mijn laatste 2 vragen, en dat gaat echt over suggesties. Heeft u nog suggesties voor verdere verbetering van de gezonde schoolkantine op het Bonhoeffer college?

SPEAKER 2: Nou in ieder geval het beleid op hun website. Informatie op hun website over de gezonde schoolkantine, ik kan het nu even niet vinden dus ik denk dat dat misschien nog beter kan of zie ik het hier, uh, nee heel misschien hier, nee ik zie het nu niet zeg maar op hun website staan dus dat zou nog iets kunnen zijn, beter communiceren over de gezonde schoolkantine op hun website, dat is misschien nog iets want ik meen mij te herinneren dat ze dat wel altijd op hun website hadden staan. Nu zie ik dat niet meer terug dus dat zou een tip kunnen zijn. Uhm, ja gewoon blijven doorgaan ja, ik kan het niet zo goed, ja weet ja, dat weet ik zo even niet voor het Bonhoeffer maar stel dat jij 48+ kaas aanbiedt ja dan kun je nog een stap zetten naar broodjes met 30+ kaas. Of als jij niet al je broodjes belegd met sla tomaat en komkommer kun je er ook voor kiezen om wel alle broodjes te beleggen met sla tomaat en komkommer. Ja dat zijn hele kleine stapjes maar daarmee maak je je assortiment natuurlijk wel gezonder

SPEAKER 1: Ja dat klopt

SPEAKER 2: Als jij soep biedt op school en die soep haal je uit een pak en daar zit heel veel zout in kun je er ook voor kiezen om een soep te maken met zoutarme bouillon of nog meer groente in die soep dus op die manier kan je als school wel stapjes zetten om het aanbod steeds gezonder te maken.

SPEAKER 1: Ja, ik had ook gelezen dat er vanaf september 2020 een overgangsperiode is, klopt dat?

SPEAKER 2: Ja, ja

SPEAKER 1: Wat betekend dat dan voor het Bonhoeffer?

SPEAKER 2: Die begint dus nu he, die overgangsperiode, maar dat is dus dat voorbeeld van 48+ kaas naar 30+ kaas, van de zoute soep naar minder zoute soep, van nou ja halvarine op de broodjes smeren in ieder geval dat je dat actief aanbiedt, omdat er vitamine A en D inzit, dat soort dingen zijn wel tips voor het Bonhoeffer. De dranken is onder de 4 calorieën is een betere keuze en nu is het nog onder de 30 calorieën per 100 ml. Bonhoeffer biedt volgens mij een Dubbelfriss drank aan en een O2 life drank, ja dat zijn dan dranken die nou ja aangepast kunne worden naar dranken onder de 4 calorieën.

SPEAKER 1: Dus dat zijn eigenlijk net die kleine stapjes naar nog gezonder zeg maar

SPEAKER 2: Ja, klopt. Ze hebben volgens mij geen snoepautomaat meer, ik weet niet of jij daar al iets over weet.

SPEAKER 1: Nee, ik ben er 1 keer geweest maar toen begon het hele Corona gedoe, dus nee toen heb ik er eigenlijk niet op gelet dus nee dat weet ik eigenlijk niet, maar ik denk het niet want ik heb contact gehad met mevrouw Otter en zij heeft toen de vragenlijst doorgenomen en toen had ik er ook een vraag instaan over wat scholieren dan kochten in de kantine met een paar suggesties en daar stond snoep en koek tussen en toen zei ze volgens mij, snoep verkopen wij helemaal niet hier. Dus ik denk niet dat ze dat nog hebben.

SPEAKER 2: Dus nou ja weet je, zij hebben al zulke mooie stappen gezet daarin dus ja, maar ja ik bedoel deze school heeft zijn aanbod gewoon al heel goed voor elkaar maar ook dan kan je nog wel wat stappen zetten maar dat is ook wel een beetje kijken met elkaar hoe hou je het vol een beetje gemotiveerd, dat is belangrijk.

SPEAKER 1: En heeft u voor het Bonhoeffer nog andere suggesties om de voedselomgeving te verbeteren, dus dat hoeft dan niet alleen de kantine te zijn maar dat kunnen ook andere dingen zijn.

SPEAKER 2: Ik zou eventjes naar dat beleid kijken, hoe hun beleid eruitziet en nou ja eventueel welke afspraken of regels daar ook in staan en hoe ze over hun beleid communiceren richting ouders, leerlingen maar vooral ook nieuwe leerlingen, uh, kijk je kan ook zeggen alle nieuwe leerlingen die hier op school komen die krijgen van ons standaard een foldertje met ons voedselbeleid zeg maar en een dopper, ik zeg maar wat. Maar je kan ook zeggen wij vinden het thema voeding op onze school zo belangrijk wij gaan ook eens een keer een voorlichtingsavond voor ouders geven. We uh, ja de recepten van onze broodjes staan ook op de website, daar kun je natuurlijk allemaal dingen mee doen en bedenken, van hoe houd ik het thema voeding in de school levendig en welk lesprogramma geven wij aan de leerlingen dat je bijvoorbeeld ook weet wat je eet, maar ook als school van he, op het moment dat er kinderen zijn met overgewicht op onze school, hoe gaan we daar mee om, is daar een signaleringmanier voor en een verwijsstructuur. Wat doen we daarmee, zetten wij in onze schoolgids ook contactgegevens van een diëtist of van de GGD of van sport, ja op vlak van educatie kan je nog het een en ander doen. Op het vlak van signalering, nou ja en dan de omgeving en dat is dan die fysieke en sociale omgeving. Dat is dan je kantine en hoe je met elkaar omgaat. Dus ik denk dat dat, ja een beetje die kant op.

SPEAKER 1: Oke, ja, dit waren alle vragen vanuit mijn kant, heeft u nog iets toe te voegen of iets waarvan u denkt dit is misschien nog interessant of zoiets?

SPEAKER 2: Wat zal ik zeggen, nou ik denk gewoon dat ze heel goed bezig zijn en dat ze altijd nog stappen kunnen zetten. Ook met betrekking tot 2020 die overgangsregeling dat de criteria wat strakker worden maar uh uiteindelijk zijn ze gewoon al heel goed bezig ja, en ze presenteren alle gezonde keuzes vooraan, ze helpen de leerlingen om gemakkelijker gezondere keuzes te maken, prijs kan soms nog iets zijn waardoor leerlingen sneller voor iets kiezen, dat is nog een mogelijkheid maar ja, ik denk dat ze hartstikke goed bezig zijn.

SPEAKER 1: Oke, fijn!

SPEAKER 2: Ja, het is wel 1 van de voorbeeldscholen denk ik, ook omdat ze geen snoepautomaat hebben. Dat helpt gewoon enorm. En ze zijn zelf gewoon enorm enthousiast, ze willen zelf ook.

SPEAKER 1: Dat scheelt natuurlijk ook al een hoop.

SPEAKER 2: Ja, ik bedoel en als je zelf het thema erg belangrijk vindt dan ga je ook stappen zetten en uh, ja als je dat niet ziet dan wordt het natuurlijk veel lastiger dus, nee ze doen het gewoon hartstikke goed en wat ik zeg je kan natuurlijk altijd stapjes blijven zetten en nou ja die gezonde keuze de gemakkelijke maken voor die leerlingen nou daar zijn ze hartstikke goed mee bezig. Dan kan je nog in je uitingen kun je dat nog wat meer doen, acties. En beelden, posters in de school van groente en fruit maar volgens mij hebben ze dat ook.

SPEAKER 1: Ja volgens mij heb ik dat wel gezien inderdaad.

SPEAKER 2: Ja ze zijn echt goed bezig, en dan als zij dus zien dat leerlingen naar buiten vertrekken ja, dat is dan iets om nog eens te bekijken van hey wat kunnen we daaraan doen en wat kunnen we doen aan de producten die ze mee de school in nemen. Iets duidelijkere afspraken over maken en dat ook handhaven en gewoon je normen aangeven als school van wat wil je als school, wat vind je als school belangrijk daarin en nou ja dat je dan op schoolfeesten en open lesmiddagen niet opeens Coca cola tevoorschijn haalt of koeken of Engelse drop bij Engels, en andere snoepjes bij Duits, ik noem allemaal maar op, ik bedoel geef dan ook meteen het goede voorbeeld, ik denk dat je op die manier die omgeving, met nudges, gewoon steeds gezonder kunt maken, dus kleine duwtjes in de

goede richting. Zonder het ook heel erg op te leggen, ik denk dat je daar de leerlingen en docenten zelf ook heel erg mee helpt. Heb je zelf nog dingen waar je aan denkt?

SPEAKER 1: uhm, nee ik vind het heel interessant om inderdaad te horen over dat beleid en daar had ik zelf misschien dan nog helemaal niet zo over nagedacht, dus ja ik heb dan volgende week het gesprek met de directrice dus ik denk dat dat wel hele interessante dingen zijn om te bespreken en verder had ik zelf ook al wel het idee dat zij het best wel goed doen, want ik heb de kantine ook gezien en veel fruit en water aangeboden ja, dus nee op dit moment denk ik dat dit het was.

SPEAKER 2: Ja, ik zit ook even te denken van wat kan ik nog zeggen. Of waar heb je nog wat aan, of waar kan ik je nog mee helpen. Heb je onze website al helemaal uitgepluisd?

SPEAKER 1: Ja, grotendeels ja.

SPEAKER 2: Daar staan ook wel voorbeeld brieven op die scholen naar gemeentes kunnen sturen of naar de snackbar of supermarkt om aan te geven dat ze bezig zijn met een gezonde schoolkantine. Ze kunnen posters bij ons op de website bestellen. We hebben een facebookpagina waar scholen ervaringen uit kunnen wisselen, dit is een besloten pagina. Dat soort dingen, voor inspiratie en zo kan dat wel helpen. De vragenlijst hoe je leerlingen betreft en we hebben ook wel een voorbeeld beleid op de website hoe dat eruit zou kunnen zien. Soms helpt het scholen om ook eens met andere scholen in contact te komen doen wij ook wel eens, helpen wij ze ook mee. Nou ja zoals nu met corona denk ik dat scholen ook over contactloos betalen moeten gaan nadenken, dat kan ook helpen op het moment dat jij op school alleen met cash kan betalen en in de supermarkt met pin, ja dan de vraag waarom gaan ze naar de supermarkt, zou dat best een antwoord kunnen zijn van zo'n leerling. Dat zijn dan punten die daaruit naar voren kunnen komen. De kantinemedewerkster heeft geen handschoentjes aan, ik zeg maar wat, het is niet hygiënisch hoe ze werkt. Soms zijn er hele andere beweegredenen waarom iemand wel of niet voor iets kiest. Dat is wel goed om te achterhalen. Dus dat eigenlijk een beetje. Je kent de website wel he van ons?

SPEAKER 1: Ja die ken ik!

SPEAKER 2: Over de gezonde schoolkantine, je hebt ook nog de richtlijnen gezondere eetomgeving, had je daar al eens van gehoord?

SPEAKER 1: Ja, volgens mij heb ik die ook een keer gezien inderdaad.

SPEAKER 2: Daar kan je ook altijd nog wat dingen uithalen, is misschien ook nog wel leuk. Heb je nog tips voor ons?

SPEAKER 1: Uhm, voor nu eigenlijk nog niet, maar dat komt u bent mijn eerste interview, dus ik heb nog niet echt met andere stakeholders gepraat maar ik wou u wel vragen, stel ik ben iets vergeten of ik kom iets interessants tegen, kan ik dan contact met u opnemen nog een keer?

SPEAKER 2: Ja, natuurlijk, bel gewoon of mail even, ik help je graag. Als je even iets tegen het licht wilt houden of als je wil weten hoe denk jij hierover of hoe moet ik dit zien of wat dan ook, neem rustig contact met me op. Ja natuurlijk!

SPEAKER 1: Oké, dat is erg fijn om te weten!

SPEAKER 2: Maar het is gewoon een superleuk project en het is erg belangrijk!

SPEAKER 1: Ik moet zeggen ik vind het ook erg interessant! Dat scheelt natuurlijk ook al.

SPEAKER 2: Jongeren zijn natuurlijk wel de toekomst dus als ze op school al leren gezond te eten, dan nemen ze dat wel mee in de rest van hun leven. En dan is het wel fijn als de school daar het goede voorbeeld in geeft.

SPEAKER 1: Ja zeker!

SPEAKER 2: Dus neem gerust contact met mij terug op, geen enkel probleem

SPEAKER 1: Helemaal goed

SPEAKER 2: Nou hartstikke goed, heel veel succes!

SPEAKER 1: Ja, u heel erg bedankt!

SPEAKER 2: Graag gedaan!

SPEAKER 1: Fijne dag nog!

SPEAKER 2: Dankje, doei!

SPEAKER 1: Doei!

Interview GGD employee

SPEAKER 2: Hallo!

SPEAKER 1: Hoi!

SPEAKER 2: Hoor jij mij?

SPEAKER 1: Ja, ik hoor je!

SPEAKER 2: Ah fantastisch!

SPEAKER 1: Ik zal mezelf even kort voorstellen, ik ben dus Fleur, ik ben 21 jaar op dit moment en ik doe de master Health Sciences op de UT. Daarvoor doe ik dus nu mijn afstudeeronderzoek bij het Bonhoeffer college en van hen kwam eigenlijk de vraag uh, zij hebben al een gezonde kantine maar zij zien nog steeds scholieren die naar de Albert Heijn gaan, naar de Mc Donalds. Dus van hen kwam eigenlijk de vraag om te kijken van kunnen wij nog iets veranderen aan onze voedselomgeving uhm, om nog meer scholieren gezond te laten eten dus ik breng nu de huidige voedselomgeving in kaart en vanuit daar wil ik dan suggesties geven voor verdere verbetering.

SPEAKER 2: Oké, Leuk! Ik ken de locatie zelf niet in de zin van het is niet een school die wij recent begeleid hebben of een school die meedoet aan het gezonde schoolprogramma maar misschien kun je het daar ook eens over hebben van goh waarom hebben ze dat nog niet gedaan en die mogelijkheden benut, ja.

SPEAKER 1: Oké!

SPEAKER 2: Dus, je hebt vragen voor mij klaarliggen of?

SPEAKER 1: Ja ik heb wel een aantal vragen. Ten eerste, wat is uw rol/functie die u uitvoert en wat heeft dit voor betrekking op de voedselomgeving op scholen?

SPEAKER 2: Oké, nou ik werk bij GGD Twente, als adviseur gezondheidsbevordering en een deel van de vele taken die ik daar heb, want ik hou me eigenlijk met allerlei vraagstukken rondom gezondheid en gedrag bezig, en 1 van de taken daarbinnen is me bezighouden met de gezonde school aanpak en dan ben ik ook gezonde school adviseur. Dus mensen die meedoen aan dat programma, of scholen die meedoen aan dat programma die adviseer ik over hoe zij kunnen werken aan de gezondheid van hun leerlingen en dat kan gaan over voeding maar ook over sport en bewegen, welbevinden, uh nou ja noem maar op ja.

SPEAKER 1: Oké, en uh welke gezondheid gerelateerde problemen ziet u vaak op middelbare scholen?

SPEAKER 2: Nou, we zijn op het moment toevallig onderzoek aan het doen, we hebben gezondheidsmonitor jeugd. Dat is een monitor die we iedere 4 jaar afnemen als GGD en dan vragen we klas 2 en klas 4 om een hele lange vragenlijst in te vullen en uit die vragenlijst signaleren wij natuurlijk allemaal problemen die er zijn. Die vragenlijst gaat heel breed, dus dat gaat ook over hoe kinderen in hun vel zitten, drugsgebruik, ongewenste seksuele ervaringen. Maar ook gewoon fysieke gezondheidsproblemen en gerelateerd natuurlijk aan jou topic is iets wat we vaak signaleren op scholen, ja de laatste monitor is alweer 4 jaar geleden maar we monitoren natuurlijk als jeugdgezondheidszorg ook hoe het verder met de leerlingen gaat en overgewicht is wel iets wat we vaak signaleren maar ook bijvoorbeeld wel andere eetproblematiek. Ondergewicht moeten we natuurlijk ook niet vergeten want we hebben altijd over overgewicht want dat is de reden dat we dan

aan de gezonde school moeten werken maar er zijn ook leerlingen met ondergewicht of gewoon inadequate voeding die gewoon geen gezonde voedingsstoffen over de dag naar binnen krijgen en zich voeden met chips of anders lekkers maar ja, dus dat zijn eigenlijk ja gerelateerd aan voeding de grootste problemen die we zien. En verder natuurlijk ook wel dingen als weinig bewegen, stress, uh ja dingen rondom alleen voelen, dat soort dingen vragen we ook allemaal uit. Je kan als je zoekt op twentsegezondheidsverkenning.nl alle rapporten terugvinden en ook alle cijfers die we hebben verzameld. Dus als je over Twente wilt weten hoe het is of zelfs over Enschede specifiek gebied dan kun je dat daar achterhalen.

SPEAKER 1: Oké, dat is handig! En wat doet uw organisatie allemaal om gezonde voeding onder scholieren te stimuleren?

SPEAKER 2: Mijn organisatie als GGD, uh, wij doen natuurlijk een heleboel, wij, onze grootste afdeling is de jeugdgezondheidszorg en dat betekend, die volgt natuurlijk de kinderen tot ze 19 worden. En daarin monitoren wij de gezondheid, dus hoe gaat het nu met de ontwikkeling, de eerste keer, nou je kan het je waarschijnlijk niet meer herinneren maar de eerste keer dat jij ooit met ons in contact bent geweest is op het consultatiebureau geweest vlak na de geboorte en vanaf dat moment willen we voor ieder kind monitoren van hoe gaat het, en we geven natuurlijk de vaccinaties maar ook hoe groeit het kind, uh gaat het gehoor en het zicht goed maar ook gaat de gewichtsontwikkeling goed en voedingsadviezen. Dat doen wij eigenlijk door de hele jeugd heen en dat stopt eigenlijk, die verantwoordelijkheid, als kinderen 19 worden dan stoppen wij met het monitoren. Nou je vraag was natuurlijk wat doen jullie dan allemaal om aan gezonde voeding te werken. Dat is het stukje individuele zorg die we geven, tegelijkertijd doen we ook een stukje collectieve preventie en dat is de gezonde school aanpak, dus daarin proberen we scholen te stimuleren om te kiezen voor die gezonde schoolkantine maar vooral om op eigenlijk 4 pijlers actief te zijn, want die gezonde schoolkantine hoort bij de omgeving maar bij een gezonde omgeving hoort natuurlijk ook nog meer. Daar hoort ook de snoepautomaat maar ook een omgeving waarin je lekker kan bewegen, relaxt kan eten dat soort dingen allemaal. Maar we willen ook dat scholen wat doen aan educatie, dus lesprogramma's en daarin kiezen voor goede onderbouwde lesprogramma's over het thema voeding zodat kinderen ook leren waarom dat eigenlijk allemaal is. We willen dat ze iets doen op beleid, dat is ook een hele belangrijke pijler want als een school het niet borgt in het beleid dan doe je 1 periode wat en dan zakt het daarna weer in en het moet natuurlijk eigenlijk ja, structureel zijn. Dus dat zijn eigenlijk educatie, beleid, en de laatste pijler waarvan we zeggen daar moeten scholen ook iets op doen is signalering, dus dat scholen ook afspraken maken dat als zij dingen signaleren rondom voeding, en dat kan dus zijn overgewicht, ondergewicht, eetproblemen, inadequate voeding dan moet er een structuur zijn waarop die zorgen worden besproken dus uh, dat zijn eigenlijk de belangrijkste pijlers die er zijn en ook daar is een website, degezondeschool.nl die heb je vast al gezien want ik zie je knikken.

SPEAKER 1: Ja klopt!

SPEAKER 2: Scholen kunnen dan ook een themacertificaat halen dus op het moment dat ze aan al die eisen voldoen en dat goed gedaan hebben dat gaat het voedingscentrum controleren en dan mag die school zichzelf een gezonde school noemen en dan mogen ze dat ook in een, hoe zeg je dat, een bordje op de deur en dan ja, ze kunnen daar ook een stukje subsidie voor krijgen. Wat we verder ook nog doen is proberen scholen te stimuleren om van allerlei andere regelingen en mogelijkheden gebruik te maken, jong leren eten is een hele belangrijke, daarin kunnen scholen maar dat is meer voor basisonderwijs, geld krijgen voor uitjes naar uh een boerderij of een moestuin in de klas maar ja dat is dus echt weer een basisonderwijs subsidie en soms liggen er ook nog andere kansen om iets te

doen met subsidies en daar proberen we dan scholen een zetje in de rug te geven van maak daar gebruik van.

SPEAKER 1: Oké, en heeft het Bonhoeffer ook dat vignet gezonde school?

SPEAKER 2: Volgens mij niet.

SPEAKER 1: Dus dat zou nog iets kunnen zijn waar ze nog naar zouden kunnen kijken zeg maar?

SPEAKER 2: Ja we kunnen het even nazoeken, wacht even, ik ga even mijn scherm met je delen, zoeken we het gewoon even samen na. Ik laat je even, dit is trouwens de Twentse gezondheidsverkenning zie je?

SPEAKER 1: Oh ik ben al eens op deze site geweest!

SPEAKER 2: En hier zie je al die cijfers, nou dit is eigenlijk waar we voor alle leeftijdsgroepen alle monitors die we hebben, want we hebben ze ook voor volwassenen en ouderen en hele jonge kinderen, hiervoor zamelen we al die cijfers in. Dus als je bijvoorbeeld iets over leefstijl zou willen weten of gewicht en uh je zeg ik wil jongeren klas 2 VO weten van het VMBO, nou dan kun je hier zien hoeveel ernstig of overgewicht er zeg maar is, nou op die manier leggen we dat vast dus dat is wel heel erg fijn. Uhm, even kijken gezonde scholen Nederland. We hebben heel veel scholen in Twente en ik moet ze allemaal begeleiden uh, en in totaal zijn dat zo'n 400 scholen dus ik weet niet altijd helemaal uit mijn hoofd uh, welke scholen er nou wel inzitten en welke niet, maar kijk, dat kunnen we hier ook. Bonhoeffer zit in Enschede, uh VO, nou wat hebben we aan VO-scholen, nou dan zie je dus dat dat er niet zo heel veel zijn in het gezonde school programma. Nou als we dan BO erbij pakken dan zijn dat er alweer meer. Welke locatie doe jij onderzoek voor?

SPEAKER 1: Bruggertstraat

SPEAKER 2: Bruggertstraat, dus die zit hier in de buurt nou daar zitten wel twee basisscholen maar volgens mij staat die school hier als ik het goed onthouden heb en hij is geen gezonde school nog.

SPEAKER 1: Oké

SPEAKER 2: Ik weet wel dat er andere scholen van Bonhoeffer bezig zijn om gezonde school te worden even kijken hoor of ik erin kom nu, oh nee dat is irritant maar dan zou ik eventjes in het systeem moeten kijken of ze zich hebben aangemeld voor een subsidie ofzo, dat zou ik kunnen doen.

SPEAKER 1: Oké!

SPEAKER 2: Maar het is wel een mooie kans want het programma geeft per school €3000 en daar kunnen ze bijvoorbeeld een lespakket van aanschaffen of uren voor iemand die het trekt binnen de school nou ja dat soort dingen om te werken om echt dat predicaat gezonde school te krijgen en als ze dus al een gezonde schoolkantine hebben en ze hebben al een zilveren of een gouden schaal dan hebben ze eigenlijk al een heleboel gerealiseerd dus dat is vaak het moeilijkste namelijk op een VO om dat voor elkaar te krijgen.

SPEAKER 1: Ja want zij hebben volgens mij de gouden schaal zelfs al dus, ik moet ook nog in gesprek met de directrice dus het is inderdaad wel een interessant dingetje om over te hebben

SPEAKER 2: Ja

SPEAKER 1: Dus dat zal ik ze eens voorleggen

SPEAKER 2: Ja ze kunnen altijd even kijken inderdaad, er is net een inschrijfronde geweest helaas dus de volgende komt pas weer in ja denk februari, maart volgend jaar maar goed dan kunnen ze voor het schooljaar daarop altijd nog meedoen en ze mogen altijd vragen bij ons als ze advies nodig hebben over moet ik het wel doen of niet en wat komt er allemaal bij kijken.

SPEAKER 1: Ja oké, en waarom denkt u dat scholieren op middelbare scholen ongezonde voeding blijven kopen ook al wordt er heel veel gezond aangeboden?

SPEAKER 2: Uh, ja dat is uhm een vraag die zich denk ik niet in 1 simpel antwoord laat vatten. Waarom mensen ondanks dat ze weten dat het niet gezond is toch ongezond eten. Ik denk dat jij ook niet altijd gezond eet.

SPEAKER 1: Nee haha

SPEAKER 2: Ik ook niet haha, waarom doen wij dat, uh dat heeft natuurlijk eigenlijk met een heel scala aan factoren te maken die voor een deel evolutionair biologisch zijn, wij zijn genetisch toegerust om zo efficiënt mogelijk vet op te slaan zodat we in barre tijden een reserve hebben. Omdat we eigenlijk nu leven in een periode waarin geen barre tijden zijn, is het heel lastig, maar we zijn gerevolutioneerd in een tijd dat we wel barre tijden hadden en die vetreserves hard nodig hadden dus ons lichaam is nog steeds klaar om dat goed op te slaan en soms heeft dat ook natuurlijk weer wat meer medisch oorzaken bij sommige mensen. Uh het heeft ook te maken met het stuk bewegen zeg maar en dan kan je bewegen opdelen in de individuele keuze om te gaan bewegen maar ook hoe beweegvriendelijk is een omgeving. Leef jij in een heel beweegvriendelijke omgeving, dan verbrand je minder calorieën, ik heb een zitten beroep dus ik verbrand in mijn werk al heel weinig op het moment is corona, ik ga toevallig wel regelmatig naar kantoor omdat ik bij de GGD werk en daar heel druk mee ben maar heel veel mensen gaan niet naar kantoor en zitten thuis. Dus de fietsbeweging valt wel maar als je bijvoorbeeld ook in een stad woont waar je eigenlijk nauwelijks kunt fietsen dan verbrand je nog minder dus weet je zo, dat is eigenlijk het bewegen. Dan heb je eigenlijk ook nog het stuk voeding maar voeding kun je ook naar kijken als individuele voedselkeuzes maar je kunt ook kijken naar wat doet de voedselomgeving en hoe is voedsel geregeld in een land dus wat biedt jou omgeving jou aan. Zijn daar bijvoorbeeld heel veel verleidingen in en zijn die dichtbij en goedkoop en dat heeft er natuurlijk ook weer mee te maken met hoe wordt voedsel geproduceerd, is er heel veel hoog bewerkt voedsel en is dat ook goed betaalbaar en makkelijk verkrijgbaar of wordt er veel meer zelf met de hand gemaakt en gekookt uhm en dan heb je nog een stuk cultuur en psychosociale factoren en dat zijn eigenlijk de grote factoren die daar allemaal een rol in spelen in die voedselkeuze, als je eens googelt op de obesity systems map, ik weet niet of je die wel eens gezien hebt, daar hebben ze eigenlijk al het wetenschappelijk onderzoek naar het ontstaan van obesitas in kaart gebracht en hebben ze gekeken welke factoren spelen nou allemaal een rol en ik vind hem heel mooi dat die kaart, oh wacht, we zaten toch met iets dat we scherm konden delen dus dan kan ik hem ook meteen laten zien natuurlijk!

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: Even kijken, daarin zie je eigenlijk, dan neem ik even hier een vereenvoudigde weergave, ik denk dat deze wat duidelijker is. Hier zie je eigenlijk, hier is het ontstaan van overgewicht in het midden, dat kun je zien he?

SPEAKER 1: Ja klopt

SPEAKER 2: Eigenlijk zeggen we van overgewicht ontstaat doordat we weer eten, doordat er eigenlijk meer energie ingaat dan dat eruit gaat, dat is in disbalans en als er meer ingaat dan uitgaat ga je het opslaan op je lijf en word je te zwaar, toch?

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: Maar zo hebben we er heel lang tegenaan gekeken van dan moet er dus minder in, klaar maar hoe dit allemaal ontstaat daar zit dus een hele cluwe aan factoren omheen en dat is dus wat ik net zei dat stuk biologisch, medisch, die individuele activiteit maar ook wat de omgeving biedt, voedselconsumptie maar ook hoe het geproduceerd wordt door de maatschappij en een stuk psyché zeg maar, bijvoorbeeld ik ben bijvoorbeeld heel impulsief en vind het heel moeilijk om impulsen te onderdrukken en ben sneller geneigd om wat lekkers te eten dan jij of zo, wij kunnen daar gewoon anders in gebakken zijn. Dat is helemaal niet erg ik bedoel mensen verschillen van elkaar maar eigenlijk is dus dit, die hele uhm, kaart waarvan je zegt ja die heeft daar invloed op en ik vind het ook heel goed om ook in het contact met scholen om daar zo naar te kijken, van laten we nou niet kinderen alleen vertellen van uh, nou er moet minder in als eruit gaat of er moet hetzelfde in als eruit gaat dan blijf je mooi stabiel op gewicht maar laten we eens kijken wat werkt voor jou en wat zijn voor jou triggers dat het ongezond is in dit hele verhaal en dat vind ik ook wel mooi van die gezonde school programma's, die kijken ook steeds meer naar het hele verhaal dus die zeggen ook wel van nou we gaan ook aandacht richten op voedselproductie, we leren leerlingen hoe voedsel gemaakt wordt, wat er allemaal inzit. We nemen ze is mee naar een fabriek of juist naar een boerderij of juist naar een andere plek en we maken ze duidelijk ook wat koolhydraten zijn maar ook hoe dat in je eten komt in welke vormen, we bieden een beweegvriendelijke omgeving aan. Het is zo fijn als er op een schoolplein ook dingen te doen zijn. Ik raad scholen wel eens aan van zorg gewoon dat als je sportvelden of een sportterrein bij je school hebt liggen dat dat in de pauzes ook open is, je kan ze beter op het sportterrein hebben dan in de supermarkt, en dan zeggen scholen we moeten daar weer surveilleren dat kost weer heel veel tijd. Nou je kan proberen leerlingen daar zelf iets op je laten verzinnen bijvoorbeeld dat je daar afspraken over maakt maar ook regel dingen zodat ze lekker kunnen bewegen en graag op het schoolterrein blijven. Op die manier kijken naar die problematiek, ik denk dat dat heel erg goed zou zijn ja. Dus eigenlijk jouw vraag was van hoe komt het dat mensen ongezond eten, en daarop zei ik ja, nou ik denk dus die hele kaart.

SPEAKER 1: Ja haha, snap ik. Ik wou het dan ook nog even specifiek over de gezonde schoolkantine hebben. Want u kent het concept toch?

SPEAKER 2: Ja zeker!

SPEAKER 1: Wat is uw mening over dat concept?

SPEAKER 2: Zo, over het hele concept, uhm er zitten een paar pluspunten aan. Ik vind het heel mooi dat scholen beloofd worden met bijvoorbeeld iets van een zilveren of gouden schaal als ze heel erg hun best doen erop en dat is een mooi systeem want dan gaan ze ook proberen dat te behalen. Ik vind ook wel goed dat er echt hele gerichte duidelijke eisen zijn, zo van zo moet het eruit zien en als het wat anders is, is het niet goed dus dat daar echt wel goede criteria voor zijn en het is natuurlijk überhaupt goed als kantines daar wat aan doen. Ik merk ook wel dat het voor scholen het soms makkelijk maakt want niet alle scholen regelen in hun kantine de catering zelf maar die huren een cateraar in en dan kunnen ze gewoon bij de aanbesteding, bij het kiezen van een cateraar zeggen van wij willen een cateraar die de gouden schaal haalt klaar. Dat vind ik er heel goed aan, maar ik ben er ook wel kritisch over natuurlijk. Ik vind het hoe zeg je dat soms vraag ik me af van gaat het ver genoeg als je dan van die maatregelen bedenkt als dat in een automaat het water op ooghoogte moet staan en de cola onderin, dan denk ik nou die leerlingen weten onder in die cola ook wel prima

te vinden weet je wel, dat soort maatregelen vraag ik me wel een beetje af. Uhm, waar ik uitbaters heel erg tegenaan zie lopen is dat kinderen het gewoon buiten de deur gaan halen. Ken je Enschede een beetje?

SPEAKER 1: Ja, ik studeer op de UT dus ja!

SPEAKER 2: We hebben, weet je de Mc Donalds en de Kentucky fried chicken?

SPEAKER 1: Ja haha

SPEAKER 2: Nou die staat op de scholingsboulevard dus de gemeente heeft in hun hele wijsheid besloten om een grote mbo-school en twee grote voortgezet onderwijsscholen op een scholingsboulevard te bouwen met een Mc Donalds en een Kentucky fried chicken ernaast, je zal maar kantine uitbater zijn in 1 van die scholen en een gezonde schoolkantine moeten gaan bedruipen. Dat is bijna niet te doen want die leerlingen gaan gewoon naar buiten en gaan daar hun lekkers halen en je verdient gewoon je kost niet op die manier als kantine uitbater en dat is heel erg lastig, dus dat is een nadeel van dat gezonde schoolkantine concept, het is echt een uitdaging voor de uitbaters en ik vind het soms een beetje old school, kijk het is natuurlijk heel mooi he, met nudging en dat soort dingen en dat je de gezonde keuzes voorop legt en dat dan mensen dat sneller gaan kiezen en dat je dat er mooi uit laat zien maar soms denk ik we zouden nog wel is wat meer kunnen toevoegen eraan, ik weet niet wat maar het is wel een beetje uh, een beetje cheesy, een beetje uitgekauwd dat ik denk nou mag wel wat vernieuwender.

SPEAKER 1: En wat denkt u dat scholieren van zo'n kantine vinden?

SPEAKER 2: Ja, stom, nee dat is ongenueanceerd. Ik denk dat er best leerlingen zijn die op hun gezondheid letten, dat merk ik als ik op scholen kom en als ik met ze praat. Ze vinden dat best wel belangrijk en uh tuurlijk ze vinden het ook wel gewoon klote als de chips uit de automaat verdwijnt of niet meer verkrijgbaar is en daar zeuren ze over en uh met name adolescenten ja, je wilt gewoon vrijheid in je keuzes en dat is de tijd dat je voor je vrijheid vecht dus ja dat vind ik ook heel logisch. Maar ik merk ook wel dat er ook leerlingen zijn die het prima vinden en best wel oké dus ik denk uh ja, het is ook, het licht ook een beetje aan welke gezonde schoolkantine natuurlijk. Ik weet natuurlijk het ROC, die doen hun best, dat zit een cateraar op en die doen wel erg hun best, die gaat soms wel is naar het randje van het wordt wel erg ongezond maar ze doen wel heel erg hun best om die lekkere producten heel fancy eruit te laten zien en heel aantrekkelijk te presenteren en daar zit natuurlijk ook een horeca opleiding waar zelf leerlingen zitten die denken erover mee hoe het eruit moet zien ja dat is wel heel leuk. Maar ik weet ook wel dat niet elke leerling zegt van oh, leuk fijn we krijgen een gezonde schoolkantine. Want wat had jij ervan gevonden als het op jouw middelbare school was geweest.

SPEAKER 1: Ja, uhm, ik heb daar inderdaad over nagedacht, op mijn middelbare school hadden wij dat niet, maar ja toen ik op middelbare school zat toen ging ik ook gewoon naar de Albert Heijn ja frikandelbroodjes halen, ja ik weet niet of het mij heel veel had gedaan zo'n kantine, het zou misschien ook wel aan de prijzen liggen die ze hanteren want ik heb dus gisteren al gesproken met iemand van het Bonhoeffer zelf, met de hoofdconciërge en zij hebben het beheer van de kantine in eigen handen dus ze hebben geen cateraar erop zitten, maar zij merken nu dat, zij houden de prijzen heel laag, ze draaien break-even zodat het voor iedereen toegankelijk is. Maar zij merkten dus wel, omdat er maar 1 medewerker op zit, en omdat ze dus break-even draaien en daardoor dus eigenlijk geen ruimte hebben voor een andere medewerker dat ze altijd binnen 5 minuten helemaal zijn uitverkocht.

SPEAKER 2: Oh ja, ja.

SPEAKER 1: Dus ze zeiden dat is dan wel weer een puntje waar wij zelf tegenaan lopen en dat is ook dan waarschijnlijk weer een reden dat scholieren naar de Albert Heijn lopen omdat er niks meer is dus ja dat was een dingetje waar zij tegenaan liepen met die kantine.

SPEAKER 2: Dat snap ik ook wel ja, dat is echt wat je heel veel ziet natuurlijk en dat is gewoon heel erg lastig we hebben ook wel een jog aanpak, dat proberen we hier in de regio ook van de grond af te krijgen maar gemeentes zijn nog niet zover dat ze daar aan mee willen doen, maar daarin zeg je eigenlijk van we gaan de hele voedselomgeving en de hele gezonde omgeving aanpakken en dat doen we samen met iedereen, dus niet alleen met de school, maar ook met de lokale supermarkt, en met de sportvereniging en met de kerk en met de gemeente en met iedereen die daar iets mee kan en dan ook proberen bijvoorbeeld met supermarkt eigenaren afspraken te maken over uh, hoe kun je in jou supermarkt gezonde keuzes meer promoten, ook bij die leerlingen en dat vind ik wel mooi om te zien, er zijn lokale supermarkt eigenaren in Nederland geweest die ook echt die verantwoordelijkheid wel voelen en daar stappen in zetten en dat is natuurlijk wel tof want ik bedoel dat je kunt ook bijvoorbeeld zeggen van tijdens de schoolpauzes doen wij de snacktomaten in de aanbieding ofzo en kijken we of we die speciaal bij leerlingen onder de aandacht kunnen brengen als supermarkt, en niet iedere supermarkt eigenaar zit gelukkig zo in elkaar dat die denkt van nou ik wil zoveel mogelijk goedkoop verkopen. Dus ja.

SPEAKER 1: En hoe zou u het aan scholieren verkopen dat er op school grotendeels gezonde voeding wordt aangeboden?

SPEAKER 2: Ja moet je dat verkopen haha?

SPEAKER 1: Ja nou, ik heb dus met het Bonhoeffer gesproken en zij zeggen wel echt van wij promoten ermee dat we een gezonde kantine hebben en ja.

SPEAKER 2: Ja ik denk wel dat het heel goed is om leerlingen mee te geven waarom, van joh, blijf hier en neem iets gezonds want je zit dan ook lekker in je vel, je bent fit uh en daar word je gewoon een tevreden mens van wat dat is wel denk ik heel belangrijk bij een, ja zeker bij die groep, die willen altijd weten waarom en uh, ik denk dat dat gewoon het belangrijkste is om dat gewoon goed uit te dragen van uh, doe jezelf een plezier en doe dit dus ik denk dat dat een heel belangrijk ding is om uit te leggen dus ook het combineren met een stuk educatie maar ook een stuk bouwen van een gezonde cultuur met elkaar van oh wij zijn een school die erop let dat we met zijn allen lekker fit blijven. Volgens mij Bruggertstraat, daar zit ook nog een sportopleiding aan verbonden, dat weet ik niet helemaal zeker maar daarin zou je ook kunnen zeggen bijvoorbeeld wij zijn een gezonde school, wij zijn een sportieve school. Ik vind het daarbij trouwens wel altijd heel belangrijk om te blijven uitstralen wij zijn een school voor iedereen, dus ook mensen die niet fit in hun vel zitten die doen er bij ons toe en het moet niet een soort norm worden, want dat is vaak een beetje de keerzijde van de medaille, dat mensen met een ongezonde leefstijl ook worden uitgesloten juist en dan krijg je een tegengesteld effect. Dat vind ik wel heel belangrijk om daarbij te zeggen van ja, om te kijken hoe je het heel inclusief kan doen.

SPEAKER 1: Ja precies. Want ander krijg je natuurlijk een beetje het gevoel dat mensen zich niet thuis voelen en dat is ook niet wat je wil

SPEAKER 2: Ja want een aanzienlijk percentage van de leerlingen is te zwaar en als je dan denkt van ja daardoor tel ik eigenlijk niet meer mee op deze school want dit is een hele gezonde school dan denk ik dan doen we iets verkeerd met zijn allen.

SPEAKER 1: Ja dat denk ik ook inderdaad. Nou dit waren van mijn kant alle vragen al, heeft u zelf nog dingen die u wilt toevoegen of waarvan u denkt dit is belangrijk om op te letten.

SPEAKER 2: Uh, ik zou nog heel veel meer kunnen vertellen over wat we voor scholen kunnen betekenen en natuurlijk ook over wat voor regelingen er allemaal lopen maar ik denk dat als het Bonhoeffer dat heel graag wil dat ik ze dat wel uit wil leggen en met ze mee wil denken. Het voedingscentrum wil ze ook heel graag helpen, dat weet ik zeker maar ze hebben natuurlijk die kantine schaal dus die kennen ze al dat scheelt. Nee ik hoop dat je ook uit je onderzoek met wat adviezen kan komen die echt in het vernieuwende zitten want ja het is de UT tenslotte. Dus ik ben ook wel benieuwd of er leuke technologische oplossingen zijn wat we bijvoorbeeld wel zien is dat leerlingen, als ze dan een gezonde schoolkantine hebben en niet meer een supermarkt in de buurt dan gaan ze bestellen, dan doen ze thuisbezorgd of uber en dan laten ze pizza bezorgen op school. Ik vind dat wel echt humor maar eigenlijk zou het wel heel leuk zijn, als leerlingen bijvoorbeeld ook gezonde dingen zouden kunnen bestellen binnen de school of buiten de school ook digitaal of daar meer een beeld van kunnen krijgen, ik weet het niet maar iets op dat terrein zou ook wel tof zijn ja.

SPEAKER 1: Nou ik doe dus dit onderzoek deels samen met een student Creative Technology en ik richt me meer zeg maar op het in kaart brengen van de huidige situatie en zij gaat nu echt bezig met wat kan zij aan technologie toevoegen aan de kantine zodat het nog aantrekkelijker wordt, dus ja daar zijn we al wel een beetje mee bezig.

SPEAKER 2: Dan mag je best wel zeggen inderdaad, dat ik de huidige situatie en dan bedoelde ik ook een beetje met wat vind je van de gezonde schoolkantine, best wel een beetje ja suf, mag ik dat zo zeggen, mijn naam komt er niet in he, zeg maar suf haha en uh ik zou het heel leuk vinden om echt wat nieuwe dingen toe te voegen waarvan we zeggen van oh dit stimuleert en werkt aan de gezonde voedselomgeving, dit stimuleert leerlingen om gezonde keuzes te maken op een hele leuke manier, nou ja bij wijze van spreken je schoolmaaltijd kunnen kiezen of weet ik veel, nou Creative Technology die komen vast wel met iets. Ik hoop dat ik het snel te horen krijg wat voor leuke ideeën er zijn.

SPEAKER 1: Ja, nou ik zal sowieso de resultaten van het onderzoek met u delen die kan ik naar u mailen, ja!

SPEAKER 2: Super, nou hartstikke goed, uhm nou mocht je nog vragen hebben dan mag je altijd even contact opnemen.

SPEAKER 1: Oke dat is heel fijn!

SPEAKER 2: en dan uh kijken we nog even, maar ja ik heb je van de Twentse gezondheidsverkenning verteld en van de gezonde school. Ik zou nog even voor je kunnen kijken of ik het systeem in kom en of ik kan zien of het Bonhoeffer Bruggertstraat dat heeft aangevraagd. Zal ik dat nog even voor je doen?

SPEAKER 1: Ja dat mag wel!

SPEAKER 2: Oke, maar dan mail ik je dat even.

SPEAKER 1: Ja dat is helemaal goed!

SPEAKER 2: Ja?

SPEAKER 1: Ja, heel erg bedankt!

SPEAKER 2: Ja graag gedaan hoor!

SPEAKER 1: Doeg!

SPEAKER 2: Doei!

Interview Cafeteria

SPEAKER 2: Hallo met ...

SPEAKER 1: Goeiemiddag, je spreekt met Fleur Achterkamp!

SPEAKER 2: Hai Fleur, heb je even 1 seconde?

SPEAKER 1: Ja hoor, tuurlijk!

SPEAKER 2: Dankjewel, hai Fleur met ...

SPEAKER 1: Hai, met Fleur

SPEAKER 2: Hoi! Alles goed?

SPEAKER 1: Ja, met u ook?

SPEAKER 2: Goed, goed dankjewel! Nou schiet maar los

SPEAKER 1: Ik zal me eerst even kort voorstellen, ik ben dus Fleur Achterkamp en ik studeer de master Gezondheidswetenschappen op de Universiteit Twente en daarvoor ben ik nu een afstudeeronderzoek aan het doen op het Bonhoeffer College en zij hebben al een gezonde schoolkantine alleen zij merken eigenlijk nog steeds dat hun scholieren veel ongezonde dingen dus van hun kwam eigenlijk de vraag van kunnen we die voedselomgeving nog verbeteren zeg en uhm ik ben dus nu aan het kijken hoe die voedselomgeving er nu uit ziet om van daaruit te kunnen kijken van zijn er nog mogelijkheden voor verbetering. Ik wil wel even zeggen dat ik ben helemaal objectief hierin, ik heb geen mening en de school heeft aangegeven dat zij niet als doel hebben om zeg maar uw omzet of weet ik veel wat in de weg te zitten zeg maar.

SPEAKER 2: Maar weetje, jongens komen toch hier als ze willen, daar kan de school toch niks mee.

SPEAKER 1: Maar goed, ik heb dus een paar vragen opgesteld en uh ja, zal ik gewoon daarmee beginnen?

SPEAKER 2: Ja doe maar, is goed.

SPEAKER 1: Oké, de eerste vraag is wat is uw rol in de voedselomgeving op het Bonhoeffer College?

SPEAKER 2: Mijn rol, ja mijn rol, kijk ik probeer gewoon een cafeteria te runnen en een goede kwaliteit te leveren maar de school zelf is ook klant van mij want die gunnen mij gewoon de klandizie, en dat soort dingen dus meestal gunnen ze het mij en mijn rol is gewoon eigenlijk ook hier weet je als die jongens hier komen probeer ik een goede rol te geven van jongens ga lekker eten, maar rustig op straat, niks op de straat gooien niet naast elkaar fietsen dus ik probeer ook wel een beetje een rolmodel te zijn van hey jongens, zo kan het ook en dan is er niks aan de hand.

SPEAKER 1: Ja, precies

SPEAKER 2: Dus zo een beetje maar verder vooral ja, ik probeer gewoon mijn zaak te runnen en ja die jongens beslissen zelf of ze bij mij komen of dat ze tegenover bij de chinees wat halen ja, dat kan ik niet doen.

SPEAKER 1: Nee precies, en denkt u dat u een grote invloed heeft op het eetpatroon van de leerlingen?

SPEAKER 2: Nee heb ik niet, absoluut niet, ze kiezen er zelf voor dat ze een keer lekker een berenhapje of een gehaktballetje willen komen eten of een milkshake komen ophalen, ik heb daar geen rol in, ik bedoel uh kijk maar naar jezelf. Als jij trekt hebt en je denkt ik heb zin in een broodje kroket dan denk je daar ook niet bij na en ga je een lekker broodje kroket halen en ik denk dat dat ook zo bij hun gaat

SPEAKER 1: Ja oké, en ziet u opvallende dingen gebeuren in uw winkel tijdens de lunchpauze van de school?

SPEAKER 2: Wat zie ik?

SPEAKER 1: Ziet u opvallende dingen gebeuren in de winkel tijdens de lunchpauze van de school?

SPEAKER 2: Nee, nee, ja wat mij opvalt. In mijn tijd, ik ben 37 is dat echt iedereen nu op z'n mobieltje zit wel, de communicatie is wel wat minder en alles gaat via de telefoon en dit en dat en voor de rest nee, ze zijn gewoon leuk, samen en ja het zijn meestal mensen die hier komen die elkaar kennen uit de klas dus er is ook geen geouwehoer hier zeg maar om het maar zo te zeggen.

SPEAKER 1: Nee precies, en komen er vaak leerlingen in uw zaak?

SPEAKER 2: Toen de scholen open waren wel haha

SPEAKER 1: Ja oké, nu inderdaad niet maar normaal gesproken dus wel?

SPEAKER 2: Ja, ja

SPEAKER 1: En ziet u vaak dezelfde scholieren in uw winkel?

SPEAKER 2: Ja absoluut, ja

SPEAKER 1: Oké, wat kopen deze scholieren dan zoal?

SPEAKER 2: Ja meestal is het gewoon snacks, snacks en milkshakes dus uhm berenhap en broodje kroket en dat soort dingen en een lekkere milkshake of een red bull. Dat soort dingen.

SPEAKER 1: Oké, en heeft uw zaak bepaalde acties die gericht zijn op de leerlingen van de middelbare school?

SPEAKER 2: Nee, dat heb ik niet, ik doe eigenlijk helemaal geen acties.

SPEAKER 1: Oké en doet uw organisatie wel bepaalde dingen om gezonde voeding onder leerlingen te stimuleren?

SPEAKER 2: Nee ook niet want ze hebben gezonde voeding op hun school zelf en bij mij komen ze als ze lekker een frikadelletje of een vette hap willen hebben want op hun school hebben ze dat helemaal niet volgens mij.

SPEAKER 1: Nee klopt, die hebben dat niet. En heeft uw zaak bepaalde afspraken met de school?

SPEAKER 2: Nee, niet echt, eigenlijk maakt de school afspraken met de rest van als jullie naar de snackbar gaan wel normaal doen en geen geouwehoer en dat is een beetje wat ik meekrijg van de school en voor de rest nee, niks bijzonders

SPEAKER 1: Oké, maar zou u er voor open staan om een keer met de school om tafel te gaan om bijvoorbeeld te kijken of er iets mogelijk is bijvoorbeeld een bepaalde actie dat u wel iets gezonds aanbiedt bijvoorbeeld?

SPEAKER 2: Uhm, nou ik ga je vertellen, ik ben op lange termijn wel van plan om uh, op lange termijn wou ik misschien broodjes gezond gaan beleggen, dat is mijn plan, maar ik ga dat met niemand overleggen. Ik doe lekker wat ik wil en ja de school heeft al gezonde dingen op de school dus de kinderen komen hier omdat ze een lekker gehaktballetje willen en ze komen echt niet bij mij omdat ik een ander broodje gezond heb dan op school denk ik.

SPEAKER 1: Nee, oké. U weet dus van de gezonde schoolkantine. Wat is uw mening over zo'n kantine?

SPEAKER 2: Is toch goed, kijk ik snap het wel natuurlijk. Weetje, ja die leerlingen of die nou naar mij toe komen of naar de cafetaria om de hoek als ze zin hebben in een milkshake en een broodje frikandel of een berenhap pinda dan gaan ze toch naar de cafetaria of weet ik veel. Want wat ik ook heel veel zie is dat ze lekker naar de supermarkt gaan, dat zie ik ook heel veel, weetje daar halen ze van die frikandelbroodjes weet je wel.

SPEAKER 1: Ja ik weet wat je bedoelt

SPEAKER 2: Dat zie ik ook veel en veel van die croissantjes en ja dat hou je toch niet tegen, want ze willen ook van school af. Ik denk ook dat het iets is van hey we gaan even van school af want anders zitten we de hele dag op school en dan gaan we lekker even naar de cafetaria

SPEAKER 1: Ja precies, en wat denkt u dat scholieren dus van die kantine vinden?

SPEAKER 2: Dat weet ik niet, dat heb ik ze niet gevraagd. Ik zou het eigenlijk helemaal niet weten, weetje wat ik ook niet snap, dat ze eten meenemen voor een medeleerling en dan zeggen ze van ja, pak maar even in want de school mag niet weten dat ik een patatje meeneem. Dus ja ik, wat ik daarvan vind, ja ik heb er niet echt een mening over. Iedereen moet zijn ding doen en ik probeer mijn zaak gewoon te runnen en voor de rest ja, als alles maar in harmonie gaat en op een leuke manier vind ik het best. En ik snap het ook wel van die school, tuurlijk snap ik dat weet je want anders krijg je allemaal van die vette hap dingen en misschien dat ouders een beetje moeilijk doen dat weet ik niet maar, ja dat weet ik niet.

SPEAKER 1: Ja ik begrijp u. Zou u voor de school nog suggesties hebben om de voedselomgeving nog verder te verbeteren?

SPEAKER 2: Eerlijk, als ik de school was had ik gewoon lekker frikandellen gekocht want die verkopen toch wel, dan hebben ze meer omzet, dus ja dat zeg ik je heel eerlijk, als ik een schoolkantine had, toen ik vroeger op school zat had ik ook graag een broodje frikandel en een broodje kroket in de pauze en ook wel een broodje gezond ligt eraan waar ik op dat moment zin in had.

SPEAKER 1: Ja dat is inderdaad toch wat pubers doen denkt u?

SPEAKER 2: Ja, ik bedoel daarom.

SPEAKER 1: Oké, uhm dit waren van mijn kant eigenlijk de vragen. Heeft u zelf nog iets toe te voegen of waarvan u denkt dat dat heel interessant is om voor mij te weten?

SPEAKER 2: Uh, over die leerlingen bedoel je?

SPEAKER 1: Ja

SPEAKER 2: Ik ben even snel aan het brainstormen, uh, nou weet je wat het is, ik denk dat elke generatie en elk persoon die denkt toch anders en die eet toch anders en weet je elke jongen, elke leerling, elk meisje zijn uniek en ieder doet toch zijn ding op zijn manier dus heel veel dingen zijn, zoals bij ons kijk, elke persoon is uniek en ik geef even een voorbeeld, als de meisjes hier komen, die

willen niet teveel vet eten want hun figuur moet mooi zijn, ik noem maar wat maar er zijn ook meisjes die denken van ja hou je kop ik ga lekker eten en een dikke kont is een dikke kont. Ja iedereen is uniek en ik denk dat dat gewoon ja, natuurlijk onderzoek naar voedsel dat snap ik ook wel maar ik denk kijk maar naar Amerika, of dat echt werkt en weet je als ze vrij zijn van school het eerste wat ze dan doen is naar de Mc Donalds of wat dan ook dus ja dat hou je toch niet tegen denk ik want ze willen ook lekker hun eigen dingetje blijven doen, voor mijn gevoel hoor.

SPEAKER 1: Ja daar geef ik u ook wel gelijk in

SPEAKER 2: Daarom, voor de rest ja, natuurlijk is het goed dat de kantine gezonde aanbiedt, geloof ik ook wel in maar wat ik zeg, als ze daarna een tussen uur hebben zitten ze allemaal bij mij, ook om weg te gaan van school weet je het gaat erom dat ze even weg zijn van school of weet ik veel stiekem een sigaretje roken dus ja zeg het maar.

SPEAKER 1: Ja oké, nou dat was het van mijn kant!

SPEAKER 2: Ja succes en dankjewel!

SPEAKER 1: U ook heel erg bedankt!

SPEAKER 2: Ik hoop dat ik een beetje geholpen heb!

SPEAKER 1: Ja zeker!

SPEAKER 2: Oké helemaal goed Fleur, nou succes met alles

SPEAKER 1: Ja bedankt! Fijne dag nog.

SPEAKER 2: Jij ook, doeg!

Interview Supermarket manager

Speaker 1: Even kijken hoor, ik heb dus een paar vragen opgesteld. Ik denk dat het niet zo lang duurt. Een kwartiertje denk ik ongeveer. Ik zou mezelf eerst nog heel even kort voorstellen. Mijn naam is fleur achterkamp. Ik studeer health sciences aan de universiteit Twente en ik ben daar nu voor het afstuderen en daarvoor doe ik een onderzoek naar de voedselomgeving op het Bonhoeffer college. Ik kreeg van hun namelijk de vraag om dat te onderzoeken omdat zij hebben al een gezonde kantine. Maar er zijn eigenlijk nog steeds heel veel scholieren die toch in de pauzes eh van het schoolplein verdwijnen en ongezonde voeding gaan kopen, dus van hun de vraag om eh om eens in kaart te brengen. Van hoe is de huidige situatie en zijn er mogelijkheden voor verbetering? En daarnaast heb ik gisteren een gesprek gehad met mevrouw.... Zij gaf aan dat ze heel blij was dat eh, dat u ook open stond om mee te doen.

Speaker 2: Ik heb gisteren ook nog een conciërge gesproken.

Speaker 1: Oké, dat is mevrouw ... toch.

Speaker 2: Van Bonhoeffer en die wist mij ook te vertellen over de gezonde kantine ET cetera en ook dat zij weggaat en wordt opgevolgd door iemand anders en dat het best wel raadzaam was om in ieder geval rond augustus wat contact te hebben met elkaar of we nog wat kunnen betekenen dus dat is op zich wel leuk.

Speaker 1: Oké.

Speaker 2: Dus het komt van meerdere kanalen op mij af om het zo te zeggen.

Speaker 1: Goed om te horen even, kijken hoor. Mijn eerste vraag is: wat is uw rol in de voedselomgeving op het Bonhoeffer college.

Speaker 2: Mijn persoonlijke rol of de rol van de winkel waar ik werk?

Speaker 1: Ja, meer de rol, zeg maar welke invloed u denkt te hebben op de leerlingen zeg maar, die rol.

Speaker 2: Oh op die manier, dat is wel een open vraag. Ik denk dat wij daarin wel een belangrijke rol spelen, al is die wel voor een bepaalde categorie leerlingen dat ook wel weer. Natuurlijk vanaf een bepaalde leeftijd, omdat ze pas vanaf de derde klas los worden gelaten. En verder overwegend jongens, ik denk wel 80 procent jongens 20 procent meisjes dat de moeite neemt om in een pauze of een tussenuur hier naartoe te gaan. Maar wij spelen zeker een belangrijke rol.

Speaker 1: Oké, en ziet u opvallende dingen gebeuren in uw winkel, tijdens de lunchpauze.

Speaker 2: Wat is opvallend?

Speaker 1: Bepaalde eetpatroon eh.

Speaker 2: Oh dat, ja! Wat ze moeten als in de winkel binnen komen. Dan lopen ze altijd eerst over de groenteafdeling en dat is op een moment dat er nog weinig interesse is. En uiteindelijk is het de bedoeling dat ze achteraan eindigen bij broodafdeling om daar over het algemeen frikandelbroodjes en andere lekkere dingen te kopen.

Speaker 1: Ja, oké.

Speaker 2: En dat aangevuld met een lekker blikje suikerhoudende energiedrank.

Speaker 1: Mmm.

Speaker 2: Nee, voor het grootste deel komen die jongens allemaal in de winkel voor eruit te zijn, want dat is niet alleen naar de winkel. Het is ook er samen uit zijn of samen van school af zijn, dat is lekker dat is leuk dat is lachen, en om lekkere dingen te kopen. En wat vinden jongens en meisjes van 14 15 16 17 lekker? Chips, kroket en frikandelbroodjes, sauzijcenbroodjes muffins uh donuts, als het allemaal in de bonus is. Ja, dat is toch wel een ding zeg maar.

Speaker 1: Ja.

Speaker 2: Ondanks wij heel veel heel lekkere en gezondere dingen aanbieden gaat daar weinig aantrekkingskracht vanuit.

Speaker 1: En heeft uw zaak bepaalde acties gericht op de leerlingen van de middelbare school.

Speaker 2: Nee. Wij doen geen speciale acties gericht op de leerlingen, wij voeren gewoon het, het is gewoon een centraal bepaalde actiebeleid, en dat betekent voor de school dat het eens in de zoveel weken dat bijvoorbeeld frikandelbroodjes tweede gratis is, en dan is het echt niet aan te slepen.

Speaker 1: Nee, dat geloof ik. Ja.

Speaker 2: Ik doe niks extra's om ze te trekken. Wij, doen ook niks extra's om als assortiment, omdat apart voor leerlingen samen te stellen.

Speaker 1: Oké.

Speaker 2: Want wij wel doen trouwens effe een klein dingetje, als ze erom vragen en iets is afgekoeld of koud willen wij het wel even in de oven leggen dat het warm wordt. Dat dan wel weer.

Speaker 1: En doet u ook nog bepaalde dingen om gezonde voeding onder jongeren, scholieren zeg maar te stimuleren.

Speaker 2: Nee, niet anders dan dat we dat presenteren in de winkel als voor andere klanten.

Speaker 1: Oké.

Speaker 2: Het is niet van goh jongens, kijk eens we hebben ook tomaatjes, eigenlijk er vanuitgaan dat ze het allemaal wel weten hoor, dat weten ze maar al te goed. Ik denk dat jij een scholier van 17 vraagt van goh. Wat wordt er nou nou is als je moet zeggen, van wat wordt er niet verkocht in de winkel en wel wat dan denk ik dat ze dat dondersgoed weten.

Speaker 1: Oké, en heeft uw zaak bepaalde afspraken met het bonhoeffer college?

Speaker 2: Nee, we hebben wel in het verleden samengewerkt om het zwerfvuil zwerfafval te beperken langs de route van school naar naar onze winkel. Dat hebben we samen gedaan met de gemeente en met de buurt en de school en winkels, en dat heeft wel geleid tot een aantal maatregelen. Maar we hebben nooit contact gehad over nee, want wat wil je dan doen, moet je dan zeggen van je moet de leerlingen weigeren iets te verkopen of zo.

Speaker 1: Ja, nee, dat kan niet.

Speaker 2: Dat, dat ga ik sowieso niet doen.

Speaker 1: Nee.

Speaker 2: Maar tegelijkertijd is het ook zo dat wij dus niet ons speciaal richten op die groep of dat wij die groep bepaalde voordelen geven en dat is niet aan de orde. Wat dat betreft is gewoon een gelijk speelveld.

Speaker 2: Maar wel interessant, heb jij het idee dat daar wel behoefte aan is, of dat daar andere voorbeelden van zijn.

Speaker 1: Nou, mijn volgende vraag was zou u open staan om een keer met de school om tafel te gaan om te kijken wat er mogelijk is. Ik had van uit het bonhoeffer kreeg ik wel een beetje het gevoel dat zij het, denk ik, wel fijn zouden vinden om een keer te gaan kijken van zijn er mogelijkheden om leerlingen niet te dwingen naar bepaalde gezondere keuzes, maar toch een beetje een en zetje in de goede richting te geven, zeg maar.

Speaker 2: Ik wil altijd wel in gesprek hoor daar gaat het niet om hoor alleen vooruitlopend daarop zal dat wel een heel moeilijk verhaal worden. Kijk, dat begint al dat de kinderen in de winkel komen. Nou, die zijn er gewoon heel erg gespitst op op op de bake-off afdeling. Moet je dan op die afdeling ook de tomaatjes gaan neerzetten met de tekst erbij van let op? Dit is gezonder of wij verkopen ook tomaatjes. Ja pak een komkommer, ik wil het niet ridiculiseren hoor maar het is wel heel erg wat de praktische nut en de haalbaarheid is van dat soort dingen allemaal.

Speaker 1: Begrijp ik.

Speaker 2: Ik denk niet dat dat aan mij is om te bepalen maar er zal altijd een trek blijven naar wat ongezonder volgens mij. Volgens mij zijn het daar ook pubers voor.

Speaker 1: Ja, dat, dat ben ik wel met u eens, ja. U had dus al gehoord over de gezonde schoolkantine. Wat vindt u van zo'n kantine?

Speaker 2: Oh, ik vind, dat is meteen het verschil tussen een school en een supermarkt.

Speaker 1: Mmm.

Speaker 2: Tuurlijk hebben wij een maatschappelijke verantwoordelijkheid als het gaat om het het voeden van de Nederlander om zo maar te zeggen, maar ik denk dat de school nog meer een opvoedende taak heeft dan de supermarkt en zeker als het gaat om in die leeftijdscategorie en dan vind ik dat omdat die kinderen bij te brengen vind ik dat wel goed en dat daar gewoon meer dan alleen die snickers of die coca cola met suiker, dat kan ik alleen maar waarderen. Maar nogmaals, dat vind ik ook vooral iets in Nederland dat is meer een functie van een school dat een functie van een supermarkt.

Speaker 1: Ja precies

Speaker 2: Zeker na die kijk en wat wij natuurlijk allemaal doen als supermarkt, wij hebben als eerste en enige supermarkt van Nederland een heel actief beleid op het verlagen van suikers in allerlei artikelen.

Speaker 1: Mmm.

Speaker 2: Dat is op de site ook alles over te vinden als het gaat om de besparing van het aantal suikerklontjes en dat gaat echt in miljoenen per jaar. Maar dat is meer gericht op de algemene Volksgezondheid, maar niet zozeer in het opvoeden van jeugdigen.

Speaker 1: Nee, begrijp ik.

Speaker 2: En en kinderen worden altijd bereid via de ouders alleen het lijkt wel dus dat is wel typisch, want er is wel degelijk een soort kindermarketing, maar dat gaat altijd dan via de ouders, omdat dat de opvoeders zijn. Het lijkt wel of alles wat boven 12 is dat dat eigenlijk voor ons, voor mijn gevoel hoor maar dat dat voor de supermarkt niet zozeer een doelgroep is.

Speaker 1: Nee, oké, oké, en wat denkt u dat scholieren van zo'n gezonde kantine vinden?

Speaker 2: En ja, dat is een goeie. Ik heb ze daar nog nooit naar gevraagd, in mijn eigen beleving stel ik zou nog zo jong zijn. Zou ik dat geen probleem vinden, tenzij alles heel erg wordt beperkt, dat zou ik wel vervelend vinden – en ik hoorde ook dat zij iets van een hamburger met een broodje aanbieden. En dat kost één euro 50 en dat wordt dan als te duur ervaren

Speaker 1: Klopt ja.

Speaker 2: En daar kan ik me wel wat bij voorstellen – want dat doen wij goedkoper.

Speaker 1: Ja, ja, precies ja.

Speaker 2: En dan zou je toch een vraag moeten stellen waarom? Waarom moet het zoiets in de schoolkantine, een gesubsidieerde instelling? Waarom moet dat dan zo duur zijn? Die conciërge vertelde mij dat ze dat maakten met vezelrijk brood en een speciale saus, ja ik, ik weet niet of dat lekker is, misschien is dat wel helemaal niet lekker. Als je dat dan voor een hogere prijs gaat verkopen, ja dan moet je niet raar opkijken dat ze daar letterlijk de neus voor ophalen.

Speaker 1: Ja, dat is ook zo ja en een ander probleem wat ik te horen kreeg van eh van zowel de kantine medewerkers als de conciërge was dat zij eigenlijk iedere pauze alles op hebben omdat zij daar alleen staat. Ze staat daar naar eentje de kantinemedewerkster en zij kan niet heel veel maken. Dus zij zegt: ik ben er altijd doorheen.

Speaker 2: Oh op die manier! Ja dan moet je gewoon meer gaan maken. Ik zou bijna zeggen begin eerst eerst je eigen organisatie op orde te stellen voordat je je druk gaat maken over wat de burens verkopen.

Speaker 1: Ja, precies, want dat kan natuurlijk ook gewoon een reden zijn waarom ze naar u komen omdat het toch altijd op is.

Speaker 2: Ja, voor zover ik dat kan beoordelen denk ik dat dat een klein deel redelijk kan zijn, maar echt, de belangrijkste is er is toch niks leuker om met drie vier jongens naar die winkel te lopen en daar lekker wat te kopen wat je allemaal wil. Dat is toch geweldig.

Speaker 1: Ja, en effe weg van school.

Speaker 2: En dan vooral jongens, op de een of andere manier hebben die daar meer behoefte aan dan meisjes. Ik weet niet wat het is.

Speaker 1: Ja, nee, ja, dat zal wel een genetisch bepaald zijn of zo, ik weet het niet.

Speaker 2: Ja haha, genetisch bepaald om eh om de wereld te verkennen ofzo.

Speaker 1: Ja precies iets avontuurlijker.

Speaker 2: Ja of land te veroveren natuurlijk ja of gewoon baldadigheid, dat kan ook.

Speaker 1: Dat kan ook inderdaad ja, het zijn natuurlijk wel pubers.

Speaker 2: Maar ik vind het wel je doet nou onderzoek, hè, ik wil me daar niet mee bemoeien, maar als je dan praat over waarom doen jongeren dat? Dat zal misschien wel verder gaat dan alleen maar de aantrekkelijkheid van frikandel broodjes.

Speaker 1: Klopt

Speaker 2: Want nogmaals het koopgedrag kan een doel zijn, het kan ook een bijgaand iets zijn

Speaker 1: Nou, ik heb een vragenlijst uitgezet onder de scholieren en daar heb ik dus inderdaad ook in gevraagd van. Waarom gaan jullie nou van school af om dingen te kopen? Wat zijn de belangrijkste redenen daarvoor.

Speaker 2: Nou dat lijkt me heel interessant om dat te weten.

Speaker 1: Nou, de hoofdreden wat er tot nu toe uitkomt is; Gezelligheid.

Speaker 2: Ja, nou, precies, lekker met zn vieren, lekker lekker lummelen, lekker auwehoeren.

Speaker 1: Ja dus, dat is inderdaad ook wel interessant om te zien hoe hoe die scholieren overall tegen aankijken, want die vinden inderdaad heel veel te duur wat ze in de kantine zien en te weinig variatie en.

Speaker 2: Is die kantine een particulier die dat moet gaan uitvoeren?.

Speaker 1: Ja. Zij organiseren die kantine helemaal zelf, want je hebt ook heel veel scholen. Die hebben gewoon een cateraar. Dan worden de prijzen nog hoger.

Speaker 2: Oke

Speaker 1: Nou, dat waren mijn vragen: heeft u nog dingen waarvan je denkt van oh dat? Dat is interessant voor mij om te weten of wilt u nog iets kwijt.

Speaker 2: Ja, ik denk dat even denken, nee, maar ik ben wel geïnteresseerd in de uitkomsten van je onderzoek als je die kan delen.

Speaker 1: Ja hoor, die kan ik zeker met u delen!

Speaker 2: Nou, fijn.

Speaker 1: Heeft u liever, want ik, ik doe het in het Engels voor mijn master, maar ik kan ook een Nederlandse samenvatting maken.

Speaker 2: Ja, nou als je in een samenvatting hebt, maar als dat voor niemand anders hoeft, hoeft je het niet per se te vertalen voor mij.

Speaker 1: Oké, helemaal goed even kijken hoor: had u een e mailadres? Oh wacht die heb ik al. Ja, dan stuur ik het daar naartoe.

Speaker 2: Helemaal goed, heel fijn.

Speaker 1: Ja, u heel erg bedankt en een hele fijne dag nog.

Speaker 2: Dank je wel.

Snacks under the Stairs

Broodje Kaas	€ 1,00
Broodje Ham	€ 1,00
Broodje Kip/honing mosterd	€ 1,00
Broodje gezond zonder ham	€ 1,00
Broodje gezond met ham	€ 1,20
Broodje vega	€ 1,00
Broodje tonijnsalade	€ 1,00
Broodje Pulled Chicken	€ 1,40
Broodje Hamburger	€ 1,60
Pizza broodje	€ 1,20
Tosti's	€ 1,30
Wrap zalm	€ 1,60
Wrap kip	€ 1,30
Wrap beenham	€ 1,30
Verse soep	€ 0,40

Snacks under the Stairs

Yoghurt met fruit		€ 1,00
Yoghurt met muesli		€ 1,00
Saladebeker	vanaf	€ 0,80
Water		€ 0,50
Water fusion		€ 0,80
O2life water 0,75 ltr		€ 1,30
Dubbelfriss		€ 0,80
Optimel		€ 0,80
Los fruit		€ 0,20
Liga/sultana		€ 0,50

